

Η ΕΥΡΕΣΙΣ ΤΟΥ 23 ΑΡΙΘΜΟΥ. (*)

(*Ίδε Παρδώρας Φυλλιάδ. Η'.*)

Α'.

—ο—

*Ότε πρό δύο περίπου και επέκεινα ἐτῶν ἐδημοσί-
ευσα τὰ ἐξ αἰτίας τοῦ 23 ἀριθμοῦ παθήματά μου,
πολλοὶ μὲν κύριοι ἀνεκάγχασαν διὰ τὴν ἀξίαν ἱππό-
του, ὡς ἔλεγον, σταθερότητά μου, πολλαὶ δὲ κυρίαι
φιλοικτιρόνες, (καὶ ποία δὲν εἶναι τοιαύτη;) τρισά-
την ἠσθάνθησαν συμπάθειαν πρὸς τὰ δεινά μου, ὡστ'
ἐζήτησαν ἀμιλλώμεναι νὰ ἐνοικισώσωιν οἰκίας, (εἰς
Παρισίους ἐννοῶ,) ὑπὸ τὸν 23 ἀριθμὸν, καὶ νὰ κα-
τοικήσωιν εἰς αὐτάς, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἴσως τις ἐξ αὐ-
τῶν, χαρακτηρῆρας ἔχουσα παραπλησίους τῶν τῆς ἀ-
γνώστου μου, κατορθώσει νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτήν, καὶ
νὰ θεραπεύσῃ τὸν εἰκοστοτριταῖον πυρετόν μου, ὡς
τὸν ὠνόμασεν ὁ φίλος μου. Καὶ τοὺς μὲν πρώτους
διαβεβαῖω ὅτι δὲν ἐλύπησαν διόλου τὴν φιλαυτίαν
μου οἱ καγχασμοὶ των, διότι πρό πολλοῦ ἔμαθα ὅτι
ἡ σταθερότης, ὅχι μόνον εἶναι σπάνιον φαινόμενον σή-
μερον, ἀλλὰ καὶ μυκτηρίζεται ὅταν φανῇ. Ποσάκις
ἐκοιμήθην ἀφ' ἐσπέρας πιστεύων ὅτι ὁ δεινα γερουσια-
στής, ἢ ὁ δεινα βουλευτής ἢ ὑπουργὸς εἶναι ὠπλι-
σμένους μὲ σταθερότητα τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτὴ τοῦ

Σαμφῶνος ἢ δύναμις ἴσχυε νὰ κλονίσῃ, καὶ ὅμως, ὅ-
ταν ἐξύπνησα τὸ πρωί, τὸν εὔρηκα χαῦνον καὶ χαλα-
ρόν, ὡς ἂν ἐξύρισεν ἡ Δαλιδὰ τοὺς ἐπτὰ βροστρύχους
τῆς κεφαλῆς του, ἢ καὶ καταδιώκοντα ἀκαθέκτως
ὅ,τι χθὲς ὑπερκαπίσθη μ' ἐνθουσιασμὸν φλογερώτα-
τον! Πρὸς δὲ τὰς κυρίας τί νὰ εἶπω; νὰ ὁμολογήσω
χάριτας διὰ τὰ φιλόφρονα σπλάγχνα των; νὰ πε-
ριγράψω πόσον κατένυξε τὴν καρδίαν μου ἡ ἄπειρος
γεννικιότητων; νὰ φανερώσω ὁποῖαν θλίψιν αἰσθάνο-
μι μὴ δυνάμενος νὰ δώσω πρὸς αὐτάς καὶ ἐμπρά-
κτως δείγματα τῆς ἀκρας εὐγνωμοσύνης μου; Τὰ λό-
για εἶναι πτερόεντα, πετώσιν ὡς αἱ εἰδήσεις τοῦ ἠλε-
κτρικοῦ τηλεγράφου· δὲν τὰ ὑπολήπτεται οὐδ' ἐκεῖ-
νος ὅστις τὰ λέγει, καὶ εἰς ἐπίσημα ἐὰν μεταβλη-
θῶσι πρακτικὰ· τὸ σημεντικὸν εἶναι τὸ ἐμπράκτως·
διὰ τοῦτο καὶ μόνον μαίνεται ὁ κόσμος ὅλος σήμερον.

Καθὼ; ἡ Καλυψὼ δὲν ἐδύνατο νὰ παρηγορηθῇ διὰ
τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδυσσεῶς οὕτω καὶ γὰρ δὲν ἐδυ-
νάμην νὰ παρηγορηθῶ διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν αἰωνίων
κόπων μου. Δὲν ἐτρῶγα, δὲν ἐπῖνα, δὲν ἐκοιμώμην,
καὶ ἀνάως εἶχα τὸν νοῦν εἰς τὸν ἐπικατάρατον
ἐκεῖνον ἀριθμὸν, ὡς ἄλλος ἀποχειροβίωτος συγγραφεὺς,
ὅστις, ζητῶν νὰ ἐφεύρῃ πόρον ζωῆς ἐν μέσῳ κοινω-
νίας ἀπειροκάλου, συγκεντρώνει ὅλας τὰς διανοητικὰς
του δυνάμεις ὅχι εἰς τὸ πῶς καὶ τί νὰ συγγράψῃ,
ἀλλ' εἰς τὸ πῶς νὰ κερδήσῃ ἄρτον. Καὶ ἐνῶ ἤμην
ἄλλοτε εὐρωστός, ξανθοκόμης, ἀνθηρὸς, καὶ, ὡς τοῦ-
λάχιστον ἡξίου ἀριθμὸς τις ὅχι εὐκαταφρόνητος κυ-
ριῶν, εὐμορφος, καὶ προσνήης, καὶ φιλόκομπος, ἔγεινα
ἰσχνὸς καὶ χλωμὸς, ἡ κόμη μου ἐλευκάνθη πρόωρα,

(*) Ἡ συνέχεια τῆς Γαλατείας θελεῖ δημοσιευθῆ διὰ τοῦ
προσεχοῦς φυλλαδίου.

τὸ πλατὺ μέτωπόν μου ἐπεδείκνυε τινὰς ρυτίδας, καὶ ὄλος κατήνησα σύννευς, σιωπηλὸς καὶ ἀπείριστος. Ἡ φαντασία μου ἐσδέσθη. ἡ μνήμη μου δὲν ἔσωζε ζωηρότητα εἰμὴ διὰ τὸν ὀλέθριον ἀριθμὸν, καὶ ἡ ὑγεία μου θὰ προσεβάλλετο ἀνεπανορθώτως, ἐὰν, κατ' ἐπίμονον προτροπὴν τοῦ φίλου μου, δὲν ἀπεφάσιζα νὰ μεταβῶ εἰς Ἀθήνας, ὅπου, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις του, αἱ οἰκίαι δὲν εἶχον ἀριθμούς, καὶ ἐπομένως δὲν θὰ ἐβιάζομην νὰ τήκωμαι χάσκων πρὸ αὐτῶν αἰωνίως.

Ὁ φίλος μου μ' ἐπρότρεπε, πρὸς πλειοτέραν τῆς μελαγχολίας μου διασκεδασιν, νὰ διαβῶ τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Βιένναν, καὶ μέρος τῆς ὠραίας ἀλλ' ἀτυχοῦς Ἰταλίας, καὶ ἐκείθεν ν' ἀπέλθω εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐνθυμούμενος τὸ ἀπὸ Λούγδουνον εἰς Παρισίους ταξιδιόν μου, καθ' ὃ ἐγνώρισα τὴν κυρίαν τοῦ ἀριθμοῦ μου, καὶ τρεφόμενος ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα, ὡς τρέφονται ὄλοι τῶν βροτῶν οἱ κενοὶ, τοῦ νὰ τὴν ἀπαντήσω ἐκ νέου, ἐπροτίμησα τὴν πρώτην ὁδόν. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ, ἀποχαριτίσας ὄλους τοὺς 23 ἀριθμούς τῆς ἀπεράντου μητροπόλεως τῆς Γαλλίας, ἐπέβην εἰς ἄμαξιν, καὶ διαβάς δι' Ἀβαλόνης, ἀνεζήτησα ὑπὸ τὰς περικόμφους δενδροστοιχίας τῆς τὴν ἀρχαίαν συνοδοιπόρον μου. Ποσάκις καὶ ἐκεῖ, καὶ εἰς Λούγδουνον, καὶ εἰς Μασσαλίαν, κατεδίωξα ὡς μαινόμενος κυρίας αἰτίνες ὁμοιάζον ὅπισθεν ἐκείνην! Ποσάκις καὶ εἰς τὰς τρεῖς ταύτας πόλεις ἔκρουσα τὰς πύλας τῶν οἰκιῶν ἐφ' ὧν ἔστιλβεν ὁ περισπούδαστος ἀριθμὸς! Ποσάκις τὴν νύκτα, ἀποκαρωμένος ἐντὸς τῆς ἀμάξης, ἐσκόρπησα ὄνειροπολῶν τρισμὸν ἐσθῆτος μεταξωτῆς, καὶ λευκὴν χεῖρα, καὶ μανδύαν, καὶ κρήδεμνον! Καταβεβλημένος ἀπὸ ἀθυμίαν ἀνεχώρησα τέλος πάντων ἐκ Μασσαλίας. Τοῦλάχιστον, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν ἅμα ἐμὸς εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, δὲν θ' ἀναρρίπιζην πλέον τὴν φλόγα τῆς καρδίας μου ἢ θέα τοῦ 23 ἀριθμοῦ. Ἀλλὰ φαντάσθητε τὴν ἐκπληξίν μου ὅτε, καταβάς εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν περὶ τὴν ὁποίαν κείνται οἱ κοιτωνίσκοι τῶν ἐπιβατῶν, ἶδα ὅτι ὄλοι ἔφεραν ἀριθμούς, καὶ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ 23! Κατεδιωκόμεν λαιπὸν ἀπὸ Ἑριννύας ἀδυσωπήτους, καὶ ἦτο πεπρωμένον νὰ κατατρῶγῃ τὴν καρδίαν μου, ὡς ὁ ἀετὸς τὸ ἦπαρ τοῦ Προμηθέως, ὁ στυγερός αὐτὸς ἀριθμὸς;

Ἀποταθείς ἀμέσως πρὸς τὸν συνοδούντά με ὑπῆρέτην τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐζήτησα νὰ με παραχωρήσῃ τὸν κοιτωνίσκον ἐκεῖνον· ἀλλ' αὐτὸς μὲ ἀπεκρίθη ὅτι κυρία τις, ἐλθοῦσα πρὸ μικροῦ, παρεκάλεισε νὰ δοθῇ πρὸς αὐτὴν κοιτῶν ἰδιαίτερος, καὶ ὅτι εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῆ εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐπεθύμουν.

— Κυρία! ἀνεκράξα.

— Μάλιστα, κύριε· διὰ τί ἀπορεῖτε; μήπως καὶ αἱ κυρίαὶ δὲν ταξιδεύουσιν;

— Ἀλλὰ, διὰ τί δὲν κατέλυσεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν γυναικῶν;

— Δύοτε, ἀπεκρίθη ὁ γλωσσοκόπος Γάλλος μου χαίρων διότι ἔδωκα πρὸς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ ἐξασκήσῃ τὴν εὐστροφὴν γλωσσῶν του, πάσχει, ὡς μὲ εἶπεν, ἀπὸ νευρϊκῆ, αἰσθητικῆς ποτὲ μὲν ἀνητυχίαν σφοδρῶν ὁμοιάζουσιν ἀνητυχίαν ἠθικὴν, ποτὲ δὲ χανώ-

σιν ἀπερίγραπτον, βροῆν εἰς τ' αὐτὰ ὁμοίαν μὲ μουσικὴν Περσικὴν, ἀηδῖαν φαγητῶν καὶ καίσιμον τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ διὰ τὰ μὴ ἐνοχλῆ τοὺς ἄλλους, ἐζήτησε κοιτῶνα ἰδιαίτερον.

Ὅστις τῶν ἀναγνωστῶν ἠσθάνθη ποτὲ ἐρῶσαν τὴν καρδίαν του θὰ ἐνθυμεῖται βεβαίως ὅτι, ὅσω ἀσθενὴς καὶ ἂν ἦτο ἡ μνήμη του, διετήρησεν ἀκριβῶς καὶ τὰς παραμικροτέρας λέξεις ὅσας ποτὲ ἐπρόφεραν τὰ χεῖλη τῆς ἐρωμένης του, καὶ ἂν ἀκόμη ὁμοιάζαν τὰ τῆς γαληνοτάτης αὐτοκρατορίας Σουλῶκ. Ἄς φαντασθῇ λοιπὸν ὁ εὐαίσθητος αὐτὸς ἀναγνώστης ὅποιος σεισμὸς συνετάραιε τὰ θεμέλια αὐτὰ τῆς καρδίας μου, ὅταν ἤκουσα προφερομένης ἀπὸ τὸν ὑπῆρέτην τὰς ἰδίας ἀπαρραλλάκτως λέξεις, τὰς ὁποίας εἶχε μεταχειρισθῆ ἄλλοτε καὶ ἡ ὠραία μου περιγράφουσα με τὴν ἀσθενειάν της. Ἐδυνάμην ἄρα ν' ἀμυβιάλλω ὅτι ὁ μακάριος ἐκεῖνος κοιτῶν περιεῖχε τὸν θησαυρὸν τὸν ὅποιον μετὰ τοσοῦτων κόπων καὶ μόχθων ἀνεζήτησα ἕως τότε; Πεποίθησιν ἄρα συλλαβῶν περὶ τούτου ἀκράδαντον, κατεσκῆνωσα ἀμέσως εἰς τὸν ἀπέναντι θάλαμον, καὶ ἤρχισα νὰ προστοιμάζω ἐμαυτὸν διὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγνωρίσεως, προσπαθῶν νὰ δώσω τόνον εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἡ μελαγχολία μου μὲ κατέλιπεν ἐν ἀκαρεῖ, εἰς τὰς πρὸ πολλοῦ ὠχρὰς παρεΐας μου ἀνεβλάστησε μικρὸν ἐρύθημα, καὶ ὄλος ἔγεινα ζωηρότερος. Σταθεῖς κατέναντι τοῦ κατόπτρου ἐκτένισα τὴν κόμην, ἐρύθμισα τὸν ἐπενδύτην, ἔδεσα ἐπὶ τὸ κομψότερον τὸν λαιμοδέτην μου, ῥίπτων ἐν τοσοῦτῳ διὰ τοῦ δικτυωτοῦ παραθύρου μου πρὸς τὸν εἰκοστὸν τρίτον κοιτῶνα τὰ πρὶν μὲν νεκρὰ νῦν δὲ πύρινα βλέμματά μου. Λαβὼν μετὰ ταῦτα βιβλίον ἐξῆλθα, καὶ καθήσας παρὰ τὴν τράπεζαν ἐπροσποιούμην ὅτι ἀνεγίνωσκα. Τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας, ἐξ ὧν ἐκάστη μ' ἐφαίνετο αἰὼν ὀλόκληρος, ἐπερίμεινα· ἀλλ' ὁ κοιτῶν δὲν ἠνοίγετο, οὐδὲ κἂν κρότον ἤκουα ἐντὸς αὐτοῦ· ἡ δὲ ἀνυπόμονησία μου εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμὴν της, ὅτε ὑπῆρέτης τις προσελθὼν μὲ παρεκάλεισε νὰ παραμερίσω διὰ νὰ προστοιμάσῃ τὸ γεῦμα. Ἡ ὠραία μου λοιπὸν θὰ ἐξῆρχετο τέλος πάντων. Ἀναπτρωθεὶς τὰς ἐλπίδας ἐκαλλωπίσθη ἐκ νέου, ἐκάθησα εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ δὲν ἔπαυα ἀγαζήτων μεταξὺ τῶν θηλέων συνδαιτυμόνων τὴν κάτοικον τοῦ 23 ἀριθμοῦ. Ἰδα ὅτι μία θέσις ἔμενε κενὴ, καὶ, ὡς ἐπέισθη δισταχῶς μετ' ὀλίγον, ἔμελλε νὰ μείνῃ καὶ μέχρι τέλους· διότι ἡ ὑπῆρέτης τοῦ πλοίου, ἐλθοῦσα δις καὶ τρίς, ἔλαβεν ἐκ τῶν φαγητῶν, καὶ ἡμιανοίξασα τὴν θύραν τῆς ἀσθενούς τὰ ἔδωκεν εἰς αὐτήν. Καὶ ἰδοὺ πρὸς τὸ μαρτύριον τοῦ Προμηθέως προσετέθη καὶ τὸ τοῦ Ταντάλου, διότι ἔχων τὸ ὕδωρ πρὸ ὀφθαλμῶν, οὐδὲ κἂν νὰ τὸ ἐγγίσω ἐδυνάμην!

— Δὲν τρώγετε, κύριε, μὲ εἶπεν ὁ ἐκ δεξιῶν γείτων μου, νέος Ἕλληνας, υἱὸς προύχοντος νησιώτου, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ του εἶχε στείλει πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἰς Παρισίους δαπάναις ἀδραῖς διὰ ν' αὐξήσῃ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεών του, ἀλλ' ὅστις ἐνόμισε προσιμότερον νὰ κενώσῃ καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ πατρικοῦ βάλαντίου εἰς τὰ θέκτρα, τὰ σκιραφεῖα, καὶ ἄλλα ὅχι τόσον ἔμμουσα καταγῶγια· εἴθε πολλὰ ἀφηρημένος.

— Ἀφρημένοι! ἐπανάλαθα ἐξ ἐναντίας εἶμαι ὅλος συγκεκριμένος. Ἴδου αἱ χεῖρές μου, ἰδου οἱ πόδες μου, ἰδου ἡ κεφαλὴ μου μὲ ὅλα τῆς τὰ παρεπόμενα· ἐκτὸς μόνον ἂν εἴσθ' ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Πυρρώνιστῶν.

Ἄλλ' ὁ γείτων μου μειδιάσας ὑπεροπτικῶς, διὰ τὴν ἀμάθειάν μου βεβαίως, ἀπεκρίθη·

— Πῶς φαίνεται ὅτι λείπετε πολὺν καιρὸν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἢ ὅτι δὲν ὑπήγετε ποτὲ εἰς αὐτήν! Δὲν σὰς ὠμίλησα περὶ φιλοσοφίας ὥστε νὰ μὲ λέγετε ὅτι εἴσθε συγκεκριμένος, ἀλλ' ὅτι, ἂν κ' ἐκαθήσετε εἰς τὴν τράπεζαν διὰ νὰ φάγετε, δὲν ἔχετε τὸν νοῦν σας εἰς τὸ φαγητὸν, ἀλλὰ πλανᾶσθε μακρὰν αὐτοῦ· εἴσθε, δηλαδὴ, *distract*.

— Καὶ τὸ *distract*, θὰ εἰπῆ ἀφρημένοις;

— Ἀπαράλλακτα ὡς τὸ ἀτμόπλοιο ἐφ' οὗ τρώγομεν ταύτην τὴν στιγμὴν ἀνήκει εἰς τὴν Ἐταιρίαν τῶν δημοσίων ἀμαξῶν.

— Ποίαν; ἠρώτησα κατεσπευσμένως.

— Τῶν δημοσίων ἀμαξῶν;

— Ποίων δημοσίων ἀμαξῶν.

— *Des Messageries Nationales*.

— Καὶ τὰς *Messageries Nationales*, τὰς μεταφράζετε δημοσίας ἀμάξας;

— Δὲν τὰς μεταφράζω ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῶν Ἑτωπερικῶν ὑπουργείον.

— Θαυμάζω! εἶπα, τὴν σοφίαν τοῦ ὑπουργείου· καὶ γέλωσ οἴκτου ἤρχιζε νὰ διαστέλλῃ τὰ χεῖλη μου, ὅταν ἴδα ἀνοιχθεῖσαν ἐκ νέου τὴν θύραν τοῦ ἀπέναντί μου κοιτώνος, καὶ πόδα μικρὸν καὶ εὐκνημον ἐκτεινόμενον ἐξω τῆς κλίνης, καὶ περιτυλιγμένον μὲ κάλταν μαλλωτὴν. Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὅτι ἐκεῖνη ἦτο ἡ φιλότατη συνοδοιπόρος μου.

Εὐτυχῶς ὁ γείτων μου νομίσας, με ἠττηθέντα καὶ διὰ τοῦτο σιωπήσαντα, μὲ ἀφῆκε ν' ἄλλοφρονήσω καὶ πάλιν μέχρι τέλους τοῦ γεύματος.

Ἐξ ἡμέρας διήρκεσεν ὁ μεταξὺ Μασσαλίας καὶ Πειραιῶς πλοῦς, καὶ σὰς βεβαίωθ' ὅτι ἐξ ὀλοκλήρων αἰῶνων μαρτύριον ἐδοκίμασα. Κατεπλεύσαμεν καὶ εἰς Λιθόρον, καὶ εἰς Τραϊνούπολιν, (*Civita Vecchia*) καὶ εἰς Νεάπολιν, καὶ εἰς Μεσσήνην, καὶ εἰς Μελίτην, καὶ ἐνῶ οἱ συμπλωτῆρές μου ὅλοι ἀπέβαιναν χάριν ἀναφυχῆς, ἐγὼ μόνος ἔμεινα εἰς τὸ πλοῖον προσδοκῶν τὴν ἐξοδὸν τῆς κατοίκου τοῦ 23 ἀριθμοῦ, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐξήρχετο. Οἱ ὀφθαλμοί μου, προσηλωμένοι ἀδιακόπως εἰς τὴν θύραν τῆς, εἶχαν σχεδὸν ἀπολιθωθῆ.

Ἄλλὰ τοὺς κόπους μου ἐμελλε τέλος πάντων νὰ στέψῃ ἀμαρῶντινος τῆς ἐπιτυχίας στέφανος! Εἶχ' ἀποφασίσει ν' ἀκολουθήσω ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃ τὴν ἀφανῆ συνοδοιπόρον μου, ὅταν ἤκουσα τὴν ὑπῆρέτιδα λέγουσαν ὅτι ἐμελλε ν' ἀποβῆ εἰς Πειραιᾶ. Ἡτοιμάσθην λοιπὸν, καὶ μὲ καρδίαν πάλλουσαν, καὶ μὲ γόνατα τρέμοντα ἀνέμεινα τὴν ἐμφάνισίν τῆς.

Ἐξῆλθε τέλος πάντων! Μόλις ἴδα τὸν ἕνα τῶν κροδῶν τῆς ὑπερβάντα τὸ κατώφλιον, καὶ διασκελισθεὶς ἤρακλειώς τὴν τράπεζαν ἔπεσα γονυπετῆς ἐμπροσθέν τῆς. Καὶ ἀρπάσας τὴν χεῖρά τῆς τὴν κατε-

φίλουν, καὶ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ὀλοφυρμοὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στήθος μου.

— Τί τρέχει; ἀνέκραξε γαλλιστί καὶ ὄλως ἔντρομος ὑπὸ τὸ πολὺπτυχον κρηδεμνόν τῆς ἡ προσφιλεῆς συνεπιβάτης μου.

— Τί τρέχει; ἐπανάλαθα σφίγγων καὶ κατασπαζόμενος τὴν περιχαρακωμένην μὲ χεῖριδα βαθύμυλλον χεῖρά τῆς, τί τρέχει ἐρωτᾶτε; τρέχω ἐγὼ πρὸ χρόνων κατόπιν τοῦ κατηραμένου 23 ἀριθμοῦ, κατόπιν σας, φιλότατη μου κυρία, ἡ ὁποία ἐγίνετο αἰτία ν' αὐξήσουν αἱ ἡμικρανίαι μου, νὰ κοπῆ ὄλως διόλου ἡ ὀρεξίς μου, ν' ἀτονίσουν ἐτι μᾶλλον τὰ νεύρά μου, νὰ καταντήσουν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν αἱ δυσπ. . .

— Τί λέγετε, κύριε! ἀνέκραξε διακόψμας μὲ ἐγὼ ἡ αἰτία ὄλων αὐτῶν τῶν δεινῶν παθημάτων σας! καὶ διὰ τί;

Εἶπε καὶ ἀνεσήκωσε τὸ κρηδεμνόν τῆς.

Καὶ ὡς ἐκθεσθαχουμένος ἀνύψωσα τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸ περιπόθητον πρόσωπόν τῆς, καὶ τὴν ἠτένισα, καὶ ἀρεῖς φωνὴν ἀπελπισίας, ἔπεσα ὡς νεκρὸς κατὰ γῆς . . .

B.

Κυλιόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης μου, εἰς τὸ ξενοδοχοεῖον τῆς Ἀνατολῆς, τὴν πρωτὴν τῆς ἐπιούσης, ἔφερον ἠλιθίως πανταχοῦ τὸν νοῦν καὶ τὰ βλέμματα, καὶ συγκεχυμένως ἀνεπόλουν εἰς τὴν μνήμην τὸ συμβάν τῆς παρελθούσης· μὲ ἐφαίνετο ὅτι ὠνεϊρευόμην. Ἡ καρδία μου δὲν ἤθελεν εἰσεῖτι νὰ πεισθῆ ὅτι ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν ἴδαν χθὲς οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὸν εὐκνημον πόδα καὶ τὴν μαλλωτὴν κάλταν εἶχα ἐκλάβει ὡς τὴν ἀρχαίαν συνοδοιπόρον μου, ἦτο γραῖα, κωδός, φαλακρά, βλοσυρῶπις, γρυπὴ, στρυφνοπρόσωπος, εἰς ἕνα λόγον ἄλλη Γοργὼ ἢ Μέδουσα.

Τρεῖς ἡμέρας ἔμεινα κλινήρης, καὶ ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου κατέρωθσα νὰ λάβω ἠρωτικὴν τινα ἀπόφασιν. Οἱ ἀγῶνές μου, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, ἀπέβησαν μέχρι τοῦδε μάταιοι, καὶ ἡ ὑγεία μου κατεστράφη. Πρέπει τάχα νὰ ἐξακολουθῶ νὰ τρέχω ὡς ἰξίων κατόπιν σκιάς; διότι, τί ἄλλο εἶναι παρά σκιά, γυνὴ τὴν ὁποίαν μόλις ἴδα, τῆς ὁποίας ἀγνοῶ καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὴν πατρίδα, καὶ τὴν κατάστασιν; Ἴδου, ἔφθασα εἰς τόπον μὴ ἔχοντα ἀριθμούς, καὶ ἐπομένως ἀνικανοῦντα νὰ μὲ δώσῃ ἀφορμὰς λυπηρᾶς ἀναμνήσεως. Ἄς μείνω εἰς αὐτὸν, καὶ μιμούμενος τὸ παράδειγμα τῶν νομοθετῶν του, ἄς ἐπιδοθῶ εἰς ἀνεύρεσιν καὶ εἰς συνδυασμὸν ἄλλων ἀριθμῶν ὀλιγώτερον θεωρητικῶν τοῦ 23.

Ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ἤρκεσε μόνη νὰ μ' ἐπαναδώσῃ τὰς σωματικὰς μου δυνάμεις, καὶ, ἰδου ἐγὼ ἐνδυθεὶς, ἠτοιμάσθην νὰ ἐξέλθω.

— Ποῦ κεῖται, ἠρώτησα τὸν ξενοδόχον μου, ἡ οἰκία τοῦ Κ. Ν;

— Εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἀριθ. 57.

— Ποῦ; ἠρώτησα ἀσθμαίνων ἄμ' ἀκούσας νὰ γίνεταί λόγος περὶ ἀριθμῶν.

— Εἰς τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, εἰς τὸν ἀριθμὸν 57. Προσέξατε ὅμως, μὴ, ἀντὶ τῆς οἰκίας, ἐμβῆτε εἰς ἐργαστήριον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ φέρουν χωριστοὺς ἀριθμούς.

Ἄλλὰ χωρὶς διόλου νὰ διστάσω ἀπεδύθην εὐθὺς, καὶ παρεκάλεσα τὸν ξενοδόχον μου νὰ μὲ προμηθεύσῃ εἰσιτήριον δι' οὗ, ἐπιβαίνων εἰς τὸ ἀνχωρῶν τὴν ἐπιούσαν Αὐστριακὸν ἀτμόπλοιο, νὰ μεταβῶ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ σπεύσας ἐγκατέλειψα πόλιν τῆς ὁποίας ἐκάστη οἰκία, ἔχουσα παραδόξως διπλοὺς καὶ τριπλοὺς ἀριθμούς, εἰς διπλοὺν καὶ τριπλοὺν θά μ' ἐξέθετε μαρτύριον.

Τὴν πρωτὰν τῆς πέμπτης ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκ Πειραιῶς ἀναχωρήσεώς μας παρελάττομεν τὴν ἀκρὰν ἐρῆς κεῖνται τὰ σουλτανικὰ Ἀνάκτορα, παρακολουθούμενοι ἀπὸ σκιρτώντων δελφίνων στίφης. Βάλαμρον μ' ἐφάνη ὅτι ἐχύθη εἰς τὴν τετραυματισμένην καρδίαν μου ὅταν ἶδα τὴν βασιλίδαν ἐκείνην τῶν πόλεων, κειμένην ὡς ἀδάμαντα μεταξὺ δύο σαφείρων καὶ δύο σμαράγδων, πρὸς τὴν συμβολὴν δύο θαλασσῶν καὶ δύο ἡπείρων, καὶ σχηματίζουσαν πυελίδα, οἷον εἰκόνα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, περιβάλλουσαν τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Τὴν λαμπρὰν ταύτην Ἀσιατικὴν μεταφορὰν ἀναφέρει ὁ Ἄμμερ. Εἶναι δὲ δύσκολον νὰ μὴ ἐνθυμηθῆς τὴν ὀπτασίαν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἶδε κατ' ὄναρ ὁ θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας τῶν Σουλτάνων, ἅμα ρίψας τὸ βλέμμα εἰς τὴν ἐπτάλοφον, καὶ τοὺς χρυσοὺς καὶ ὄξυκορύφους μιναρέδας τῆς, καὶ τὰ πολυάριθμα τεμένη καὶ τ' ἄλλα δημόσια καταστήματα.

Πάντα ἦσαν κενοφανῆ εἰς ἐμὲ κατὰ τὴν ἀπέραντον ἐκείνην ἀσιατικὴν πόλιν. Περιφερόμενος ἀδιακόπως εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸν Βόσπορον καὶ τὸν μαγευτικὸν καὶ ἀπαράμιλλον Κεράτειον κόλπον, ἀπεφάσισα νὰ λησμονήσω καὶ τὰ παθήματά μου καὶ τὸν 23 ἀριθμὸν, τὸν ὁποῖον δὲν μ' ἐπενθύνιζε πλέον οὐδεμίαν οἰκίαν, καὶ νὰ τελειώσω ἐκεῖ ἀταράχως τὸν βίον μου, ὡς τελειώνει ἐντὸς τοῦ κόλπου τούτου ὁ Κύδαρις καὶ ὁ Βαρβύζης.

Ἄλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει.

Γ'.

Ἐνῶ μίαν-τῶν ἡμερῶν ἦτο μαζόμεν νὰ ἐξέλθω εἰς περίπατον, ἤκουτα κτύπον σφοδρὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου μου. Ἐσπευσα ν' ἀνοίξω καὶ ἶδα γυναῖκα ὠχρὰν καὶ κάτισχνον, τῆς ὁποίας οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ, μεγαλυθέντες ἐπὶ μᾶλλον ἐξ αἰτίας τῆς ἰσχνότητος τοῦ προσώπου τῆς, προσηλώθησαν ὡς ἀπολιθωμένοι ἐπ' ἐμὲ, καὶ κρατοῦσαν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ὠραῖον βρέφος ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὰς μακρὰς βλεφαρδαῖας ἐκρέμαντο σταγόνες δακρῶν.

— Ἄ, ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, μὲ εἶπεν ἡ γυνὴ ὀλοφυρομένη, βοηθήσατέ με νὰ τὸν ἀνασηλώσω . . . ἀποθνήσκει!

Εἶπε καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ τι ἄλλο, ἔσπευσε νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν ἀνωταρὰν ὀροφὴν ἐγὼ δὲ τὴν ἰκολούθησα τρέμων, διότι τὸ πρόσωπόν τῆς, εἰ καὶ κατε-

σκληρὸς, μὲ ἀνεθύνιζε προσφιλεῖς χαρακτῆρας. Καὶ μὲν τὴν εἶχα ἰδεῖ καὶ ἄλλοτε ἅπασι ἢ δις ἀφρῶν κατ' ὠχρὰν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἐξερχομένην συνοδευομένη, φέρουσαν τὸ αὐτὸ ἔνδυμα, καὶ συνοδευομένην δύο παιδία, ἀλλὰ πυκνὸν ἦτο τὸ κρηδεμόν τῆς, καὶ ἡ ὄψις τῆς δὲν διεκρίνετο δι' αὐτοῦ. Ἄλλως μόνον τὰ ἀγγελομορφα ἐκείνα μικρὰ ὄντα εἶχον ἐλκύσει τὴν προσοχὴν μου.

Τὰ παιδία ταῦτα, ἅτινα καὶ τὰ δύο ἦσαν ἄρρενα, ἐνδεδυμένα καθαρῶς καὶ κομψῶς, ἶδα πολλάκις τὴν Κυριακὴν συνοδευόμενα ἀπὸ κύριον, νέον μὲν ἐπι-ἀλλὰ μελαγχολικὸν καὶ ὠχρὸν, καὶ ἀπερχόμενα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπότινος ὅμως ἀπῆντων αὐτὰ, ἀναβαίνοντα ἢ καταβαίνοντα τὴν κλίμακα, χωρὶς νὰ συνοδεύωνται ἀπὸ κἀνέναν.

Φύτει ἀγαπῶν τὴν νέαν ἡλικίαν, ἐχάδευσα πολλάκις αὐτὰ, προσθεὶς εἰς τὰς φιλοφρονήσεις μου καὶ ἄλλας ἀσπαστοτέρας εἰς τὰ παιδία, ἦτοι διάφορα γλυκύσματα καὶ πλακούντια. Καὶ τὰ ἐλάμβαναν μὲν εὐχαριστοῦντά με, δὲν τὰ ἔτρωγαν ὅμως πώποτε ἐμ-προσθέν μου, προφασίζόμενα ὅτι τὰ ἐπερίμενον ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ των.

Ἡ διαγωγή αὐτῆ, ἀτυνήθης εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν σπεύδουσαν πάντοτε ν' ἀπολαύῃ τῶν παρόντων, ἢ σκυθρωπότης ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἶδα πολλάκις συνοδευόμενα τὰ ἀθῶα ἐκείνα πλάσματα, καὶ ἡ συστολὴ τῆς μητρὸς, ἔπρεπε βεβαίως νὰ διεγείρωσι τὴν περιέργειάν μου. Ἄλλ' ἀνέκθεον ὑπῆρξα ὃν παρὰδοξον ποτὲ δὲν ἐγνώρισα, δὲν λέγω τοὺς γείτονάς μου, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς τοὺς συγκατοίκους μου.

Ἐφθασα λοιπὸν ἀσθμαίνων εἰς τὸν κοιτῶνα ἐκείνον ἐν ᾧ ἐχύθησαν τόσα δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἴσως θὰ ἐδυνάμην πρὶν νὰ προλάβω. Καὶ ἶδα ἀσθενῆ ψυχρῶρα γοῦντα, κείμενον λοξῶς ἐπὶ τῆς κλίνης του ἢ σύζυγός του εἶχε προσπαθῆσαι νὰ τὸν ἀνασηλώσῃ· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς κατώρθωσε νὰ κινηθῆ, οὐδ' ἐκείνη εἶχεν ἀρκετὴν δύναμιν νὰ τὸν ἀνασύρῃ.

Ποτέ μου δὲν μ' ἔτυχε νὰ ἴδω πτώμα πελιδνὸν ὡς τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, πτώμα ὅμως πάσχον καὶ πνέον· τὰ χεῖλη του ἦσαν μελανὰ ἢ διαφανῆ καὶ ὅλως κἀθιδρος σὰρξ του μ' ἐφάνη κολλημένη ἐπὶ τῶν ἀσάρκων ὀστέων του, καὶ αἰκόρα τῶν ὀφθαλμῶν του, ὑελοειδεῖς, ἐπλανῶντο ἀσκόπως περὶ τὴν στέγην. Ἀνατριχιάσας ὄλος τὸν παρετήριον ὡς ἀπολιθωμένος, ἐνῶ ἡ μήτηρ, βαλοῦσα κατὰ γῆς τὸ βρέφος, ἀνέκραξε,

— Γρήγορα, παρακαλῶ, καὶ χάνεται!

Ἡ φωνὴ αὕτη μὲ ἀνεκάλεσεν εἰς ἐμαυτόν· καὶ ἀκολουθῶν τὰς παραγγελίας ἐκείνης, ἐνηγκαλίσθην τὸν πάσχοντα, τὸν ἀνετίκωσα ἐλαφρὰ χωρὶς νὰ ἐρεθίσω τοὺς πόρους τῶν πληγωμένων μελῶν του, καὶ ἀπέθεσα τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ προσκεφαλαίαν τῶν ὁποίων εἶχεν ἐπισφραγεῖσι ἡ ἔνδοξος σύζυγος. Ὅταν δὲ μετὰ μικρὸν ἀνέπνευσεν ὀλίγον, τὸ μαρμαρίνον βλέμμα του προσηλώθη ζωηρότερον ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἔπειτα ἐπὶ τὴν γυναικῆα του.

— Ὁ καλὸς αὐτὸς κύριος, ἐψέλλισεν ἡ ταλαί-

πωρος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τόσο τὰ παιδιά μας, ἤλθε νὰ μὲ βοηθήσῃ διὰ νὰ σὲ ἀνασηκώσω.

Στρέψας μετ' ὀλίγον τὸ βλέμμα περὶ τὸ στενὸν ἐκεῖνο δωμάτιον, ἶδα ἀπηργαιωμένην τράπεζαν, καὶ ἐπ' αὐτῆς κυθίσκον, πινάκιον ἡμίτητον, καὶ φλοιὸν πορτογαλλίου. Ταῦτα ἦσαν τὰ ἐπιπλα τῆς κατοικίας ἐκείνης, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ καθαρώτερον καὶ καινουργέστερον ἦτο ἡ κλίνη τοῦ πάσχοντος. Τὴν προτεραίαν εἶχα δώσει πορτογάλλιον εἰς ἓν τῶν παιδίων, καὶ ἐνόησα ὅτι τὸ πολύτιμον τοῦτο δῶρον ἐχρησίμευσεν εἰς τὸν ἀθηνῆ.

Ῥυτίς τις θλιβερὰ ἐχαράχθη ἐν τοσοῦτῳ περὶ τοὺς μυκτῆρας τοῦ πάσχοντος, διότι ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ. Ἡ σύζυγός του ἐκύψε τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτόν, καὶ ἀπὸ νεκρὸν τι μᾶλλον νεῦμα ἢ ἀπὸ τὰς ἀνάβρυξας λέξεις του ἐμάντευσα ὅτι ἤθελε νὰ μ' εὐχαριστήσῃ.

Στηριξάς τὸ γόνυ ἐπὶ παμπάλαιον θρανίου καὶ προσεγγίσας τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ κἄτωχρον τοῦ ἀσθενοῦς πρόσωπον, ἐπροσπάθησα νὰ τὸν παρηγορήσω· ἀλλὰ τὰ λόγια ἐνεκροῦντο ἐπάνω τῶν χειλέων μου. Ἡ συμφορὰ μὲ προξενεῖ συστολὴν καὶ δειλίαν, καὶ μάλιστα συμφορὰ ὡς ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐδυνάμην ἴσως νὰ προλάβω ἂν ἦμην ὀλιγώτερον μολυσμένος ἀπὸ τὸ μίσημα τῆς σχεδὸν κοινῆς σήμερον περιφιλαυτίας. Μ' ἐφαίνεται ὅτι μ' ἔλεγεν ὁ ἄταφος ἐκεῖνος νεκρὸς. « τολμᾷς λοιπὸν νὰ μὲ ὁμιλήσῃς σὺ ὅστις ἐδύνασο, ἂν εἶχες ψυχὴν ἀνθρώπου, νὰ σώσῃς καὶ ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου; »

Ἡ ἀμηχανία μου ἦτο ἀπερίγραπτος· δὲν ἐδυνάμην νὰ ὑποφέρω ἐπιπλέον τὴν σιωπὴν ἐκείνην τῶν τάφων, διακοπτομένην ἀπὸ μόνον τὸν ἤχον τῆς ἀναπνοῆς του, ὁμοιάζοντα ῥόγγον ψυχροῦραγοντος. Καὶ δὲν εἶχα μὲν τὴν γενναϊότητα νὰ ἀναχωρήσω καὶ νὰ ἐγκαταλείψω μόνην ἀπέναντι τοῦ θανάτου τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην σύζυγον, ἀλλ' ἠπόρουν τί νὰ εἶπω, ἢ τί νὰ πράξω. Εὐτυχῶς αἱ ζωηραὶ φωναὶ τῶν παιδίων ἀναβαινόντων τὴν κλίμακα, μ' ἔδωκάν τινα ἀναψυχὴν.

Ὁ ἀσθενὴς, ἀκούσας τὰς φωνὰς ταύτας, εἰς ἀς ἀνεμίχθησαν καὶ αἱ τοῦ κυλιομένου βρέφους τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν εἰσέτι παρατηρήσει, ἀνήγειρε μὲ δυσκολίαν ἓνα τῶν βραχιόνων του ὡς ἂν ἤθελε ν' ἀποδιώξῃ τι, καὶ μετὰ ταῦτα ἀφῆκεν αὐτόν. Καὶ αἰσθημα στενοχωρίας ἐζωγραφήθη συγχρόνως εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Ἡσύχασε! ἡσύχασε! δὲν θὰ ἐμβοῦν! εἶπεν ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, καὶ ἀρπάσασα τὸ βρέφος ἐξῆλθε, καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν.

Μείνας μόνος μὲ τὸν πάσχοντα εὐρέθην εἰς μεγαλύτεραν ἔτι στενοχωρίαν, καὶ ἐπροσπάθησα νὰ εἶπω πρὸς αὐτόν ὀλίγας τινὰς ἐκ τῶν τετριμμένων, φράσεων, δι' ὧν συνειθίζομεν, ὅχι νὰ παρηγορῶμεν, ὡς ὑποθέτομεν, ἀλλὰ ν' ἀπελπίζωμεν μᾶλλον τοὺς ἀσθενεῖς. Εἶπα ὅτι ὁ χρόνος ἦτο κακὸς καὶ προσέβλεπε καὶ τοὺς εὐρωστοτέρους, ὅτι ἦτο ἐλπίς νὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαιράς, καὶ ὅτι βεβαίως τότε θ' ἀνελάμβανε καὶ αὐτὸς τὴν ὑγίειν του. Εἶχα σκεπτόν νὰ ἐξακολουθήσω λέγων καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἀλλὰ

τὸ ἀνώτερον χεῖλος τοῦ πάσχοντος διεστάλη, καὶ τὸ πικρὸν καὶ ἐμφαντικὸν του μειδίαμα διέκοψε τὸν λόγον μου.

— Βλέπω, κατῳρώσῃς τέλος πάντων νὰ μὲ εἶπῃ, ὅτι μὲ συμπονεῖτε· εὐχαριστῶ, καλὲ Κύριε . . . εἶμαι καλῆτερα . . . δὲν πάσχω πολὺ . . . τοῦλάχιστον ὀλιγώτερον. Ἡ συμπάθεια τῶν ἄλλων εἶναι βάλσαμον. Εὐτυχῶς εὗρηκα πάντοτε τοιαύτην.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψω τὴν ἀγγελικὴν τῶν ὄντι καρτερίαν τὴν ὁποίαν ἶδα τότε ζωγραφημένην εἰς τὸ νεκρὸν πρόσωπον τοῦ πάσχοντος. Διὰ νὰ μ' ἐνόησῃ ὁ ἀναγνώστης ἔπρεπε νὰ ἴδῃ τοιαύτην τινὰ ὑπομονὴν· δυσκόλως ὁμως ἀπαντᾶται μετὰξὺ τῶν θλίψεων τῆς ἐνδείας, τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ τοῦ θανάτου! Ἐκεῖνος λοιπὸν τὸν ὁποῖον ἐπροσπάθουν νὰ παρηγορήσω, παρηγόρησεν ἐξ ἐναντίας ἐμέ. Ὁ τόνος τῆς σθενυμένης φωνῆς του μὲ κατένυξε τῶνόντι, καὶ ἠσθάνθην τὴν καρδίαν μου ἐπιδοκιμάζουσαν τὴν ἀπόφασίν μου τοῦ νὰ μείνω πλησίον τοῦ ἀποθνήσκοντος.

Καὶ ἠπόρουν μὲν τί νὰ εἶπω πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἠπόρουν, ποίας παραμυθίας εἶχεν ἀνάγκην ἐκεῖνος ὅστις κατεῖχε τοιοῦτον θησαυρὸν εἰρήνης, πραότητος καὶ ἀνεξικακίας, ἐκεῖνος ὅστις πατῶν ἤδη τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, δὲν παρεπονεῖτο διὰ τὸ παρελθόν, οὐδ' ἐφοβεῖτο τὸ μέλλον;

— Ὁ ἰατρός! ἠκούσθη λέγουσα ἢ τρέμουσα τῆς γυναικὸς του φωνή. Καὶ ἀνοίξασα τὴν θύραν μὲ μεγίστην προσοχὴν διὰ νὰ μὴ τρίζωσιν οἱ στρόφιγγες, εἰσῆγε πολὺσαρκὸν τινα καὶ φαίδροπρόσωπον κύριον ὅστις, πλησιάζας τὸν ἀσθενῆ, ἔλαβε τὴν δεξιάν του, καὶ σταθεῖς ἀκίνητος, προσήλωσεν ἐπὶ τὸ πρόσωπόν του τοὺς ὀφθαλμούς.

— Δὲν παρατηρεῖτε τὸν σφυγμὸν του; δὲν παραγγέλλετε τίποτε; ἠρώτησεν ἀνυπομόνως ἡ γυνή. Λέγει πάντοτε ὅτι εἶναι καλῆτερα· δὲν μὲ φωνάζει τὴν νύκτα ὅμως . . .

— Καὶ διὰ τί νὰ σὲ φωνάζω; δὲν εἶσαι πάντοτε σιμά μου, ἐψιθίρισε διακόψας αὐτὴν ὁ πάσχων.

— Ἡξέυρετε, ἰατρέ μου! ἰδρῶναι ἀδιακόπως! Πρὸ ὀλίγου ἦτο βουτημένος εἰς τὸν ἰδρῶτα, καὶ ἰδρῶτα μάλιστα κατάψυχρον. Εἰπέτε με, μήπως εἶναι ἀνάγκη ἐπισπαστικῶν, ἐκδορειῶν; . . . Δὲν μὲ λέγετε;

— Ἰγπομονή! κυρία μου! ἀπεκρίθη ἀπορῶν καὶ περίλυπος ὁ καλὸς ἰατρός, θὰ ἰδῶμεν.

— Ποτὲ οὐτ' αὐτὴ οὐτ' ἐγὼ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν, ἰατρέ μου, διὰ τὰς τόσας καλασύνας σας, εἶπεν ὁ ἀσθενὴς, προσπαθῶν νὰ σφίγῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἰατροῦ· ἀλλ' οὗτος ἐξηκολούθει νὰ σκέπτεται σιωπῶν. Ἐπὶ τέλους ἠρώτησεν ἐάν ἐπιε τὸ ἰατρικὸν τὸ ὁποῖον εἶχε διορίσει τὴν προτεραίαν.

— Τώρα τὸ ἔφρασαν τὰ παιδιά, ἀπεκρίθη περίλυπος ἡ γυνή· δὲν τὸ ἔδωκε χθὲς ὁ φαρμακοπώλης, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ἀφ' ἐσπέρας. Ἴσως τότε θὰ ἐκοιμάτο. Καὶ μὲν κάθεται ἡσυχος, ἀλλὰ δὲν κλείει τὰ ὀμμάτια του· βεβαίως δὲν εἶναι καλὰ . . .

Ἄ! δὲν μεταχειρίζονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς πλουσίους.

— Δὲν εἶναι τόσον πολλοὶ ὅσον καὶ οἱ πτωχοὶ, ἀγαπητή μου, καὶ διὰ τοῦτο γίνονται γρήγορα αἱ παραγγελίαι των. Συμβουλευσατέ σᾶς παρακαλῶ, ἰατρὲ μου, τὴν γυναῖκά μου· βασανίζεται αἰωνίως, καὶ δὲν ἐνθυμείται ὅτι ἔχει καὶ τέκνα καὶ ἄρρωστον νὰ περιποιηθῇ. Τί πταίει ὁ φαρμακοπώλης; μήπως πάσχω μόνος ἐγώ;

— Αἰωνίως αὐτὰ μὲ λέγει, ἐψιθύρισε ἡ ταλαίπωρος γυνή, καὶ ἐξῆλθε δάκρυα ἔχουσα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Τὸ ἰατρικὸν θὰ σᾶς ὠφελήσῃ, κύριε, πῆστὲ τὸ ἀπόψε. Πρὸς τὸ παρὸν ἄς μὴ κάμωμεν ἄλλο· τὸ γάλα τῆς κυρίας σᾶς ὠφελεῖ μὲ φαίνεται; ἄς μὴ προστρέξωμεν λοιπὸν εἰς ἄλλην τροφήν.

— Σᾶς παρακαλῶ, ἰατρὲ, νὰ μὴ μὲ διατάξετε πλεόν αὐτὸ τὸ γάλα, ἐπανελάβην ὁ ἀσθενὴς μὲ τόνον φωνῆς ἀνέλπιστον, διότι τρέφουσα καὶ τὸ βρέφος τῆς καὶ ἐμὲ ἐξασθενεῖ φορικτά. Ἡ τροφή μὲ εἶναι πλεόν περιττή.

— Ἀγνοεῖτε, κύριε, ὅτι διατηροῦντες τὰς ἐλπίδας μας διατηροῦμεν τὴν ζωὴν μας; ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός· χάριν τῆς συζύγου σας μᾶλλον ἢ χάριν ὑμῶν παραγγέλω τὸ γάλα. Πλὴν τούτου, οἱ ἀσθενεῖς πρέπει νὰ ὑπακούουν· διὰ τί ἄλλο τοὺς ὀνομάζουν πάσχοντας; Θάρρος! φίλε μου, θάρρος! καὶ ὅλα θὰ ὑπάγουν καλά.

— Καὶ νομίζετε, ἰατρὲ, ὅτι μ' ἔλειψε ποτὲ τὸ θάρρος;

— Ὅχι βέβαια. . . Ἐχετε ὑγείαν, καὶ αὔριον σᾶς ἐξαναβλέπω.

Ἠκολούθησα τὸν ἰατρὸν ἐξεληθόντα διὰ νὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς· ἀλλ' ἡ γυνὴ ἐπελθοῦσα,

— Λοιπὸν; ἠρώτησεν ἀσθμαίνουσα.

— Ὅτ' ἰδῶμεν αὔριον ἐν τοσούτῳ δίδετε τὸν ἀπὸ τὸ γάλα σας ὅσον θέλει. Λέγουν ὅτι κάμνει θαύματα τὸ γυναικεῖον γάλα! Ἀπόψε ἄς πῖν τὸ ἰατρικόν, καὶ, ὡς σᾶς εἶπα, νὰ μείνῃ ἐδῶ κἀνεὶς φίλος σας διὰ νὰ σᾶς συντροφεύσῃ· τὸ ἀπαιτῶ ἀφεύκτως. . . ἀκούετε;

— Ὦ! ἀνέκραξεν ἡ ταλαίπωρος, σᾶς ἐννοῶ, ἰατρὲ, καὶ ἐκτύπησε τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς δύο τῆς χεῖρας.

— Βέβαια, μ' ἐννοήσατε, ἐπανελάβην ἐντόνως ὁ ἰατρός. Δὲν θεωρεῖτε τάχα ἀναγκαῖον νὰ φροντίσετε καὶ διὰ τὸν ἐαυτὸν σας διὰ νὰ διατηρήσετε τὸ γάλα σας καὶ διὰ τὸν ἀσθενῆ καὶ διὰ τὸ παιδίον; Δὲν πρέπει μία μήτηρ νὰ φροντίσῃ πρὸ πάντων διὰ τὰ τέκνα τῆς; Ἀληθινά, ποῦ εἶναι καὶ δὲν τὰ ἴδα σήμερον; ὑπεσχέθη μίαν πάλαν εἰς τὸν Δημήτριον.

Καὶ ἀμέσως τὰ δύο παιδιά, ἐκδάντα ὀπισθεν φράγματος, ἔτρεξαν πρὸς τὸν ἰατρὸν. Ἐνῶ δὲ οὗτος συνωμίλει καὶ συνεγέλα μὲ αὐτὰ, ἐγὼ εἶχα τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν μητέρα, ὀλοφυρομένην εἰς ἀποκεντρὸν τινα γωνίαν. Ἠκουσα δὲ τὸν Δημήτριον λέγοντα·

— Τόσα πολλά! ἐν φλωρίον διὰ μίαν πάλαν! ἐκάμετε λάθος, κύριε.

— Καὶ εἰς ἐμὲ τόσα πολλά! ἀνέκραξεν ὁ Γεωργίος, τί νὰ κάμω τοῦτο τὸ φλωρίον;

Ἄλλ' ὁ ἰατρός, διαφυγὼν τὰς χεῖράς των, ἤτοιμάσθη ν' ἀναχωρήσῃ.

— Τρέχω νὰ τὰ δώσω τὴν μάμμαν μου διὰ τὸν πατέρα μας, Δημήτριε, εἶπεν ὁ πρωτότοκος· δὲν θὰ κάμῃς καὶ σὺ τὸ ἴδιον;

— Ναι, ναί, κ' ἐγὼ τρέχω νὰ τὰ δώσω τὸν πατέρα μου. Ἐνῶ δὲ ἡ μήτηρ τὸν ἀπέτρεπε τοῦ νὰ ἐμβῇ εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀσθενοῦς, ἐγὼ παρηκολούθησα τὸν καταβαίνοντα ἰατρὸν.

— Εἶν' ἐλπίς; ἠρώτησα.

— Ἐλπίς! δὲν τὸν ἴδετε λοιπὸν! εἶναι πτώμα τὸ ὁποῖον ἀναπνέει καὶ σκέπτεται ὡς ἐκ θαύματος. Πρὸ δύο ἡμερῶν ἔρχομαι νομίζων ὅτι δὲν θὰ τὸν εὔρω ζωντανόν, καὶ ὅμως ζῆ, ἀληθῆς μάρτυς τῆς πτωχείας! Προχθὲς μ' ἔλεγε· α Πῶς ν' ἀποθάνω, ἰατρὲ, ἀφοῦ ἔχω παιδιά; Σήμερον ὅμως τὸ ἤξεύρει, τὸ αἰσθάνεται, καὶ ὅμως δὲν γογγύζει. Παλαίει μὲ τὸν θάνατον! Τὸ κατ' ἐμὲ, ἂν καὶ συνειθισμένος εἰς τοιαύτας σκηνας, δὲν ἀντέχω νὰ τὸν βλέπω πάσχοντα οὕτω πως.

— Καὶ πάσχει πολὺ;

— Ἀκούεις! ἄνθρωπος τεσσαράκοντα περίπου ἔτων εὔρωστος, σφιγῶν καὶ νευρώδης, πόσα ἠθικὰ βάσανα θὰ ὑπέφερεν ἕως νὰ καταστραφοῦν αἱ δυνάμεις τὰς ὁποίας δὲν εἶχε ποτὲ προσβάλει καμμίαν κατάχρησις! Ἡ δυστυχία τὸν ἔφαγε τὸν ταλαίπωρον! Πρὸ ἑπτὰ ὀλοκλήρων χρόνων, ἡ ἀκατάπαυστος αὐτῆ φωνή, ψαμίον! ψαμίον! ἀντηχεῖ εἰς τὰς ἀκοάς του. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του εἰργάζοντο ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ νὰ διατηρήσουν τοὺς μικροὺς ἐκείνους ἀγγέλους. Τί θὰ γίνουν τὰ ἄθλια! Αὐτὸς ἀποθνήσκει, κ' ἐκεῖνη γρήγορα θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Θεὸς νὰ τὰ βοηθήσῃ!

— Πλὴν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦτον νέος, ἦτον, ὡς ἐμαθα, καὶ πεπαιδευμένος, εἶπα πρὸς τὸν ἰατρὸν. Πῶς δὲν ἠμπόρσε νὰ ζήσῃ τὴν οἰκογενεῖάν του; Μήπως ἦτον ὀκνηρὸς, ἢ μήπως ἡ σύζυγός του δὲν εἶναι οἰκονόμος; Τὰ παιδιά εἶναι πάντοτε καλοενδυμένα. Πολλάκις οἱ πτωχοὶ ἔχουν καὶ ἐλαττώματα. . .

— Ὦ! κύριε! μὲ διέκοψεν ὀργίλως ὁ ἰατρός· ἐλαττώματα! . . . ἰδοὺ πῶς κρίνουν οἱ πλούσιοι τοὺς πτωχοὺς! Καὶ ποῖος σᾶς εἶπεν ὅτι οἱ πτωχοὶ πρέπει νὰ ἦναι ὄντα τέλεια; Τρωῶντι, ὁ ἄθλιος αὐτὸς, ὑπάρξας ἄλλοτε εὐπορος, ἦτον δειλὸς καὶ φιλότιμος· ἐμίσει τὰς βραδιουργίας, τὰς κολακειάς, τὴν χαμέρπειαν, δὲν ἐπλῆσσίαζε ποτὲ τοὺς ἰσχυροὺς, καὶ διὰ τοῦτο εἰργάζετο νυχθημερόν, καὶ ἔπασχεν ἐν σιωπῇ. Εἶναι λοιπὸν ἄπορον ἂν ἔφθασε πρὸ τοῦ καιροῦ του ἐκεῖ ὅπου θὰ φθίσωμεν ὅλοι μας; Ἡ σύζυγός του εἶχε καὶ αὐτὴ τὴν ἀδυναμίαν τῆς· ἠγάπα νὰ βλέπῃ καλοενδυμένα καὶ εὐμορφα τὰ μικρά τῆς, καὶ κατεγίνετο πολὺ εἰς τοῦτο. Ἐπ' ἐλπίδι νὰ εὗρῃ πόρον ἱκανόν νὰ θρέψῃ τὴν οἰκογενεῖάν του ἦλθεν ἐδῶ πρὸ δύο ἐτῶν ἀπὸ Γαλλίαν, καὶ, ὡς πολὺγλωσσος, ἐδίδε μαθήματα εἰς διαφόρους· ἰσυνέττατε, μετέφραζε, καὶ ἀδιακόπως εἰργάζετο.

πλὴν ἄλλος ἐλησμόνει νὰ τὸν πληρώσῃ, ἄλλος τὸν ἐπλήρουνε πολλὰ ὀλίγα, καὶ ἄλλος τὸν παρέπεμπε ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Δὲν ἤξεύρεις, φίλε, ὅτι σήμερον τὸ χρυσίον εἶναι τὸ εἶδωλον τῶν ἀνθρώπων; ἀγαποῦν νὰ θησαυρίζουν, ὄχι ὅμως καὶ νὰ δίδουν. Ἄλλ' αὐτὸς ποτὲ δὲν παρεπονείτο. Συνήθως δὲν τὸν ἐπλήρουναν οἱ πλουσιώτεροι, καὶ ὅμως τοὺς ἐδικιολόγει λέγων ὅτι στερεῦνται. Παράδοξος τῶνόντι ἀνθρώπος! . . .

τέκνα σου θὰ γείνουν τέκνα μου . . . Σὲ τὸ ὑπόχομαι, ἐπανελάβα κλαίω.

— Δόξα σοι, Θεέ μου! ἀποθνήσκω εὐχαρ . . .

Πλὴν μειδιάμα ὑπεράνθρωπον διασχίσαν τὰ χεῖλη του πρὸς μικρὸν, ἔγεινεν ἀφαντον. Ἐκυψα ἔτι μᾶλλον, τὸν παρετήρησα, ἠκροάσθην προσεκτικῶς . . . ἀλλὰ δὲν ἀνέπνευε πλέον!

— 0 —

Εἶπε καὶ ἀνεχώρησεν ἔνδακρυς ὁ ἰατρός, Ἐπανελθὼν πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀσθενοῦς, εἶπα ὅτι παρηγγέλθην ἀπὸ τὸν ἰατρὸν ν' ἀγρυπνήσω τὴν νύκτα ἀντὶ τῆς γυναικὸς του, διὰ νὰ κοιμηθῇ αὐτὴ, καὶ διατηρήσῃ τὸ γάλα της, τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺτιμον διὰ τε τὸν πάσχοντα καὶ διὰ τὸ τέκνον των. Πρὸ τοῦ κοιτῶνος ἦτο μικρὰ πύρδος ὅπου ἔδον περιτυλιγμένα ἐπὶ μικρῶν θρανίων τὰ πενιχρὰ ἀλλὰ καθαρὰ στρώματα τῶν παιδίων. Ἐκεῖ μεταβάσα ἀνεπάυθη καὶ ἡ ταλαίπωρος μήτηρ.

Πρὸς τὸ κέντρον σχεδὸν τοῦ Βοσπόρου, κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν, ὑπάρχει κόλπος μικρὸς, Χηλαὶ πάλαι καλούμενος, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖται σήμερον τὸ τερπνὸν καὶ ἀτάραχον χωρίον Βεσέκιον. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὰς ὑψικόμεους καὶ ἀειθαλεῖς προκιωνίους πλατάνους, τῶν ὁποίων οἱ κλώνες, ἐκτεινόμενοι μεγαλοπρεπῶς μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ αἰγιαλοῦ, σχηματίζουσι θόλον χλοερὸν καὶ βαθύσκιον, ἀναψύχοντα καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καθημένους καὶ τὰ παρορμῶντα ἐρόλκια, γυνή τις στηριζομένη ἐπὶ βραχίονος ἀνδρὸς καὶ προπέμπουσα τρία παιδία ἀγγέλου μορφῆν ἔχοντα, ἤρχετο καθ' ἑσπέραν. Τὸ ἀνάστημά της ἦτο λεπτοφυὲς καὶ ὑψηλόν, καὶ γλυκεῖα καὶ ἐπαγωγὸς ἡ ὑπωχρος ὄψις της· τὸ μειδιάμα της διηρημένευε ψυχῆς ἡρεμίαν, ἀλλ' εἰς τοὺς μακύρους καὶ ἀμυγδαλοειδεῖς ὀφθαλμούς της ἀνεκαλύπτοντο ἴχνη μελαγχολίας. Καὶ σεμνὸν μὲν ἦτο ἀείποτε τὸ ἔνδυμά της, ἐμαρτύρει ὅμως εὐπορίαν καὶ πλοῦτον. Τὸ δὲ βλέμμα της, στρεφόμενον ἀδιακόπως πρὸς τὸν ὀδηγὸν της, ἐξέφραζεν εὐγνωμοσύνην καὶ ἀφοσίωσιν.

Φρικώδης καὶ ὀδυνηρὰ ὑπῆρξεν ἡ νύξ ἐκείνη! Ἐνίοτε μ' ἐφαίνετο ὅτι ὁ ἀσθενὴς προώδευεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον· τὸ πρόσωπόν του ἔλεγεν ὅτι δὲν ὑποφέρει ὅσον καὶ πρὶν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁσάκις ἡ σύζυγός του, ἀνοιξάσα τὴν θύραν, μ' ἐζήτηε πληροφορίας, ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ἰατρικὸν ὠφέλησε τὸν πάσχοντα.

Καὶ ὅμως, ἀν καὶ ἡσυχάζων, δὲν ἐκοιμάτο· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔμειναν ἀνοιχτοί, καὶ ψιθυρισμοὶ ἐπλανῶντο εἰς τὰ χεῖλη του. Εἶχε, φαίνεται, ληομονήσει, τίς ἠγρύπνει πλησίον του, καὶ ὠμίλει ἐνώ, γονυπετῆς παρ' αὐτὸν, τὸν ἤκουα. Ὅστις δὲν ἴδεν ἀνθρώπον, ἐγκαταλείποντα τὴν γῆν ταύτην ἐνῶ σώζει ἀκμαίως τὰς ψυχικὰς του δυνάμεις, δὲν ἴδε τὸ ἐπισημότερον καὶ φοβερώτερον συνάμα τῶν θεαμάτων τοῦ κόσμου τούτου!

Ὁ ἀνὴρ, προσηλωμένος ὅλως εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα παιδία, παίζοντα χαριέντως παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐφαίνετο ὅτι ἀνέπνευε διὰ μόνον ἐκεῖνα τὰ τέσσαρα ὄντα. Τὸ βλέμμα φέρων περιπαθῶς ἀπὸ τούτων εἰς ἐκείνην καὶ ἀπ' ἐκείνης εἰς ταῦτα, ἐδείκνυεν ὅτι ὑπεράνθρωπος ἦτο ἡ στοργή του.

— Ἡ ἀθλία! ἐψιθύριζεν· ἐμεγάλωσε μεταξὺ δεινῶν καὶ δυστυχίας! . . . ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὰ τέκνα της θὰ τὴν ὑποστηρίξῃ . . . Τὸ αἶσθημα ὅτι ἐκπληροῦμεν τὰ χρέη μας, μᾶς δίδει ὑπομονὴν καὶ δύναμιν.

Τὰ παιδία, ἐγκαταλείποντα συνεχῶς τὰς ἀθώας παιδιὰς των, ἔτρεχον πρὸς τὸν ἀνδρα, καὶ περιπτυσσόμενα ἐπιχαρίτως αὐτὸν, κατεφίλουν τὸ πρόσωπόν του.

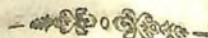
Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε· — Τόσον μικρά! . . . χωρὶς πατέρα! . . . Πλὴν ἐκεῖνος εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ εἶναι πατὴρ των . . . Ἄ! ἔάν ἡ δυστυχία θὰ συντελέτῃ εἰς τὸ νὰ γίνουν καλοὶ χριστιανοὶ καὶ καλοὶ πολῖται, ἀς μὴ τοὺς τὴν ἀραιρέσῃ ὁ Κύριός μου . . . Ναί! ὅστις παλαίει εἶναι ἰσχυρός.

Κανεὶς ἄλλος παρὰ τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς ἐνδεεῖς δὲν ἐγνώριζεν ὅποια ἦτο ἡ μυστηριώδης ἐκείνη πεντάς, καὶ πόθεν ἦλθεν. Οἱ ἐνδεεῖς μόνον καὶ οἱ πάσχοντες δὲν ἠγνόουν ὅτι ἐκείνη ἦτο ἡ κάτοικος τοῦ 23 ἀριθμοῦ, καὶ σύζυγος, ἄλλοτε μὲν Γάλλου ἀποθανόντος ἐξ αἰτίας πενίας καὶ ταλαίπωρίας, ἢ μᾶλλον ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπλάγχχνου τῶν ἀνθρώπων περιφιλαντίας, νῦν δὲ τοῦ συνοδευόντος αὐτήν, ὑποσχεθέντος πρὸς ἐκείνον, ἐνῶ ἔπνευε τὰ λοιπὰ, νὰ υἱοθετήσῃ τὰ τέκνα του, καὶ ν' ἀφιερῶσιν τὴν ὑπαρξίν του ὅλην εἰς ταῦτα καὶ τὴν μητέρα των.

Αἱ πρῶται ἀκτίνες τῆς αὐγῆς εἶχαν ἀρχίσει νὰ εἰσδύωσιν εἰς τὸν κοιτῶνα διὰ τοῦ στενοῦ παραθύρου, ὅταν ἤκουσα στεναγμὸν. Πρὸ τινων ὤρων ὁ ἀσθενὴς δὲν ὠμίλει, ζῆγ δὲ νομίζων ὅτι ἐκοιμάτο, ἀπεκοιμήθη. Ἄλλ' ὁ στεναγμὸς ἐκεῖνος μ' ἐξύπνισε· καὶ ἀνασηκωθείς ἐπλησάσα τὸ πρόσωπόν μου εἰς τὸ τοῦ πάσχοντος. Ἦτο ἐκεῖνος ὁ τελευταῖός του στεναγμὸς!

— Ἡ σύζυγός μου! . . . ἐψιθύρισε, τὰ τέκνα μου! . . . — Πλὴν τοῦ Θεοῦ, ἔσπευσα νὰ εἶπω πρὸς αὐτὸν, ὅ, ἔχουν καὶ ἄλλον προτάτην ἐπὶ γῆς. Σὲ ὑπόχομαι ὅτι θ' ἀφιερῶσω καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς αὐτά, ὅλην μου τὴν ζωὴν καὶ ὅλην μου τὴν περιουσίαν· τὰ

N. Δ.

ΤΙ ΕΦΡΟΝΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΚΟΣΜΟΥ.

(ΚΑΤΑ ΦΟΡΒΙΓΕΡΟΝ.)

—ο—

Περὶ τοῦ κόσμου ἐν γένει παραγωγή αὐτοῦ· εἶναι ἄρα γε φθαρτὸς ἢ ὄχι; πόσοι κόσμοι ὑπάρχουν· ποῖον τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου. — Περὶ τῶν ἀστέρων· παραγωγή αὐτῶν καὶ φύσις· σχῆμα. — Περὶ τοῦ ἡλίου· παραγωγή αὐτοῦ καὶ φύσις· σχῆμα. — Περὶ τῆς σελήνης· φύσις, σχῆμα, κηλίδες. — Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ὀνομασίας τῶν ἀστέρων καὶ τῶν ἀστερισμῶν. — Περὶ τοῦ Γαλαξίου κύκλου. — Περὶ Κομητῶν. — Περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων. — Περὶ τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. — Περὶ τῶν γάσεων τῆς σελήνης. — Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας ἐγνώρισαν τὸ τοῦ Κοπερνίκου σύστημα. — Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἀμοιβαίας θέσεως καὶ ἀποστάσεως τῶν πλανητῶν.

Περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς σχέσεως τῆς γῆς πρὸς τὰ ἄλλα αὐτοῦ σώματα, οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἰδέας ἀσαφείς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μὴ ἀκριβεῖς. Αὐτοὶ οἱ μέγιστοι τῶν φιλοσόφων, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν γεωγράφων τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ Ἐρατοσθένης, ὁ Πτολεμαῖος, ἐθεώρουν τὴν γῆν ὡς τὸ ἀκίνητον κέντρον καὶ τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ κόσμου, περὶ τὸ ὅποιον περιστρέφονται ὁ τε ἡλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ πλανῆται. Εἶναι δὲ ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι ἄνδρες ὀλιγώτερον τῶν προαναφερθέντων ὀνομαστοὶ, καὶ σύγχρονοι ἢ προγενέστεροι τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπλησίασαν πολὺ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, εἰς τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου, ἀλλὰ δὲν ἐπιστεῦθησαν, καὶ ἐδέησε νὰ παρέλθωσι δις χίλια περίπου ἔτη πρὶν ἢ θριαμβεύσῃ ἡ ἀλήθεια.

Πρῶτος, λέγουσιν, ὁ Πυθαγόρας ὠνόμασε τὴν τῶν ὄλων περιοχὴν, *κόσμος*, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως. Ἐπρέσβευον δὲ οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ὄχι, ὡς οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Ἰνδοὶ, ὅτι ὁ κόσμος ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μηδενὸς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Πάρσαι, ὅτι ἀπὸ προηγουμένης ὑπαρχούσης τινὸς ὕλης, ἢ ἐπλάσθη ὑπὸ θεότητός τινος, ἢ προέκυψεν ἐκ τύχης. Ἀλλ' ὅποια τις ἦτο ἡ ἀρχικὴ αὐτῆ ὕλη, περὶ τούτου ὑπῆρχον διάφοροι γνώμη. Ὁ Θαλῆς ἐθεώρει ὡς ἀρχικὴν ὕλην τοῦ κόσμου, τὸ ὕδωρ· ὁ Ἀναξίμανης, τὸν αἰθέρα· ὁ Ἡράκλειτος, τὸ πῦρ· ὁ Ξενοφάνης, τὴν γῆν ἔμπροσθεν ὁ Ἀκραγαντίνος, κρᾶμα τι τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων· ὁ Ἀναξίμανδρος, τὸ ἄπειρον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου, κατ' αὐτὸν, τὰ πράγματα προέκυψαν, διὰ τοῦ χωρισμοῦ τῶν φύσει ἀντιθέτων, τοῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, τοῦ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, καὶ διὰ τῆς προσεγγίσεως τῶν ὁμοίων· τελευταῖον, ὁ Δεύκιππος, ἀκολουθῶν τὸν Δημόκριτον καὶ

τὸν Ἐπίκουρον, ὑπελάμβανεν ὡς ἀφορμὴν τοῦ κόσμου, τὰ ἄτομα, δηλαδὴ μικρὰ καὶ ἀδιαιρέτα σωματῖα διαφόρου μορφῆς, βάρους καὶ κινήσεως, ἀπὸ τοῦ τυχαίου τῶν ὁμοίων συνδέσμου καὶ τῆς ποικίλης μίξεως παρήχθησαν ἅπαντα τὰ πράγματα. Ἡ γνώμη τοῦ Ἀναξάγορου δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν τελευταίαν ταύτην εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι οὗτος ἀπέδιδεν εἰς τὰ ἀρχικὰ ἐκεῖνα σωματῖα τὰς αὐτὰς ἀπαραλλάκτως ιδιότητας, τὰς ὁποίας παρατηροῦμεν εἰς τὰ κύρια σώματα, ὡστε ἐθεώρει ἕκαστον εἶδος σωματίων προελθὼν ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ στοιχείων, τὰ ὅποια ὠνόμαζεν ὀμοιομερείας· τὴν γῆν λ. χ. ἀπὸ μικρῶν μορίων γῆς, τὸν χρυσόν, ἀπὸ μικρῶν μορίων χρυσοῦ, καὶ οὕτω καθέξῃς. Ἄλλοι, πάλιν, καθὼς ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ζήνων, δὲν ἐπεχείρησαν νὰ ὀρίσωσι τὴν ἀρχικὴν τῶν πραγμάτων ὕλην, ἀλλὰ ἐδογματίζον ἀπλῶς, ὅτι ἡ ὕλη αὕτη ἦτο εὐμετάβλητος, μὴ ἔχουσα ὠρισμένον τύπον, ἐπιδεκτικὴ ὅμως νὰ λάβῃ πᾶν σχῆμα, ὅτι ἀπὸ αὐτῆς ἀνεπτύχθησαν πρῶτον τὰ τέσσαρα στοιχεία, ὡς σώματα ἔχοντα ὠρισμένην ιδιότητα καὶ μορφήν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρμονικῆς τῶν σωματίων τούτων συναρείας διεπλάσθη ὁ κόσμος.

Κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Θαλῆτος, ἡ γῆ προέκυψεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὡς ἐξ ἑξ' αἱ πεδιάδες καὶ τὰ ὑψώματα παρήχθησαν πρῶτον διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια, ἀθροισθέντα εἰς τὰ βαθύτερα κοιλάματα, ἀπετέλεσαν τὴν θάλασσαν· μετὰ ταῦτα ἡ γῆ, θερμανθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, προσέλαβε τὴν παραγωγικὴν αὐτῆς δύναμιν, καὶ ἐγέννησε κατ' ἀρχαίαν φυτὰ, ἔπειτα ζῶα, τελευταῖον ἀνθρώπους. Κατὰ δὲ τὸν Ἡράκλειτον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν μὲν γῆν, ὡς πεπυκνωμένον πῦρ, τὸ δὲ ὕδωρ ὡς διαλελυμένην γῆν, τὰ ὑψώματα καὶ τὰ ὄρη προέκυψαν ἀπὸ τὰ κάτω, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ πυρός. Ὁ Ἀναξίμανδρος ἐθεώρει τὸν κόσμον ἀποτέλεσμα τῆς διαμορφώσεως τῆς γῆς, καθὼς καὶ ὁ Ἀναξίμανης ἐπίστευεν, ὅτι ἐξ ὄλων τῶν σωματίων τοῦ κόσμου, πρῶτη παρήχθη ἡ γῆ, διὰ τῆς πυκνώσεως τοῦ αἰθέρος, καὶ ὅτι ἔπειτα, ἀπὸ τῶν ἐξατμίσεων αὐτῆς, διεμορφώθησαν οἱ ἀστέρες. Ὅσοι παρεδέχοντο τὴν δόξαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, καθ' ἣν ἡ ἀρχικὴ τοῦ κόσμου ὕλη ὑπῆρξε κρᾶμα ὕδατος, πυρός, γῆς καὶ αἰθέρος, ἐλεγον, ὅτι, κατ' ἀρχάς, τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεία ἦσαν φύρδην μεμιγμένα ἐν σχήματι σφαιρῆς, ὁ δὲ κόσμος παρήχθη ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· τὰ μὲν εὐλαφρότερα στοιχεία, ὁ αἶθρ καὶ τὸ πῦρ, μετεωρίσθησαν, ἐσχημάτισαν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας, τὰ δὲ βαρύτερα, ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, κατεκάθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν ὑπὸ θάλασσης ἐν μέσῃ κεκαλυμμένην γῆν. Τελευταῖον, κατὰ τὸν Δεύκιππον, ὅστις, ὡς προείπομεν, ὑπελάμβανε πρῶτην ἀφορμὴν τοῦ κόσμου τὰ ἄτομα, τὰ ἄτομα ταῦτα περιεδινοῦντο πρότερον ἀναμιξ, ἔπειτα δὲ διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, ἐνωθέντων τῶν ὁμοίων διὰ τῆς ἐλξεως, χωρισθέντων δὲ τῶν ἀνομοίων διὰ τῆς ὤσεως, ὡστε τὰ μὲν βαρύτερα καὶ πυκνότερα συνέμειναν ὁμοῦ εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἀπετέλεσαν τὴν γῆν, τὰ δ' εὐλαφρότερα καὶ λεπτότερα μετεωρίσθησαν εἰς

τὰ ἄνω, καὶ, ἐμπρησθέντα διὰ τῆς ταχείας κινήσεως, ἀπετέλεσαν τοὺς ἀστέρας.

Ἄλλ' ἂν οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν ἐπ' ἀπειρον περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν παρήχθη ὁ κόσμος, οἱ πλείστοι συνεφώνουν ὅτι εἶναι φθαρτός, καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὴν γῆν παρεδέχοντο βαθμιαίαν τινὰ ἐκλυσιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς, ἐνδεχομένης μεγάλας μεταβολᾶς καὶ αλλοιώσεως, ἧ καὶ ὀλοσχερῆ αὐτῆς φθέραν. Πάλιν ὁμοῦ διεφώνουν περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταστροφῆς, οἱ μὲν πρεσβεύοντες, ὅτι ἡ καταστροφή τοῦ κόσμου θέλει ποτὲ ἐπέλθει διὰ τοῦ πυρός, οἱ δὲ, καὶ ἰδίως ὁ Θαλῆς, ὅτι διὰ τοῦ ὕδατος, καὶ ἄλλοι, μάλιστα οἱ Ἐπικουρείοι, ὅτι ὁ κόσμος θέλει πάλιν διαλυθῆ εἰς ἄτομα, καθὼς ποτὲ ἀπὸ αὐτῶν συνεπάγη. Οἱ δὲ πιστεύοντες εἰς τὴν αἰθιαν διάρκειαν τοῦ κόσμου ἦσαν μόνοι οἱ τῆς Ἐλεατικῆς σχολῆς φιλόσοφοι, ἰδίως ὁ Ξενοφάνης, ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Μέλισσος, διότι οὗτοι ἐθεώρουν πᾶν τὸ ὑφιστάμενον ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον, εἶτι δὲ ὁ Πυθαγόρειος Ὀκελλος ὁ Λευκανὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, διότι οὗτοι ἐθεώρουν τὸν κόσμον ὡς ἂν ἐμβιον, λογικὸν καὶ ταυτιζόμενον μετὰ τῆς θεότητος αὐτῆς.

Ἦ πόσοι δὲ ὑπάρχοντες κόσμοι, εἰς ἧ πολλοί; Περὶ τούτου δὲν συνεφώνουν οἱ ἀρχαῖοι. Ἐνῶ ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ζήνων, ἐν γένει ὅλοι οἱ Στωϊκοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι φιλόσοφοι ἰσχυρίζοντο, ὅτι εἰς μόνον ὑπάρχει κόσμος, κατὰ τὸν Μητρόδωρον, ὁ ἀξιώων, ὅτι, ἐν τῷ ἀπείρῳ, εἰς μόνον ὑπάρχει κόσμος, παραλογίζεται ἐπίσης μὲ ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἀξιώσει, ὅτι ἐπὶ μεγάλου ἀγροῦ εἰς μόνον παρήχθη στάχυς· καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξίμενης, ὁ Ξενοφάνης, ὁ Λεύκιππος, ὁ Δημόκριτος, ὁ Ἐπικουρος καὶ ἄλλοι παρεδέχοντο πολλοὺς κόσμους. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὅλοι σχεδὸν ὅσοι ὠμίλουν περὶ πολλῶν κόσμων, δὲν ἐνόησαν διὰ τούτου διάφορα ἡλιακὰ συστήματα, ἀλλὰ ἐθεώρουν ἀπλῶς τὸν οὐρανὸν μεθ' ὄλων τῶν ὄρατῶν εἰς ἡμᾶς ἀστέρων, ὡς ἓνα τῶν κόσμων, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου παρεδέχοντο, ἐν τῷ ἀπείρῳ, καὶ ἄλλους πολλοὺς ὁμοίους κόσμους, ἔχοντας τεταγμένα ὄρια. Ἀμυδρά τις ὁμοῦ ἐνόησα πολλῶν ἡλιακῶν συστημάτων ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι ἐπίστευσαν τοῦλάχιστον, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀστέρων ἠδύναντο νὰ ἦναι ἰσομεγέθεις τοῦ ἡλίου, ἴσως δὲ καὶ μεγαλύτεροι.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐνὸς κόσμου, εἰς ὃν ἀνήκει καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ, οἱ πλείστοι (καὶ ἰδίως ὁ Πυθαγόρας, ὁ Παρμενίδης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Λεύκιππος, ὁ Δημόκριτος, οἱ Στωϊκοὶ καὶ ἄλλοι) ἔλεγον σφαιροειδές· ἄλλοι ὁμοῦ ἐδίδον εἰς τὸν κόσμον σχῆμα κώνου, καὶ ἄλλοι πάλιν σχῆμα ὠοῦ, ἰδίως ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅστις τοῦλάχιστον ἐθεώρει ὡσεὶδὴ τὸν τὰ πάντα περιέχοντα κρουτάλλινον οὐρανὸν, ἐνῶ ὁ Ἐπικουρος οὐδὲν περὶ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἀποφασίζει. Ἄπαντες δὲ σχεδὸν ἐπρέσβευον, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος περικλείεται ὑπὸ ὠρισμένου πέρατος· καὶ ὁ μὲν Παρμενίδης ἐπίστευεν, ὅτι ὁ κόσμος περικλείεται ὑπὸ τείχους τινός· ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμενης, ὅτι ὁ ἐξώτατος κύκλος τοῦ

κόσμου σύγκειται ἀπὸ γηίνου ὄγκου· ὁ δὲ Λεύκιππος καὶ ὁ Δημόκριτος ἐξεναντίας περιέβαλλον τὸν κόσμον διὰ χιτῶνος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου οἱ ἀστέρες ἦσαν τρέπον τινὰ ἐνυφασμένοι. Κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλῆα, ἡ περιδρομὴ τοῦ ἡλίου διαγράφει τὰ ὄρια τοῦ κόσμου, ὄρια δὲ αὐτοῦ ἐν γένει ἐθεώρουν οἱ πλείστοι τὸν οὐρανὸν, τὸν ὁποῖον πάλιν ὑπελάμβανον ὡς πάγιόν τι καμάρωμα. Καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ, ὁ Διογένης, ὁ Μέλισσος, καὶ ἄλλοι παρεδέχοντο κόσμον πεπερασμένον ἐν τῷ ἀχανεῖ κενῷ.

Τεταῦτα ἐφρόνουν ἐν γένει περὶ τοῦ κόσμου οἱ ἀρχαῖοι. Ἰδωμεν τώρα τί ἐπρέσβευον περὶ τῶν κατ' ἰδίαν αὐτοῦ σωμάτων· καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἀστέρων. Τὴν ἀληθῆ αὐτῶν σχέσιν πρὸς τὴν γῆν δὲν ἐγνώριζον, ἀλλ' ἐδόξαζον ὅτι οἱ ἀστέρες δὲν ὑρίσταντο εἰμὴ ἕνεκα τῆς γῆς, καθὸ κέντρον τῆς ὅλης δημιουργίας, καὶ ὅτι, τοιαύτη τοῦλάχιστον ἦτο ἡ γενικωτέρα γνώμη, εἰναι σώματα ὅμοια τῆς ἡμετέρας γῆς, ἀλλὰ ἐμπύρου φύσεως, θρόμβοι ἐμπύρου ὕλης ἢ ἀθροίσματα φωτεινῶν ἀτμίδων, τῶν ὁποῖων, κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Ἡράκλειτον, ἠθέλομεν αἰσθάνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς τὴν θερμότητα, ἀπαρᾶλλὰ κτως καθὼς αἰσθανόμεθα τὴν τοῦ ἡλίου, ἐὰν δὲν ἀπείχον ἀπὸ αὐτῆς πολὺ. Καὶ ὁ μὲν Ἀναξίμενης, ὁ Παρμενίδης καὶ ἄλλοι ἐδογματίζον, ὅτι οἱ ἀστέρες τρέφονται ἀπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι συντηροῦνται ἀφ' ἑαυτῶν, μὴ ἔχουτες χρεῖαν τροφῆς. Τὴν ἐμπυρον αὐτῶν φύσιν ἔχουσιν οἱ ἀστέρες, κατὰ τὸν Ἀναξίμανδρον καὶ τὸν Λεύκιππον, ἐκ τῆς παραδόξως ταχείας αὐτῶν κινήσεως, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἐφλέγοντο· κατὰ τὸν Μητρόδωρον ὁμοῦ, τὸν Στράτωνα τὸν Λαμφακηνὸν καὶ ἄλλους, λαμβάνουσιν, ὡς καὶ ἡ σελήνη, τὸ φῶς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Οἱ ἀρχαῖοι οὐδέμιν ἐποίουν διάκρισιν μεταξὺ αὐτοφώτων ἀστέρων ἢ τοῦ ἡλίου, καὶ ἀστέρων λαμβανόντων ἀπὸ τούτων τὸ φῶς αὐτῶν, ἂν καὶ πρωϊμώτατα ἐνόησαν φυσικῶ τῷ λόγῳ, τὴν ἐπὶ τῆς κινήσεως τεθεμελιωμένην διάκρισιν μεταξὺ ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ πλανητῶν. Τὴν αἰτίαν ὅμως δι' ἣν ὅλοι οἱ ἀστέρες δὲν ἐκπέμπουσιν εἰς τὴν γῆν, τὴν αὐτὴν θερμότητα, τὴν ὁποῖαν καὶ ὁ ἡλῖος, εὔρεν ἤδη ὁ Ἀναξαγόρας ἐν τῇ μεγαλύτερᾳ αὐτῶν ἀποστάσει ἢ ἐν τῇ μικροτέρᾳ θερμότητι τοῦ περιέχοντος αὐτοὺς αἰθέρος.

Ἐἴπομεν ἀνωτέρω τίς ἦτο ἡ γενικωτέρα γνώμη περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς φύσεως τῶν ἀστέρων. Ἄλλὰ ὑπῆρχον καὶ τινες ἔχοντες ἄλλας περὶ τούτου δοξασίαι. Ὁ πρὸ μικροῦ ἀναφερθεὶς Ἀναξαγόρας λ. χ. ἐφρόνει, ὅτι ἦσαν κλάσματα ἐράχων, τὰ ὁποῖα ὁ αἰθῆρ, διὰ τῆς ταχύτητος τῆς περιστροφῆς αὐτοῦ, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ, διὰ τῆς φλέξεως, μετέβαλεν εἰς ἀστέρας, συμπεριελαυνομένους ἤδη μετ' αὐτοῦ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς πάλιν ἐπίστευεν, ὅτι ἦσαν πυρίδια ἢ πύρινα μόρια τοῦ αἰθέρος, τὰ ὁποῖα οὗτος ἐξέκρουσεν, ἐν τῷ πρώτῳ χωρισμῷ τῶν στοιχείων. Κατὰ τὸν Ξενοφάνην οἱ ἀστέρες εἶναι πεπυρωμένα νέφη, τὰ ὁποῖα τὴν ἡμέραν ἐβέννυται, τὴν δὲ νύκτα ἀναζωπυροῦνται, ὁ δὲ ἡλῖος

καὶ ἡ σελήνη παρήχθησαν διὰ τῆς συμβολῆς πολλῶν τοιούτων μικρῶν πυρίνων ὄγκων, οἵτινες εἰς τὴν δύσιν πάντοτε σβέννυνται, εἰς δὲ τὴν ἀνατολὴν πάλιν ἐκ νέου μορφοῦνται· παραδέχεται δὲ καὶ πολλοὺς ἡλίους καὶ πολλὰς σελήνας, παραγομένους ὅτε μὲν εἰς ἓν μέρος, ὅτε δὲ εἰς ἄλλο, κατὰ τὸν προαναφερθέντα τρόπον. Τοιαύτην γνώμην εἶχε καὶ ὁ Ἡράκλειτος, ὅστις ἐπίσης ἐθεώρει τὸν τε ἥλιον καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀστέρας ὡς πύρινα φαινόμενα, τὰ ὅποια τρέφονται μὲν ἀπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἀννεοῦνται δὲ κατ' ἡμέραν· ὁμοίως καὶ ὁ Ἐπίκουρος καὶ ὁ Χίος Μητρόδωρος ὁμιλοῦσι περὶ ἀστέρων ὅχι ἐπιτελλόντων καὶ δυνόντων, ἀλλὰ φλεγόμενων καὶ σβεννυμένων. Τελευταῖον κατὰ Ἡράκλειτον τὸν Ποντικὸν καὶ τοὺς Πυθαγορείους, ὅλοι οἱ ἀστέρες ἦσαν ἴδιοι κόσμοι περιέχοντες γῆν, αἴρα καὶ αἰθέρα, ἐν τῷ ἀπειρῷ αἰθέρι· καὶ τὰ αὐτὰ δόγματα εἶχον οἱ Ὀρφικοί.

Ποικιλώταται ἦσαν αἱ περὶ τοῦ σχήματος τῶν ἀστέρων γνώμαι· κατ' ἀρχὰς ἐθεωροῦντο δισκοειδεῖς, καθὼς καὶ ἡ γῆ, ὁ δ' Ἀρχέλαος καὶ ἄλλοι ἐπίστευον, ὅτι ἦσαν προσηλωμένοι εἰς τὸν κρυστάλλινον οὐρανόν, ὡς πάσσαλοι, ἢ διάπυροι δίσκοι, ἢ διάπυρα πέταλα. Ἄλλ' ὁ Ἀναξίμενης ἐδίδασκεν, ὅτι αἰωροῦντο, ὡς καὶ ἡ γῆ, ἐν τῷ ἀέρι, διὰ τὸ πεπιεσμένον καὶ πλατὺ αὐτῶν σχῆμα. Ὁ Κλεάνθης πάλιν ἔλεγεν αὐτοὺς κωνοειδεῖς, ἄλλοι δὲ πεταλοειδεῖς ἢ σκαφοειδεῖς· οἱ πλείστοι ὅμως, ἀφοῦ ἀπαξ ὠρίσθη τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς σχῆμα, ἐθεώρησαν τοιούτους καὶ τοὺς ἀστέρας.

Ὁ ἥλιος ἐλογίζετο παρὰ πάντων ὡς σῶμα αὐτόφωτον καὶ αὐτόθερμον· ἀλλὰ περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ ὑπῆρχε πολλὴ ποικιλία γνώμων. Κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Δημόκριτον καὶ τὸν Μητρόδωρον, ὁ ἥλιος ἦτο μύδρος ἢ πέτρος (δηλαδὴ πέτρα) διάπυρος· κατὰ δὲ τὸν Ξενοφάνη, ὡς προσηγορευόμενον, ἄθροισμα πεπυρωμένων νεφῶν· ὁ Θαλῆς ἔλεγεν αὐτὸν γεώδη, καὶ ὁ Ἐπίκουρος ἐπίσης γήινον πύκνωμα κισσηροειδῶς, (δηλαδὴ σπογγοειδῶς) καταπετρημένον καὶ ἀνημμένον ὑπὸ τοῦ πυρός· ὁμοίως καὶ Διογένης ὁ ἀπολλωνιάτης ἐθεώρει αὐτὸν ὡς γεώδη καὶ κισσηροειδῆ, ὥστε αἱ ἀκτῖνες τοῦ αἰθέρος, εἰσβάλλουσαι εἰς τοὺς πόρους του, συνεκεντροῦντο εἰς αὐτόν. Κατὰ τὸν Πυθαγόρειον Φιλόλαον, ὁ ἥλιος εἶναι δίσκος ὑλοειδῆς, δεχόμενος τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ πυρός τὴν ἀνταύγειαν, διηθῶν δὲ πρὸς ἡμᾶς τὸ φῶς· ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἐμπεδοκλέους, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ φαινόμενος ἥλιος εἶναι κρυσταλλοειδῆς καὶ ἀπαύγασμα ἄλλου ἡλίου ἢ μεγάλου πυρίνου ὄγκου εὐρισκομένου εἰς τὸ ἕτερον ἡμισφαίριον.

Ὁ Παρμενίδης ἔλεγε τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἐκκοιμένους ἀπὸ τοῦ γαλαξίου, καὶ ἰδίως τὸν μὲν ἥλιον ἀπὸ τοῦ θερμότερου αὐτοῦ μίγματος, τὴν δὲ σελήνην ἀπὸ τῶν ψυχρότερων, ὅπερ θέλει γίνεαι καταληπτέρον ὅτε κατωτέρω ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ γαλαξίου. Κατὰ δὲ οἱ πλείστοι τῶν λοιπῶν φιλοσόφων, ὁ Ἀναξίμενης, ὁ Μητρόδωρος, ὁ Παρμενίδης, ὁ Ζήνων, καὶ ἄλλοι ἐθεώρουν τὸν ἥλιον ὡς κατ'

ἑαυτὸν διάπυρον ὄντα, ὁ Ἀριστοτέλης ἐπρέσβευεν· ὅτι, καθὼς πάντες οἱ ἄλλοι ἀστέρες, οὕτω καὶ ὁ ἥλιος δὲν ἦτο κατ' ἑαυτὸν διάπυρος, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ταχείας αὐτοῦ κινήσεως κατέφλεγε τὸν περὶ αὐτὸν αἰθέρα. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ἡλίου συνέβη ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὸ τῶν ἀστέρων· κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ ἐθεωρήθη δισκοειδῆς, ἔπειτα σφαιροειδῆς· ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Ἐκαταῖος μόνον ἔδωκαν αὐτῷ τὴν κοίλην μορφήν σκάφης. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον παρατηρήσει καὶ τὰς ἡλιακὰς κηλίδας.

Ποικιλώταται ἦσαν αἱ περὶ σελήνης δοξασαί. Πολλοὶ (οἷον ὁ Ἀναξίμανδρος, ὁ Ἀναξίμενης κλπ.) ἐθεώρησαν αὐτὴν ὡς σῶμα ἔχον φύσιν ὅλως ὁμοίαν τοῦ ἡλίου καὶ αὐτόφωτον, τοῦ ὁποίου τὸ ἀσθενέστερον φῶς ἐξηγεῖ ὁ Ἡράκλειτος διὰ τούτου ὅτι ἐπειδὴ εἶναι πλησιέστερον εἰς τὴν γῆν, περιζώννεται ὑπὸ πυκνοτέρου αἰθέρος. Ὁ Χαλδαῖος Βηρωσσὸς πάλιν ἐδογματίτιζεν, ὅτι τὸ ἡμισυ μόνον τῆς σελήνης εἶναι φωτεινόν, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ σκοτεινόν· ἄλλοι δὲ (οἷον ὁ Θαλῆς, οἱ Πυθαγόρειοι, ὁ Ἀριστοτέλης κλπ.) ἐπρέσβευον ἡττητὴν ὀρθὴν γνώμην, ὅτι ἡ σελήνη λαμβάνει τὸ φῶς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ὁ Ξενοφάνης ἔλεγε τὴν σελήνην νέφος πεπιλημένον, δηλαδὴ πεπυκνωμένον· καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐθεώρει αὐτὴν ὡς νέφος πυκνωθὲν ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ περιεζωσμένον ὑπὸ πυρίνης σφαίρας· κατ' ἄλλην δὲ τινα μαρτυρίαν, ὡς τεμάχιον ἀποσπασθὲν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Δημόκριτον, ἡ σελήνη εἶναι στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία, καὶ ὄρη, καὶ φάραγγας· ὁ Ποσειδώνιος καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἔλεγον αὐτὴν μικτὴν ἐκ πυρός καὶ αἰέρος, ἄλλοι δὲ γεώδη ἢ τὸ πλείστον γεώδη. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς, οἱ μὲν πλείστοι ἐθεώρουν κυκλοειδῆς, ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὅμως κυλινδροειδῆ καὶ ὁ πιστὸς εἰς τὴν σκάφην αὐτοῦ Ἡράκλειτος, σκαφοειδῆς. Τὰς φαινομένας εἰς τὴν σελήνην κηλίδας ἐξήγουν ἄλλοι μὲν ἐκ τοῦ ὅτι τὰ πυρώδη, αερώδη καὶ γεώδη στοιχεία τῆς σελήνης δὲν εἶναι ὁμοιομόρφως ἀναμεμιγμένα, ἄλλοι ὡς ἀνταναικλάσματα τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ἡμετέρας γῆς καὶ τῶν θαλασσῶν, ἄλλοι τέλος, ὡς ὄρη καὶ κοιλάματα. Εἶχον δὲ αἱ κηλίδες αὐταὶ καὶ ἴδια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀστρονόμοις ὀνόματα, οἷον Ἐκάτης μυχός, Ἡλύσιον πεδῖον, πεδῖον Περσεφόνης, ὡς δῆλον γίνεται ἀπὸ τὴν πραγματείαν τοῦ Πλουτάρχου, τὴν ἐπιγραφομένην, περὶ τοῦ ἐμφαινομένου πρῶτος τοῦ τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης.

Περὶ τῆς φύσεως τῶν ἄλλων ἀστέρων ὁμιλήσωμεν ἰνωτέρω· ἐξήγησαν δὲ οἱ ἀρχαῖοι νὰ προσδιορίσωσι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁρατῶν ἀστέρων, καὶ ὁ μὲν Πτολεμαῖος ἠρίθμησεν ἢ ἐνόμισεν ὅτι ἠρίθμησε 1022 τοιούτους ἀστέρας, ὁ δὲ Ἴππαρχος, 1080, ἄλλοι δὲ 1600. Ἀρχαιότατον εἶναι προστούτους τὸ ἔθος νὰ δίδονται ἰδιαίτερα ὀνόματα εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ὁρατῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀστέρων, ἢ νὰ συνενῶνται πολλοὶ παρακειμένοι ἀστέρες εἰς ἓν σύμπλεγμα καὶ νὰ χαρακτηρίζεται τοῦτο δι' εἰκόνας λαμβανόμενης ἢ τοῦ ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ συμπλεγμάτος, ἢ τοῦ ἀπὸ τῆς

μυθολογίας. Ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει τὴν Ἄρκτον, « ἦν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν », τὸν Ὠρίωνα, τὸν κύνα τοῦ Ὠρίωνος (τὸν Σείριον), τὰς Πληϊάδας καὶ Ἰάδας· ὁ δὲ Ἡσίοδος, καὶ τὸν Ἄρκτουρον, καὶ τὴν Δίκην. Ἔπειτα εἰς τὸν Θάλητα εὐρίσκωμεν τὴν Κυνόσουραν (τὴν μικρὰν Ἄρκτον), εἰς τὸν Πίνδαρον, τὸν Πήγασον καὶ τὸν Γανυμήτην (τὸν ὑδροχόον), εἰς τὸν Φερεκύδην, τὸν δράκοντα καὶ τὸ στέμμα, εἰς τὸν Κλεόστρατον, τὸν κριὸν, τὸν τοξότην κλπ. Βραδύτερον βλέπομεν τὸν Εὐριπίδην λ. χ. γινώσκοντα καὶ τοὺς Διοσκούρους, τὸν Κλυφέα, τὴν Ἀνδρομέδαν καὶ ἄλλους ἀστερισμούς. Ὁ Πτολεμαῖος ἀριθμεῖ ἐν γένει 48 τοιούτους ἀστερισμούς, ἐξ ὧν 12 ἐν τῷ Ζωδιακῷ, 15 ἐκείθεν καὶ 21 ἐντεῦθεν αὐτοῦ.

Ὁ Γαλαξίας κύκλος σύγκειται, κατὰ τὸν Παρμενίδην, ἀπὸ μίγματος τοῦ ἀραιοῦ καὶ θερμοῦ μετὰ τοῦ πυκνοῦ καὶ ψυχροῦ· ἡ θεωρία αὐτῆς εἶναι ὀλίγον σκοτεινὴ, καί τινες τῶν ἀρχαίων, ἐρμηνεύοντες τοὺς λόγους τοῦ Παρμενίδου, ἠξίου, ὅτι ἤθελε νὰ εἴπῃ τὸν Γαλαξίαν συγκείμενον ἀπὸ γεωδῶν καὶ πυρωδῶν στοιχείων. Τινὲς τῶν Πυθαγορείων ἐθεώρουν τὸν Γαλαξίαν ὡς ἔχνος πυρῶδες (δίκαυσις) ἀστέρων, ἐκπεσόντος ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐδρας, δηλαδὴ ἀποπλανηθέντος τοῦ δρόμου του καὶ καταφλέξαντος ὅλον τὸ χωρίον δι' οὗ κυκλοτερῶς ἐπέδραμεν. Ὁ δὲ Οἰνοπίδης, ἔτι θαυμαστότερον ἐπρόσβουεν, ὅτι ὁ Γαλαξίας εἶναι ὁ παλαιὸς δρόμος τοῦ ἡλίου πρὶν ἢ οὗτος εἰδέλθῃ εἰς τὸν Ζωδιακόν, ὁ δὲ Μητρόδωρος, ὅτι τὸ ἔχνος τὸ ὁποῖον σήμερον ὁ ἥλιος καταλείπει εἰς τὸν δρόμον του. Κατ' ἄλλους εἶναι ἀπλῆ κατοπτρική φαντασία, προκύπτουσα ἐκ τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀντανεκλάσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, καθὼς συμβαίνει ἐπὶ τῆς Ἰριδος. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐξ ἐναντίας ἐθεώρει τὸν Γαλαξίαν ὡς ἐξαψὶν πολλῆς, ξηρᾶς καὶ συνεχοῦς ἀναθυμιάσεως, σχηματιζούσης κόμην πυρὸς ὑπὸ τὸν αἰθέρα καὶ κατωτέρω τῶν πλανητῶν· καὶ ὁ Ποσειδώνιος, ὄγκον πυρῶδη, ἀραιότερον ἀστέρων, ἀλλὰ πυκνότερον τοῦ ἀπλοῦ φωτός (πυρὸς σύστασις, ἀστρου μὲν λαμπρότερον, αὐγῆς δὲ πυκνότερον), χρησιμεύοντα εἰς τὸ νὰ θερμαίνῃ τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ δρόμου ἀπώτερον κείμενα μέρη τοῦ κόσμου. Ὁ Θεόφραστος ἐπίστευεν, ὅτι ὁ Γαλαξίας εἶναι ὁ ἀρμός, ἐν ᾧ συγκαλλῶνται τρόπον τινὰ τὰ δύο τοῦ οὐρανοῦ ἡμισφαίρια καὶ διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου διέρχεται ἡ αἴγλη τῆς ἀπωτάτης τοῦ πυρὸς χώρας. Ὁρθότερον δὲ πάντων ἐδόξασε περὶ αὐτοῦ ὁ Δημόκριτος, εἰπὼν, ὅτι εἶναι τὸ κοινὸν φῶς πολλῶν μικρῶν καὶ συμπεπιεσμένων ἀπλανῶν ἀστέρων (πολλῶν καὶ μικρῶν καὶ συνεχῶν ἀστέρων, συμφωτισμένων ἀλλήλοις, συναυγασμός, διὰ τὴν πύκνωσιν).

Μάλιστα ἀλλόκοτοι ἦσαν αἱ περὶ κομητῶν δοξασίαι. Κατὰ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Δημόκριτον καὶ τοὺς Στωϊκούς, οἱ κομηταὶ σύγκεινται ἀπὸ τῆς ἐνώσεως δύο ἢ πλείονων ἀστέρων, καὶ ἰδίως, κατὰ μὲν τὸν Ἀναξαγόραν, ἀπὸ τῆς ἐνώσεως πολλῶν πλανητῶν, οἵτινες ἔπειτα ἐκπέμπουσι φλόγας, κατὰ δὲ τὸν Δημόκριτον ἀπὸ ἀπλῆς μᾶλλον ἀντανεκλάσεως τῶν ἀκτίνων ἐνὸς πλανήτου ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὁμοίως μὲ τὸ ἀστεροειδὲς φαινόμενον, τὸ ὁποῖον προκύπτει, ὅταν πολλὰ κά-

ποπτρα βίπτωσιν ἐπ' ἀλλήλων τὰς ἀμοιβαίας ἀκτίνων. Ὁ δὲ Στράτων ὁ Λαμψακηνὸς λέγει τὸν κομητὴν ἀστέρα περιληφθέντα ἐντὸς πυκνοῦ νέφους, διὰ τοῦ ὁποῖου, ὡς διὰ φανῶ τινος, διέρχεται τὸ φῶς αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἰππόκριτος ὁ Χίος καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Αἰσχύλος δὲν ἐπίστευον, ὅτι ἡ οὐρὰ τῶν κομητῶν ἦτο αὐτοῦσιόν τι καὶ αὐτοτελές, ἀλλ' ἐθεώρουν αὐτὴν προερχομένην ἐκ τούτου καὶ μόνου, ὅτι αἱ ἀκτίνες τῆς ἡμετέρας ὀράσεως ἐθλῶντο ἐν τῇ περιεχούσῃ αὐτὰς ὑγρασίᾳ. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, οἱ κομηταὶ εἶναι πυκνοὶ ὄγκοι ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως, φλεγόμενοι διὰ παρεμπιπτούσης ἐμπύρου ὕλης καὶ συμπεριελαυνόμενοι διὰ τῆς κυκλοφορίας τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἔπειτα πάλιν ταχέως διασπῶμενοι καὶ διαλυόμενοι. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξήγει αὐτοὺς καὶ ὁ Ποσειδώνιος, ὅστις ἠξίου προστούτους, ὅτι κομηταὶ ὑπάρχουσι πάντοτε πολλοὶ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ δὲν τοὺς βλέπομεν ἕνεκα τῆς λαμπρότητος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Καὶ ὁ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός ἐλεγε τὸν κομητὴν νέφος μετάρσιον, δηλαδὴ ὑψηλόν, ὑπὸ μετάρσιου φωτός καταυγαζόμενον. Εἰς τὴν ἀλήθειαν ἐπλησίασαν ὅπως οὖν οἱ Πυθαγόρειοι, οἵτινες ἐδογματίζον, ὅτι οἱ κομηταὶ ἦσαν εἶδη πλανητῶν, ἐχόντων ἴδιον δρόμον καὶ γινομένων ἐμφανῶν εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν ἐπί τινα χρόνον, τότε μόνον, ὅταν ἀπομακρύνωνται πολὺ τοῦ ἡλίου. Ἀπ' ὅλων δὲ τῶν ἀρχαίων, τὴν ὀρθότεραν γνώμην περὶ αὐτῶν ἐξέφερον ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Μύνδιος, ὅστις ἐλεγεν, ὅτι οἱ κομηταὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀστέρες, ὡς ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ὅχι ὅμως στρογγύλου, ἀλλὰ ἐπιμήκου σχήματος, καὶ ἰσχυρίζετο, ὅτι τοιοῦτοι ἀστέρες περιεπλανῶντο πολλοὶ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ περιοδεύουσιν εἰς τὰς ὑψηλότερας αὐτοῦ χώρας καὶ γίνονται δῆλοι εἰς ἡμᾶς, μόνον ὅταν διατρέχωσι τὸ κατώτερον μέρος τοῦ δρόμου των.

Περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ πολὺν χρόνον εἶχον ὅπως ἐσφαλμένας ἰδέας, οὐδέποτε δὲ ἐλαβόν ἐντελῶς ὀρθάς. Οἱ ἀρχαιότεροι ποιεῖται ἐπίστευον, ὅτι ὁ ἥλιος (καθὼς καὶ ἡ σελήνη) κινεῖται, καθ' ἡμέραν, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ θάλου, ὑπεράνω τοῦ δίσκου τῆς γῆς, καὶ καθὼς τὸ πρῶτ' προκύπτει ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ, ὅστις περικυκλῶναι ὅλην τὴν γῆν, ἢ ἀπὸ παρακειμένης εἰς τὸν ὠκεανὸν λίμνης, οὕτω τὸ ἐσπέρας πάλιν καταβαίνει εἰς τὸν ὠκεανὸν ἢ εἰς ἄλλην τινὰ δυτικὴν λίμνην· ἀλλὰ δὲν ἐπεχείρουν νὰ διευκρινήσωσι πῶς ὁ ἥλιος τὴν νύκτα καὶ ἡ σελήνη τὴν ἡμέραν ἐπανήρχοντο εἰς τὸ σημεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἤρχίζον τὸν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ δρόμον των. Ἐτι δ' ὀλιγώτερον ἐξήγουν τὴν τῶν ἄλλων ἀστέρων κίνησιν, ἂν καὶ τὸ ὑλικὸν γεγονὸς τῆς κινήσεως παρατηρηθῇ πρῶτῳ ὄραται, διότι αὐτὸς ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὡς παράδοξόν τι τοῦτο, ὅτι ἡ ἄρκτος (ὁ πολιτικὸς ἀστὴρ) οὐδέποτε καταβαίνει εἰς τὸν ὠκεανόν, δηλαδὴ οὐδέποτε δύει, ὁ δὲ Ἡσίοδος ὁμιλεῖ πολλαχοῦ περὶ τῆς καθ' ὠρισμένους χρόνους καὶ τόπους ἐπιτολῆς καὶ δύσεως τῶν ἀστέρων. Ἐπειτα ὑπέλαβον τοὺς ἀστέρας προσηλωμένους ὡς πασσάλους εἰς τὸν κατ' ἄλλους μὲν χαλκοῦν, κατ' ἄλλους δὲ λί-

θινον, καὶ κατ' ἄλλους κρυστάλλινον θόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ περιελασμένους συγχρόνως μὲ τὸν ὄλον οὐρανόν, τὸν διὰ μόνης τῆς ταχείας αὐτοῦ περιφορᾶς συνεχόμενον. Ἐπειδὴ ὁμως κατ' ἀρχὰς ὑπελάμβανον τὴν γῆν ἔχουσαν δίσκου σχῆμα καὶ ὑπέθετον τὴν περὶ αὐτὴν κίνησιν τοῦ οὐρανοῦ ὄχι κάθετον, ἀλλ' ὀριζάντειον, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, διότι ὁ Ἀναξιμένης παραβάλλει τὴν κίνησιν ταύτην μὲ τὴν περιστροφὴν πύλου περὶ τὴν κεφαλὴν, ὁ φιλόσοφος οὗτος, διὰ τὰ ἐξηγήσῃ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἔλεγεν, ὅτι τὴν νύκτα ὁ ἥλιος σκεπάζεται ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ βορείου τῆς γῆς ἡμισφαιρίου. Καὶ ἀφοῦ δὲ συμφεωκώθησαν μὲ τὴν ιδέαν τοῦ σφαιροειδοῦς τῆς γῆς σχήματος, πάλιν ἱκανὸς παρήλθε χρόνος πρὶν ἢ, διδαχθέντες, ἰδίως ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν ἐκλείψεων, φθάσωσιν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν κινεῖται ὄλος ὁ οὐρανός, ἀλλὰ μόνον οἱ κατ' ἰδίαν ἀστέρες· καὶ τότε ὁμως δὲν ἐγκατέλειπον ὄλως διόλου τὴν ιδέαν τοῦ οὐρανοῦ θόλου. Τὴν αὐτοτελῆ ταύτην κίνησιν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν (ἐννοεῖται πάντοτε περὶ τὴν γῆν) ὑπέδειξαν πρῶτοι οἱ Πυθαγόρειοι, οἵτινες μετετίθεισαν, καὶ εἰς τοὺς πλανήτας τὸ περὶ τῆς παγκοσμίου ἀρμονίας δόγμα αὐτῶν· ἔπειτα ἐγένετο, πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ Παρμενίδου, ἡ ἀξιόλογος ἀνακάλυψις, ὅτι ὁ φωςφόρος καὶ ὁ ἔσπερος εἶναι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἀστὴρ, ὄχι, καθὼς ὁ Ὀμηρος ἐπίστευε, δύο διάφοροι ἀστέρες· καὶ τελευταῖον ὁ Δεΐκιππος καὶ ὁ Δημόκριτος διέκρινον ἡδὲ τοὺς πλανήτας ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁ δ' Ἀριστοτέλης φαίνεται ἀποδοῦς καὶ εἰς τοὺς τελευταίους τούτους κίνησιν τινὰ περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα.

Ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Δημόκριτος καὶ ὁ Κλεάνθης ἐδόξαζον, ὅτι πάντες οἱ ἀστέρες φέρονται ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ὁ δ' Ἀλκμαίων καὶ οἱ Μαθηματικοί, ὅτι οἱ πλανῆται βαίνοσι κατέναντι τῶν ἀπλανῶν, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς· καὶ ἡ δοξασία αὕτη, ὅτι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ πλανῆται συμπαραφέρονται μὲν πρὸς δυσμᾶς, διὰ τῆς βιαίας τοῦ ὄλου κόσμου περιφορᾶς, ἔχουσι ὁμως συγχρόνως τὴν ἰδίαν αὐτῶν καὶ ἐκείνης ἀντίθετον, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, κίνησιν, διὰ τῶν 12 ἀστερισμῶν τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, φαίνεται ἐπικρατήσασα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἔτι ἀπὸ Εὐδόξου, ἥτοι ἀπὸ τῆς 4 πρ. χρ. ἑξατονταετηρίδος. Ὁ Πλάτων καὶ οἱ Μαθηματικοὶ ἔλεγον ἰσοδρόμους τὸν ἥλιον, τὸν ἑσπέρων (δηλαδὲ τὴν Ἀφροδίτην) καὶ τὸν στίλβοντα (δηλαδὲ τὸν Ἴρμῆν)· ὁ δὲ Ξενοφάνης ἐβεβαίω, ὅτι ὁ ἥλιος ἐκάστην ἡμέραν, προσλαύνει κατ' εὐθείαν γραμμὴν εἰς τὸ ἄπειρον, φαίνεται δὲ εἰς ἡμᾶς ἐν Κύκλῳ φερόμενος διὰ τὴν ἀπόστασιν.

Καὶ τοὶ ὁμως γενομένων τῶν προμνημονευθεισῶν ἀξιολόγων ἀνακάλυψεων, βλέπομεν καὶ βραδύτερον προσθεωρούμενας ἐνίοτε τὰς ἀτοπωτέρας δοξασίας περὶ τῆς ἐπιτολῆς καὶ τῆς δύσεως τῶν ἀστέρων, καὶ περὶ τῶν τροπῶν τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἐκλείψεων τοῦ τε ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Οἱ Ἐπικουρείοι λ. χ. ἐξήγουν τὴν ἐπιτολὴν καὶ τὴν δύσιν τῶν ἀστέρων διὰ τῆς προσκλίρου σθέσεως καὶ ἀναφλέξεως αὐτῶν, λέγον-

τες, ὅτι τὸ ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, τοῦ πυκνωθέντος καὶ σχηματίσαντος νέφη, σβύνει ἐκ διαλειμμάτων τὸν ἥλιον, ὅστις ἔπειτα πάλιν ξηρανθεὶς, φλέγεται ἐκ νέου. Ὁ Ὀμηρος ἔτι καὶ ὁ Ἡσίοδος εἶχον παρατηρήσει, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἀνατέλλει καὶ δὲν δύει πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἀλλὰ σχηματίζει εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τῶρα ὑψηλότερα ἢ τὸν χειμῶνα, καὶ ὅτι, φθάς εἰς ὠρισμένον τι σημεῖον ὕψους, δὲν προχωρεῖ περαιτέρω πρὸς βορρᾶν, ἀλλὰ παλινδρομεῖ ἐξίσου πάλιν πρὸς μεσημβρίαν, ἐντεῦθεν δὲ ἦτε ἀνισότης τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους. Ἄλλ' οἱ φιλόσοφοι ἔπειτα, θελήσαντες νὰ ἐξηγήσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο, περιέπεσον εἰς πλάνας παραδόξους. Ὁ μὲν Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Ἀναξιμένης εἶπον, ὅτι ὁ ἥλιος ἀναγκάζεται νὰ παλινδρομήσῃ ἀπὸ βορρᾶ ὑπὸ τοῦ ἀντιωθούντος αὐτὸν πυκνοτέρου ἀέρος· ὁ δὲ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ὅτι φεύγει τὸ ψῦχος τοῦ βορρᾶ, ἵνα μὴ σβεσθῇ ὑπ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἡράκλειτος, ὅτι ἐπιστρέφει μὴ εὐρίσκων πλέον πρὸς βορρᾶν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Τὴν δὲ ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου, ὅ ἐστι τὴν πλαγίαν θέσιν τῆς γῆς ὡς πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν λοξότητα τοῦ ἐκλειπτικοῦ κύκλου, πρῶτοι φαίνονται ἀνακαλύψαντες οἱ Πυθαγόρειοι· καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς δὲ πρὸ αὐτῶν ἐμάντευσε, πρὸς βεβύσας, ὅτι, ἐνδόντος τοῦ ἀέρος εἰς τὴν ὀρμὴν τοῦ ἡλίου, ὁ οὐρανός ἐξηερῶθη οὕτως εἶπειν, καὶ τὰ μὲν βόρεια αὐτοῦ μέρη ὑψώθησαν, τὰ δὲ νότια ἐξεναντίας ἐταπεινώθησαν. Οὐδὲν ἦττον ἡ δόξα αὕτη δὲν ἐπεκράτησεν ἐν γένει, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ φαινόμενον οἶονεὶ παύλις τινὸς καὶ ὑποχωρήσεως παρετηρήθη καὶ εἰς ἄλλους πλανήτας, διὰ τὰ τὸ ἐξηγήσωσι κατέφυγον εἰς τεχνικώτατόν τι καὶ σφόδρα περιεπλεγμένον σύστημα διαφόρων νοητῶν κύκλων ἢ σφαιρῶν τὸ ὅποιον ἐπεκράτησε μέχρι τοῦ Κοπερνίκου, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πτολεμαϊκοῦ ἡλιακοῦ συστήματος.

Καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ἂν καὶ πρῶτῶτα εὐρεθείσαν, δὲν παρεδέχθησαν ἅπαντες. Ἐτι ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξιμένης, οἱ Πυθαγόρειοι, οἱ Στωϊκοί, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Γεμίνος καὶ ἄλλοι ἐπρέσβευσαν, ὅτι αἰτία τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως εἶναι, ἡ πρὸ αὐτοῦ παρέμβασις τῆς σελήνης· καὶ ὁμως ὁ Ξενοφάνης, ἀκολουθῶν τὴν προεκτεθεισάν θεμελιώδη αὐτοῦ ἀρχὴν, ἀπέδιδε τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης εἰς πρόσκαιρον αὐτῶν σθέσιν· ἐπίσης καὶ ὁ Μητροδώρος, καθ' ὃν οἱ ἀστέρες ἐκείνοι σβέννυνται, διὰ τοῦ καταφερομένου ἀπὸ τοῦ αἰθέρος ὕδατος. Ὁ δ' Ἀναξίμανδρος ἐπίστευεν, ὅτι ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης συμβαίνουσιν, ὡσάκις φράσσεται τὸ στόμιον ἀπὸ τοῦ ὀποίου ἐκλάμπει τὸ πῦρ αὐτῶν. Ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Ἐκαταῖος ἐσχυρίζοντο, ὅτι οἱ ἀστέρες, ὄντες ἅπαντες σφαροειδεῖς, ἐπισκοτίζονται διὰ τὴν τροφήν αὐτῶν, ὡσάκις δηλαδὲ τὸ μὲν κοῖλον ἄνω γίνεσθαι, τὸ δὲ κυρτὸν κάτω, πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν. Τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης ἀνεγνώρισεν ἡδὲ ὁ Ἀναξαγόρας, ὅστις ὁμως δὲν ᾤρισε, ἂν

ἢ γῆ ἢ ἕτερον τι ὑποσέληνον οὐράνιον σῶμα παρεμπίπτει μεταξύ ἡλίου καὶ σελήνης· καθὼς ἀμφέβαλλον καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, ἀν τὸ παρεμπίπτον ἦτο ἡ γῆ αὐτὴ ἢ ἡ παρ' αὐτῶν ὑποτιθεμένη ἀντίχθων, περὶ τῆς θέλου-
 μεν ὁμιλήσει κατωτέρω. Ὁ δὲ Φίλιππος, ὁ Ὀπούντιος ῥητῶς ἀπεδέχετο τὴν ἀντίχθωνα ὡς αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης, ἐνῶ ἐξεναντίας ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Χρύσιππος, ὁ Ποσειδώνιος καὶ ἄλλοι Στωϊκοὶ, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ λεγόμενοι Μθηματικοὶ καὶ οἱ Χαλδαῖοι, ἀπέδιδον σαφῶς τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης εἰς τὴν σκιὰν τῆς γῆς, καὶ οἱ Χαλδαῖοι μάλιστα ὄριζον ποῦ πρέπει νὰ εὑρίσκηται ἡ σελήνη διὰ νὰ σκιασθῇ, διατὶ τοῦτο δὲν συμβαίνει καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ τίνος ἕνεκα σκιαζεται ὅτε μὲν ὀλόκληρος, ὅτε δὲ ἐν μέρει. Ἀλλ' ὁ Ἄνεξιμανδρος, ὁ Ξενοφάνης, ὁ Ἀλκμαίων, ὁ Ἡράκλειτος καὶ ἄλλοι εἶχον περὶ τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης τὰς ἀλλοιότους δοξασίας τὰς ὁποίας πρὸ μικροῦ ἀνερέραμεν ὡς πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις. Ὁ δὲ σοριστὴς Ἀντιφῶν ὁ Ῥαμνούσιος ἐπρέσβευεν, ὅτι ἡ σελήνη εἶναι σῶμα αὐτόφωτον (ἰδίῳ φέγγει λάμπειν τὴν σελήνην) καὶ ὅτι ἐπισκιαζεται ὁσάκις, πλησιασάντος εἰς αὐτὴν πολὺ τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρότερον τοῦτου φῶς καθίστησιν ἀμαυρὸν καὶ ἀνεπαίσθητον τὸ ἀσθενέστερον ἐκείνης φέγγος. Ἄλλοι τελευταῖον ἐπίστευον, ὅτι ἡ σελήνη εἶναι σφαῖρα, τῆς ὁποίας τὸ ἥμισυ εἶναι ἔμπυρον καὶ τὸ ἥμισυ ἀπύρωτον, σκοτεινόν· ὥστε αἱ ἐκλείψεις αὐτῆς συμβαίνουσιν ὁσάκις στραφῆ πρὸς τὴν γῆν τὸ ἀπύρωτον μέρος.

Τὰς φάσεις τῆς σελήνης ἐξήγουν κατ' ἀρχὰς διὰ τῶν αὐτῶν, πολλὰκις γελοίων, λόγων, δι' ὧν καὶ τὰς ἐκλείψεις· μόνου δὲ οἱ μεταγενέστεροι, ἰδίως ὁ Γεμίνιος, ἐπλησίωσαν εἰς τὴν ἀληθειαν, πρεσβεύσαντες, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο προκύπτει ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς θέσεως τῆς σελήνης ὡς πρὸς τὸν ἡλιον καὶ ὡς πρὸς τὴν γῆν. Οὐδεὶς ὅμως τῶν ἀρχαίων ὑπώπτευσεν, ὅτι ἡ σελήνη εἶναι ἀπλοῦς δορυφόρος τῆς γῆς· ἀλλ' ὁ Γεμίνιος, ὁ περὶ τοῦτου ἕκτανέστερον πραγματευσάμενος ἐπρέσβευσεν, ὅτι ἡ σελήνη περιφέρεται μόνον κατωτέρω τοῦ ἡλίου· ὥστε ὁσάκις ἴσταται εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἐκείνον τμήμα τοῦ ζωδιακοῦ, δὲν φωτίζεται εἰμὴ τὸ μέρος αὐτῆς, τὸ πρὸς ἐκείνον ἐστραμμένον, ἀφ' ἡμῶν δὲ ἀπεστραμμένον· καὶ ὅσα μᾶλλον ἀπομακρύνεται αὐτὴ ἀπὸ τὸν ἡλιον, τόσῳ μᾶλλον αὐξάνει τὸ φῶς τῆς, μέχρις οὗ ἀντικρύσασα τελευταῖον τὸν ἡλιον παρίσταται ἐξ ὀλοκλήρου φωτιζομένη· ἔπειτα δὲ πάλιν κατὰ τὸν αὐτὸν ὁμοίως τρόπον ἐλαττοῦται τὸ φῶς τῆς, καθ' ὅσον αὐτὴς πλησιάζει εἰς τὸν ἡλιον, ἕως οὗ, ὅλως πλησιασάσα εἰς αὐτὸν, ἀποβῆ αὐτὴς ἀφ' ἡμῶν.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἦσαν αἱ τὸ πλεῖστον μὴ ἀκριβεῖς καὶ παράλογοι δοξασίαι τὰς ὁποίας ἐπρέσβευον οἱ πλείονες τῶν ἀρχαίων. Ἰπῆρξαν ὅμως φιλόσοφοί τινες ἀνυψωθέντες ἐκπαλαί εἰς γνώμας σαφεστέρας καὶ ὀρθοτέρας. Ἔτι ὁ Πυθαγόρας ἠνέωξε τὸν δρόμον τῆς ἀκριβεστέρας τῶν πραγμάτων γνώσεως, πρεσβεύσας τὴν ὑπέρβην κεντρικοῦ πυρῆς, ὡς κέντρου τοῦ κόσμου, περὶ ὃ τὸ πᾶν περιστρέφεται. Καὶ μὲν οἱ Πυθαγόρειοι διὰ τοῦ κεντρικοῦ ἐκείνου πυρῆς δὲν ἐνόουσαν κατ'

ἀρχὰς τὸν ἡλιον, ἀλλ' ἐδίδασκον ὅτι ὁ ἡλιος στρέφεται περὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ἐπίσης καθὼς καὶ ἡ γῆ, ἡ σελήνη καὶ οἱ πλανῆται, βραδύτερον ὅμως, ὁ Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς 3ης. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας, ἠξίωσε πρῶτος, ὡς φαίνεται, ὅτι ὁ ἡλιος καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἴστανται ἀκίνητοι, ἡ δὲ γῆ κινεῖται περὶ αὐτὴν εἰς κύκλον λοξόν, στρεφομένη συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἴδιον ἀξονα-
 ὑπάρχουσι μάλιστα τινὲς ἀποδίδοντες τὴν αὐτὴν δι-
 ξασίαν καὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ 4ῃ. πρ. Χρ. ἑκατονταετη-
 ρίδι ζήσαντας Φιλόλαον τὸν Ταραντῖνον ἢ Κροτωνιά-
 την, καὶ Ἰκέταν ἢ Νικήταν τὸν Συρακούσιον· ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸν τούτων ἀρχαιότερον, διδάσκαλον δὲ τοῦ Φιλόλαου, Ἀρχύταν τὸν Ταραντῖνον. Μετὰ δὲ τὸν Ἀρίσταρχον, ἐν τῇ 2ῃ, πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, τὴν αὐτὴν δοξασίαν ἐπρέσβευσε καὶ μαθηματικῶς ἐξήτη-
 σε νὰ ἀποδείξῃ αὐτὴν Σίλευκος ὁ Βαβυλώνιος ἢ Ἐρυθραῖος. Ἀλλ' ἡ εἰκασία αὕτη δὲν ἔτυχε τῆς κοινῆς ἀποδοχῆς, καὶ αὐτὸς ὁ Σένας ἐλεγεν, ὅτι ἀμφότεραι αἰγνώμαι, ἢ τε δηλαδὴ συνήθως, καθ' ἣν ὁ ἡλιος στρέφεται περὶ τὴν γῆν, καὶ ἡ Πυθαγόρειος αὕτη, ἔχουσιν ἑκατέρω τὰς ὑπὲρ αὐτῆς πιθανότητας καὶ πρέπει ἀκριβέστερον νὰ ἐξελεγχθῶσιν. Ὁ ἀκριβέστερος ὅμως οὗτος ἔλεγχος δὲν ἐγένετο, ἢ ὀρθότερα ἐκείνη δόξα ἀλησημένη, καὶ μέχρι Κοπερνίκου ἡ γῆ ἐθεωρήθη ἐν γένει ὡς τὸ ἀκίνητον τοῦ παντὸς κέντρον. Δὲν δυνάμεθα δ' ἐνταῦθα νὰ μὴ ἐπιφέρωμεν τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὴν ὀρθὴν περὶ τῆς κινήσεως τῆς γῆς δόξαν ἐπρέσβευσαν πιθανώτατα ἄνδρες ἀρχαιότεροι τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ὅμως ὁ εὐρὺς ἐκείνος νοῦς δὲν τὴν ἀπεδέχθη, ἀλλ' ἐνέμεινεν εἰς τὴν πλάνην· ἀπαρалаκτικῶς καθὼς εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ὁ Ναπολέων, τοῦ ὁποίου οὐδεὶς βεβαίως θέλει ἀμφισβητήσει τὴν ἀχανῆ μεγαλοφυΐαν, δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν εἰμπόρεσε νὰ ἐνοήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ. Τὰ πνεύματα τὰ μετεωρισθέντα μέχρι τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀληθειῶν ἦσαν βεβαίως ὑποδέεστερα τῶν πνευμάτων, τὰ ὁποία τὰς ἀπέκρουσαν. Ἰ Τί ἄρά ἐστι μεγαλοφυΐα;

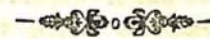
Ὅτι τινὲς τῶν ἀστέρων δὲν κινουῦνται, καὶ ἄλλοι πάλιν κινουῦνται, παρετηρήθη φυσικῶ τῷ λόγῳ πρωιμώτατα, καὶ ἔκτοτε ἐγένετο ἡ μεταξύ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων καὶ τῶν πλανητῶν διάκρισις· ἀλλὰ σύστημα πλανητικόν, ὃ ἐστὶ, διδασκαλία περὶ τινῶν ὠρισμένων ἀστέρων, στρεφομένων περὶ τὴν ἀκίνητουσαν γῆν εἰς ὠρισμένας ἀποστάσεις, δὲν προέκυψαν εἰμὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐφεξῆς. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ γῆ δὲν συγκατελέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μετὰ τῶν πλανητῶν· ἐξεναντίας δὲ ὁ ἡλιος καὶ ἡ σελήνη συν-
 κριθμεῖτο συνήθως μετ' αὐτῶν καὶ ἐν γένει παρεδέ-
 χοντο 7 πλανήτας, δηλαδὴ, παρεκτὸς τῶν δύο προ-
 μνημονευθέντων, τὸν Ἑρμῆν, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἄρην, τὸν Δία καὶ τὸν Κρόνον. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν θέσεως ἐπεκράτησε ποικιλώταται γνώμη. Ὁλίγιστοι ἐπίστευον (καὶ τοιοῦτοι ἦσαν ἰδίως οἱ πρεσβεύοντες, ὅτι οἱ ἀστέρες εἶναι προσηρημένοι ὡς πάσσαλοι εἰς τὸν στερεὸν οὐράνιον θόλον), ὅτι οἱ οἱ ἀστέρες ἐξίσου ἀπέχουσιν ἀπὸ τὴν γῆν, ἀπαντες δὲ σχεδὸν παρεδέχοντο διαφοροῦς ἀποστάσεις. Καὶ

οὐ μὲν πλείους ὄριζον ὡς ἐξῆς τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἀστέρων ὡς πρὸς τὴν γῆν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς κατωτέρας πάντων σελήνης. Σελήνη, Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἥλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Κρόνος καὶ τελευταῖον οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Τινὲς ἔτασσον ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τὸν ἥλιον ἀμέσως μετὰ τὴν σελήνην καὶ ἄλλοι τὴν Ἀφροδίτην πρὸ τοῦ Ἑρμοῦ· ὁ δὲ Παρμενίδης ἔλεγε τὴν Ἀφροδίτην ἀπωτάτω τῆς γῆς κειμένην καὶ ἔτασσε τὸν ἥλιον ἀμέσως μετ' αὐτὴν, ἀμφοτέρους ἐν τῷ αἰθέρι, κατωτέρω δὲ τοῦ ἡλίου ἔθετε τοὺς λοιποὺς ἀστέρας ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πυρός. Κατὰ τὸν Ἀναξίμανδρον, τὸν Μητρόδωρον, τὸν Κράττηα καὶ ἄλλους, ὁ ἥλιος ἀπέχει πλείοτερον ὄλων τῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς γῆς, μετ' αὐτὸν ἔρχεται ἡ σελήνη, ἔπειτα οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες καὶ κατόπιν τούτων, οἱ πλησιέστεροι ὄλων εἰς τὴν γῆν πλανῆται. Καὶ κατὰ τὸν Λεύκιππον δὲ ὁ ἥλιος ἀπέχει πλείοτερον ὄλων τῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς γῆς, ἡ δὲ σελήνη εἶναι ἐξεναντίας πλησιεστάτη ταύτης, ὥστε οἱ λοιποὶ πλανῆται ἵστανται μεταξὺ σελήνης καὶ ἡλίου.

Ἡ ἀπόστασις τῶν πλανητῶν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἀπ' ἀλλήλων ὄριζοτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διαφροροτρόπως καὶ ὄλως ἀσχετῶς. Οἱ πλείστοι δὲν ὁμιλοῦσιν εἰμὴ περὶ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ κατὰ μὲν τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὁ ἥλιος, τοῦ ὁποῦ ἡ περιδρομὴ ἀποτελεῖ τὰ ἀπώτατα ὄρια τοῦ κόσμου, δὲν ἀπέχει ἀπὸ τῆς γῆς εἰμὴ τρεῖς ὄσον ἡ σελήνη, κατὰ δὲ τοὺς μαθηματικούς, ἑνεακαίδεκάκις. Ὁ Ἀρχιμήδης, ὅστις ἔτασσε τὸν ἥλιον τριακοντάκις ἢ τὴν σελήνην ἀπωτέρω τῆς γῆς, ὄριζε τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς τελευταίας ταύτης εἰς 5000 διὰμετρα τῆς γῆς. Ὁ Ἐρατοσθένης ἔλεγε τὴν σελήνην ἀπέχουσαν τῆς γῆς 780,000 στάδια, τὸν δὲ ἥλιον, 4,080,000 στάδια. Ὁ δὲ Σουλπίκιος Γάλλος ἠρίθμει μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης στάδια 126,000, μεταξὺ δὲ σελήνης καὶ ἡλίου τὸ διπλάσιον, καὶ μέχρι τοῦ ζωδιακοῦ, τὸ τριπλάσιον. Πληρέστεροι εἶναι οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Πυθαγόρου, Ἀρχιμήδους καὶ Πλάτωνος. Οἱ δύο πρῶτοι συμφωνοῦσιν ἐντελῶς πρὸς ἀλλήλους, ἐκτός ὅτι ὁ Πυθαγόρας ὀρίζει τὴν ἀπόστασιν ἀπλῶς κατὰ τόνους, ὁ δ' Ἀρχιμήδης ἀκριβέστερον κατὰ στάδια. Ὅθεν κατ' αὐτοὺς ἡ ἀπόστασις τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς συμποσοῦται εἰς ἕνα τόνον (ἤτοι 12,600 στάδια)· τοῦ Ἑρμοῦ ἀπὸ τῆς σελήνης εἰς 1/2 τόνου (6300 στάδια)· τῆς Ἀφροδίτης ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, πάλιν εἰς 1/2 τόνου (6300 στάδια)· τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης εἰς 1 1/2 τόνου (18,900 στάδια)· τοῦ Ἄρεως ἀπὸ τοῦ ἡλίου, εἰς 1 τόνον (12,600 στάδια)· τοῦ Διὸς ἀπὸ τοῦ Ἄρεως εἰς 1/2 τόνου (6300 στάδια)· τοῦ Κρόνου ἀπὸ τοῦ Διὸς εἰς 1/2 ὁμοίως τόνου (6300 στάδια)· τελευταῖον τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀπὸ τοῦ Κρόνου εἰς 1 1/2 τόνου (18,900 στάδια). Ὁ δὲ Πλάτων ὀρίζει τὴν ἀπόστασιν τῶν πλανητῶν κατὰ μονάδας, ὡς ἐξῆς· ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τῆς σελήνης = 1, ἀπὸ τῆς σελήνης μέχρι τοῦ ἡλίου = 1, ἀπὸ τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς Ἀφροδίτης = 1, ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης μέχρι τοῦ Ἑρμοῦ = 1, ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ μέχρι τοῦ Ἄρεως = 4,

ἀπὸ τοῦ Ἄρεως μέχρι τοῦ Διὸς = 4, ἀπὸ τοῦ Διὸς μέχρι τοῦ Κρόνου = 18· ὥστε ὁ μὲν ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τῆς γῆς δις ἢ ὄσον ἡ σελήνη, ἡ δὲ Ἀφροδίτη, τρίς, ὁ δ' Ἑρμῆς, τετράκις, ὁ δὲ Ἄρης, ὀκτάκις, ὁ δὲ Ζεὺς, ἑνεακίς, ὁ δὲ Κρόνος, ἑπτακακισσάκις.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

ΟΙ ΚΑΚΟΙ ΟΙΩΝΟΙ.

—o—

Πρὸ ἐνὸς μηνός, ὄλαι αἱ ἐφημερίδες τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως εἶχον ἀντηχήσει ἀπὸ τῆς πολυκρότου περιγραφῆς τῶν προπαρκατευῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο εἰς Παρισίους διὰ τὰ πνηγυρισθῆ λαμπρῶς ἡ ἑορτὴ τῆς 3/15 Αὐγούστου, ἡ ἑορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, τὴν ὁποίαν ἀνενώσεν ὁ ἀνεψιὸς του, καὶ καθιέρωσεν ὡς μόνην ἐθνικὴν ἑορτὴν τῆς Γαλλίας. Ἡ φήμη διεσάλπισεν ὅτι λαμπροτέρα πανηγυρις οὐδέποτε ἐθεάθη εἰς τὴν ὑφ' ἡλίου. Τὰ τεράστια καταθώματα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς ἐμελλον νὰ ἐπαναληφθῶσιν, ἐννοεῖται ἐν εἰκόνι. Ἡ εἰρηκὴ κοιτὶς τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ προέκειτο νὰ μεταβληθῆ εἰς ὑγρὸν πεδῖον τοῦ Ἄρεως, καὶ ἐξ πλοῖα ἐτοιμάζοντο νὰ διδάξωσι τοὺς χερσαίους κατοίκους τῶν Παρισίων πῶς συγκροτοῦνται αἱ ναυμαχίαι. Τὸ ἐσπέρας ἡ ἀχανὴς πόλις ἐμελλε νὰ μεταβληθῆ, διὰ λαμπτήρων, εἰς ἐπίγειον ἀστερωπὸν οὐρανόν, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐμελλον νὰ ἀνοίξωσι τὰ χρυσᾶ αὐτῶν πτερὰ πολυάριθμοι ἀστροὶ καὶ μία τῶν μεγάλων πλατειῶν τῆς, μεταβληθεῖσα εἰς αἶθουσαν ἀνχορον καὶ ἀτελεύτητον χοροῦ, παρεσκευάζετο νὰ δεχθῆ 30,000 χορευτῶν καὶ χορευτριῶν τῆς κατωτάτης τοῦ λαοῦ τάξεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν γένει κατωρευταὶ καὶ διψοῦν καὶ πεινοῦν, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδ' ἐκείνων δι' οὓς ὁ χορὸς εἶναι ὄχι ἐνασχόλησις ἀνέτου βίου, ἀλλὰ ἀνεσις βίου ἐργατικοῦ, ὁ ἐν Παρισίοις νομάρχης ἐπρονόησε καὶ περὶ ταύτης αὐτῶν τῆς ἀνάγκης καὶ διέταξε νὰ ἐτοιμασθῶσι 50,000 παγετῶν καὶ σορβετιῶν, 60,000 σιροπιῶν, 60,000 διαφόρων πλακούντων καὶ 6000 κλιβανίσκων, ἤτοι μικρῶν φούρνων, ἵνα πολλαπλασιασθῶσιν ἐπ' ἀπειρον τὴν τρυφὴν τῶν λιμνηρῶν ἐκείνων στομάχων. Δίκαιον δὲ ἦτο τῶνόντι νὰ χορτάσωσιν ἅπαξ τοῦλάχιστον καὶ οἱ πολλοὶ τῶν πολιτῶν τῆς δημοκρατίας, ἀφοῦ καταβλήθησαν τοσοῦτον ἀξιωμακτικῶν ἀγῶνες ἵνα κορθεῶσιν αἱ ἀνώτεραι τάξεις. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ πανηγυρις αὕτη ἐμελλε νὰ ἀποβῆ μοναδικὴ καὶ ἀνταξία τοῦ ἐνεστῶτος Γαλλικοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐκήρυξεν ὁ συντάκτης αὐτοῦ, δὲν ἔχει κάμμιν ὁμοιότητα μετὰ τὰ προὔρξαντα εἰς τὸν κόσμον πολιτεύματα, καὶ εἶναι ὄλως καινοπρεπές.

Ἄλλ' ὃ τῆς ματαιότητος τῶν ἀνθρωπίνων διασημάτων! Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἀνέτειλε τελευταῖον· αἱ

δὲ πλείστα τῶν προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων ἐματαιώθησαν. Οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ ἐφρόνησαν, ὡς φαίνεται, τὰ ἔργα, δι' ὧν οἱ ἰθνητοὶ ἠξίουσαν νὰ μεταβάλλωσιν εἰς ἐπίγειον παράδεισον τὴν ἐπικατάρτον αὐτῶν κατοικίαν. Τρικυμία φοβερὰ πρὸ ἡμερῶν ἐπισκήψασα εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, ὅχι μόνον ἐμπόδισε τὴν τελείωσιν τῶν προπαρασκευῶν, ἀλλὰ, οὐδὲ τὴν ἑσπέραν ἡμέραν σεβασθεῖσα, δὲν ἔπαυσε μυκωμένη καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ διάστημα, καὶ, οὕτως εἶπεν, διακυρτωμένη κατ' αὐτῆς. Οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι δορυφόροι τοῦ προέδρου ἠθέλησαν νὰ παλαίσωσι κατὰ τῆς πεπωμένης ταύτης συμφορᾶς, καὶ ἔδειξαν τὴν ἀληθείαν εἰς τὴν Τιτανομαχίαν ταύτην γενναϊότητα καὶ καρτερίαν ἄξιαν καλητέρας τύχης. Ἄλλ' ἀνάγκη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἠτήθησαν εἰς τὸν ἄνισον αὐτὸν ἀγῶνα.

Αἱ ἐφημερίδες τοῦλάχιστον ἀνήγγειλαν τὴν ἐπιούσαν, ὅτι ἡ θύελλα ἐν μέρει παρεμπόδισεν, ἐν μέρει ἀνέστρεψε τὰς πλείστας τῶν προπαρασκευῶν, εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, εἰς τὴν πλατείαν τοῦ χοροῦ, εἰς τὴν θριαμβικὴν ἀψίδα, ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου καὶ ἀλλαχοῦ. Προςτούτοις τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς αἱ πύλαι ὄλων τῶν θεάτρων εἶχον ἀνοιχθῆ εἰς τὸ πλῆθος δωρεάν, καὶ οἱ ἐργάται, σπεύσαντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν περιστάσιν ταύτην, ἐγκτελίπον τὰς ἐργασίας των, κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν τὴν δ' ἐπιούσαν τὸ πρῶτ', ἀπηυδνηκότες ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐργασίαν· νέκ τοῦτο ἀπέδειξίς, ὅτι ἐν τῇ πλησμονῇ τῶν ἡδονῶν πολλὰκις ἢ μία ἀνατρέπει τὴν ἄλλην.

Ἡ θύελλα ὅμως πρὸ πάντων, ἡ κατηραμένη ἐκείνη θύελλα ἐπέφερε συμφορὰς μεγάλας. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς δὲν κατωρθώθη νὰ ἀπλωθῆ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου ἐγεργθέντων κτιωμάτων τὸ ὕψωμα τὸ ὅποιον ἔμελλεν, ὑπὸ πυροτεχνήματος φωτιζόμενον, ὅποιον ἔμελλεν, τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου Βερνάρδου καὶ νὰ παραστήσῃ τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου Βερνάρδου καὶ τὴν διὰ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1800, μετὰ βασιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἦτο τόσῳ μᾶλλον θλιβερὰ ὅσῳ ἡ θέσις τοῦ εἰκονικοῦ μεγαλοεργήματος εἶχεν ἐκλεχθῆ εὐστοχώτατα. Οἱ διατάξαντες τὰ κατὰ τὴν τελετὴν, ἐπεχείρησαν νὰ παραστήσωσι τὴν ἰδανικὴν ἐκείνην ὑπέρθασιν τοῦ ἁγίου Βερνάρδου ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου, ὅχι δι' ἄλλο βεβαίως εἰμὴ διότι τὸ βουλευτήριον κατήντησεν ὁ κλασσικὸς χώρος τῶν ἰδανικῶν καὶ φαντασιοκοπικῶν παραστάσεων.

Ἐπειτα ἡ σιέπη δι' ἧς ἐπροσπάθησαν νὰ στεγάσωσι τὴν μεγάλην πλατείαν τῆς ἀγορᾶς, τὴν παρασκευασθεῖσαν διὰ τὸν μυριοπληθῆ ἐκείνον χορὸν, ἐγένετο ἀνάρπαστος ὑπὸ τῆς τρικυμίας· ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναβάλωσι ταύτην τὴν δημοθιμίαν διὰ τὴν 17 τοῦ μηνός· καὶ, ποιούντες τὴν ἀνάγκην ἐν μέρει μεγαλοδωρίαν, ἐν μέρει φιλανθρωπίαν, διένειμαν τὰ μὲν παγωτὰ καὶ πατὰ, τὰ ὅποια εἶχον ἐτοιμασθῆ καὶ δὲν περιέμενον, εἰς τοὺς στρατιώτας, τὰ δὲ πλακοῦντια εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἐντὸς τῆς ἡμέρας, τὸ πλῆθος συνηλοίσθη ἀπειρήριθμον εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ὅπου ἔμελλον κατὰ τὸ

πρόγραμμα νὰ τελεσθῶσι διάφοροι ἀγῶνες καὶ διακυσσεῖς· ἀλλ' ἡ σφοδρότης τοῦ ἀνέμου ἐματαιώσε τὰ πλείστα τῶν θεαμάτων αὐτῶν. Οὐδ' ἡ εἰκονικὴ ναυμαχία ἐράνη ἀνταξίαν τῶν προσδοκιῶν τοῦ ὄχλου, ὅστις συνωθεῖτο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

Τελευτικίον περὶ τὴν ὀγδοὴν ὥραν τῆς ἑσπέρας ἤρχισαν αἱ φωτοκυσσεῖς· πῶς ὅμως ἠδύναντο νὰ ἀνθῆξωσιν εἰς τὴν ἀδιαλείπτως βρέμουσαν καὶ συρίζουσαν καταιγίδα; Τὰ κατὰφρακτα φῶτα ἐπάλαισαν γενναίως πρὸς τὸν πολέμιον, ἀλλὰ τοιαῦτα καὶ κατὰ τὸ πρόγραμμα δὲν προέκειτο νὰ ᾔηται πολλά· οὐδ' αὐτὰ δὲ τὰ ἐξ ἀρχῆς ὀρισθέντα ἐπρόφρασαν νὰ ἐτοιμασθῶσιν ὄλα. Ὁ κολοσσαῖος ἀστὸς, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐπαιωρηθῆ ἐπὶ τῆς θριαμβικῆς ἀψίδος δὲν κατωρθώθη νὰ ἐπιτεθῆ ἐπ' αὐτῆς ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνέμου· καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἦτο δυστύχημα μέγα, διότι ἡ θριαμβικὴ ἐκείνη ἀψίς, ἔργον γιγάντιον, κτῆμα ἐς αἰεὶ, τὸ ὅποιον ἤρχισε νὰ ἐγείρῃ ὁ μέγας Ναπολέων καὶ συνεπλήρωσεν ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, δὲν εἶχε χρεῖαν τῆς ψευδεπιχούσου ἐκείνης φενάκης. Καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν θρηνοῦμεν πολὺ διότι δὲν ἐπέτυχεν ἢ ἐπὶ τῆς Βανδομικῆς στήλης ἀναρρίχισις τεσσάρων ἄλλων ἀστῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ πρόγραμμα ἔμελλον νὰ ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἀμιμήτου μνημείου τῆς λαμπρᾶς τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἐποχῆς. Ἀλλὰ τὸ δεινὸν ἦτο, ὅτι ἡ φωτοκυσσεῖς τῆς Βανδομικῆς στήλης καὶ τοῦ κατὰ τὴν πλατείαν τῆς Ὁμοιοῖας ὀβελίσκου ἀπέτυχε κατὰ κράτος. Ἄν τοῦλάχιστον τὰ μνημεῖα ταῦτα ἔμενον ἐντελῶς ἐσκοτισμένα, ἤθελον διατηρήσει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς σκιᾶς των· τί συνέβη ὅμως; Τινὰ τῶν φώτων τῶν προσκρηθέντων εἰς αὐτὰ ἐφεργον, ἄλλα ἐσβέσθησαν, ὥστε τὰ μνημεῖα ἐκείνα παρίσταντο ὡς ἠκρωτηριασμένα, λελωθῆμένα, κεκολοθωμένα, πεπρωμένα.

Τῇ δὲ 17 ἐγένετο ὁ πολυθρύλλητος χορὸς τῶν τρισυρίων ἢ ἀδυσώπητος ὅμως τρικυμία ἐξηκολούθει· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, αἰφνης ἐξέβρα ἡ στέγη τῆς πλατείας, καὶ ποταμοὶ ὑετῶν εἰς ἐξέβρευσαν εἰς τὴν ἀγανθὴ αἰθουσαν, ὥστε αἱ κυρίαι ἠναγκάσθησαν ν' ἀνοίξωσι τὰ ἀλεξιβρόχιά των.

Ἡ κυβέρνησις, διὰ τῶν τηλεγραφικῶν εἰδήσεών της, ἐβεβαίωσε τὰς ἐπρχίξας ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο λίαν καλά· ὅτι ἡ ναυμαχία ἐπροξένησε πολλὴν ἐντύπωσιν, ὅτι αἱ φωτοκυσσεῖς ἐπέτυχον, ὅτι τὰ πυροτεχνήματα ὑπῆρξαν ἐξίσια. Αἱ ἐφημερίδες ὅμως, καθὼς εἶπομεν, ἀπεκάλυψαν μετ' ὀλίγον τὴν ἀλήθειαν, εἶπον αὐτὴν μετὰ συστολῆς τινος, ἀλλὰ τὴν εἶπον· Πῶς δὲν ἐπετιμήθησαν διὰ τοῦτο; εἶναι ἄπορον. Διότι, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σήμερον ἐν Γαλλίᾳ νομοθεσίαν, ἠδύναντο νὰ ἐπιτιμηθῶσι. Ἐφόντι κατ' αὐτὴν ἐπιτρέπεται εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος νὰ πράξῃ καὶ νὰ εἶπῃ τὰ πάντα ἐπὶ μόνῳ τῷ ὄρφ. ὅτι δὲν θέλει εἶπει ἢ πράξῃ τι δυνάμενον νὰ προξενήσῃ θλίψιν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Π. γ. ἐπιτρέπεται γενικὴ καὶ ἐλευθέρη ψηφοφορία· ἂν ὅμως ἐκλεχθῶσιν ἄνθρωποι μὴ ἀρεστοὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἢ ἐκλογὴ ἀνατρέπεται καὶ οἱ ἐκλο-

γαίς νοθευοῦνται νὰ μὴ πηδῶσιν ὑπὲρ τὰ ἐσκεμμένα. Ἐσχάτως τὰ μέλη ἐνὸς δημοτικοῦ συμβουλίου παρητήθησαν διότι δὲν ἤθελον νὰ ὁμόσωσι πίστιν εἰς τὸν πρόεδρον· οἱ ἐκλογεῖς, προσκληθέντες νὰ ἐκλέξωσι τὸ δημοτικὸν συμβούλιόν των, ἀνέδειξαν, διὰ τῆς ψήφου των, τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας, καὶ ὄχι τοὺς ὑποψηφίους τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ ἑπαρχος ἠκύρωσεν ἀμέσως τὴν ἐκλογὴν καὶ δὲν διέταξε πλέον νέαν ἄλλην, ἀλλὰ διώρισεν οἴκοθεν δημοτικούς συμβούλους τοὺς μειονοψηφήσαντας ὑποψηφίους. Ἐγκαθιδρύων δὲ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀξίωμα των, ἔλεξε τάδε. α Κύριοί μου, νομίζω χρέος μου νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω,

ἐλευθεροτυπίαν· ἀλλ' οἱ νομάρχαι τοσοῦτον φροντί-
ζουσι νὰ μὴ λάβῃ τὸ κοινὸν κάμμιαν δυσάρεστον ἐντύπωσιν ὡς ἐκ τῆς ἐλευθερίας ταύτης, ὥστε τιμωροῦσι καὶ αὐτὴν τὴν παράβασιν τῶν θεωρητικῶν κανόνων τῆς ῥητορικῆς ἢ τῆς ποιήσεως. Πρὸ δύο μηνῶν, εἰς καθηγητῆς ἐξέδωκε συλλογὴν ποιημάτων· λόγῳ πολιτικῶν φρονημάτων, τὰ ποιήματα ταῦτα ἦσαν ἀμώμητα, διότι οὐδὲν κοινὸν εἶχον πρὸς τὴν πολιτικὴν· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις ἐθεώρησεν ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀποχρῶσαν χάριν καὶ φιλοκλίαν· ὅθεν ὁ Κύριος καθηγητῆς προσεκλήθη νὰ γράψῃ εἰς τὸ ἐξῆς καλητέρους στίχους.

π.ε.

Λουδοβίκος Ναπολέων.

ὅτι, ἂν καὶ διορίζεσθε δημοτικοὶ σύμβουλοι παρὰ τῆς κυβερνήσεως, εἶθε ὅμως οὐδὲν ἦττον οἱ μόνοι νόμιμοι τοῦ δήμου ἀντιπρόσωποι. Δὲν σᾶς διώρισεν ἡ κυβέρνησις, ἀλλ' ἡ κοινὴ γνώμη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐλάβετε ὀλιγωτέρας ψήφους ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους σας ἢ κυβέρνησις ὅμως δὲν θεωρεῖ ὡς ἀγαθὰς εἰμὴ τὰς ψήφους, τὰς ὁποίας ἐλάβετε ὑμεῖς, τὰς δὲ δοθείσας εἰς τοὺς ἀντιπάλους σας θεωρεῖ ὡς πονηράς, καὶ ἴσως ἐπιχειρήσῃ τὴν καταδίωξιν τῶν αὐθαδῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἠσχύνθησαν νὰ δώσωσιν αὐτάς. (Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων τῆς 29 Αὐγούστου, στήλη 3 τῆς 1ης σελίδος). Ὁ νόμος καθιεροῖ ὁμοίως τὴν

Δὲν εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι φρονοῦσιν, ὅτι τὰ ἔθνη τότε μόνον δύνανται νὰ εὐδαιμονήσωσιν, ὅτε ὁ ἔσχατος τῶν ἀχθοφόρων, ὁ ἄνθρωπος ὁ μηδὲμίαν παρέρχων εἰς τὴν κοινωνίαν ἐγγύτησιν ἰκανότητος ἢ χρηστότητος δύναται νὰ ἀναβιβάσῃ ἢν τινα θέλῃ, ἢ καὶ αὐτὸς ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὰ ὑπατα τῶν ἀξιωματικῶν ἢ ὅτε δύναται ἐλευθέρως νὰ διαχέῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τὸν φθοροποιὸν ἰὸν τοῦ ψεύδους, τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἀμαθίας. Εἶδομεν, χάριτι θεῆα, πολλὰ κράτη ἰσχύσαντα ἄνευ τῶν πανακειῶν τῆς γενικῆς ψηφοφορίας καὶ τῆς ἀκράτου ἐλευθεροτυπίας. Ὅτι νομίζομεν ὅμως καλὸν, ἐν τῇ φιλολογικῇ ἡμῶν ματαιότητι, εἶναι

τὸ νὰ ἐκφραζῶνται τὰ πράγματα διὰ τῶν οἰκειῶν ὀνομάτων, καὶ νὰ μὴ λέγεται ὅτι τὸ ἔθνος νέμεται πᾶσαν ἐλευθερίαν, ἐνῶ ἀληθῶς δὲν ἔχει οὐδὲ τὴν ὅσπιν ἀπολαμβάνουσιν οἱ κάτοικοι τῶν μοναρχικωτέρων πολιτειῶν εἰς τὴν Ῥωσίαν λ. χ. ποτὲ δὲν ἤκούσθη νὰ καταδιωχθῆ ἄνθρωπος διότι ἔπραξε τι ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτρεπόμενον, καὶ ἐτι ὀλιγώτερον νὰ ἐπιτιμηθῆ καθηγητῆς διότι ἔγραψε κακοὺς στίχους. Πολλοὶ κατηγοροῦσι τὴν συνταγματικὴν πολιτείαν ὡς ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους, διότι, λέγουν, ἐνῶ κατ' αὐτὴν ἡ βασιλεία φαίνεται ἔχουσα ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν, ἐπὶ τέλους ἡ βασιλεία οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους ἢ μιᾶς μερίδος τοῦ ἔθνους· τὸ ἐνεστώσ Γαλλικὸν πολιτεύμα ἀνέτρεψε τοὺς ὅρους τῆς προτάσεως ταύτης, διότι, κατ' αὐτὸ τὸ ἔθνος φαίνεται ἔχον ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ ἔθνος οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ παρὰ τὴν θέλησιν ἀνδρῶς ἐνός.

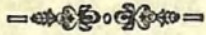
Ὅπως δὴ ποτε, ἐπειτα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα τὰ προηγούμενα, δὲν ἐννοοῦμεν τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ Νομάρχης τῶν Παρισίων ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιλήσμων ἐγένετο τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ὥστε νὰ μὴ τιμωρήσῃ τὰς ἐφημερίδας τῶν Παρισίων, αἵτινες ἐτόλμησαν νὰ περιγράψωσι τὴν ἀληθῆ τῆς ἀτμοσφαιρας κατάστασιν, κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου. Οὕτω δὲ γνωσθεῖσης τῆς ἀληθείας, τὸ Γαλλικὸν ἔθνος, ἐπειδὴ εἶναι ὀλίγον προληπτικόν, ἤρχισε ν' ἀνησυχῆ διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν αὐτὴν μεταξὺ τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῶν βουλευμάτων τῆς κυβερνήσεώς του. Σημειωτέον πρὸς τοῦτο, ὅτι, δύο ἡμέρας πρὸ τῆς 15 Αὐγούστου, ἐνῶ ὁ πρόεδρος Λουδοβίκος Ναπολέων ἦτο ἀπὸ τὴν συνθήκην ἐν τοῖς ἡλυσίοις κατοικίαν του, καὶ ἐπὶ ἰκανὰς ἡμέρας ἡ θύρα τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου του ἦτο κεκλεισμένη, αἶφνης ἐξεβράχθη πυρκαϊὰ ἐν αὐτῷ, ἀποτεφρώσασα πάντα τὰ ἔγγραφα καὶ σκεύη.

Τὰ τυχαία ταῦτα περιστατικά ἤθελον παρέλθει ἀλλαγῆ ἀπαρτήρητα· ἀλλ' εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου τὸ πολιτεύμα δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἐδραίου καὶ ὑπὸ τῶν αἰώνων καθιερωθέντος στυλοβάτου, οὐδὲ περιφρουρεῖται ὑπὸ τῆς ἀπαραιτήτου πρὸς τὸν νόμον εὐλαθείας, ἀλλὰ φέρεται τῇ δε κάκεισε κατὰ τὰ ἀκαριαία πάθη καὶ συμφέροντα τοῦ ὄχλου ἢ τῶν δημαγωγῶν, εἰς τὴν Γαλλίαν αἱ προλήψεις καὶ οἱ κακοὶ οἰωνοὶ ἔχουσι πλείστην εἰς τὴν τύχην τῶν κυβερνήσεων ἐπιρροήν. Ἔτις δὲν ἤξεύρει ὅποσοι ἄνθρωποι ἐπίστευσαν ἀπὸ τοῦ 1809 τὴν προσεχῆ τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος πτώσιν, ἔνεκα τῆς πυρκαϊᾶς ἣτις συνέβη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος εἰς τὸν χορὸν τοῦ πρέσβους τῆς Αὐστρίας πρίγκηπος Σβάρτζενμπεργ, εἰς ὃν εἶχε παρευρεθῆ καὶ ὁ μέγας ἀνὴρ μετὰ τῆς συζύγου του; Τὸ δυστύχημα τοῦτο ἐθεωρήθη ἀπαίσιον, διότι ἀνάλογόν τι γεγονός εἶχε προηγηθῆ μικρὸν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789 ἔτους. Ἐμήπως ὁ ἐν ἔτει 1820 βίαιος θάνατος τοῦ δούκῃ Βερρύος δὲν ἐθεωρήθη ὡς κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν τύχην τῆς Βουρβωνικῆς δυναστείας; ἢ δὲ συμφορὰ ἢ ἐπαγαγούσα τῷ 1842 τὸν πρόϊμον θάνατον τοῦ ἀτυχῆ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Δουδοβίου

κου Φιλίππου δὲν ὑπολαμβάνεται ἕως τὴν σήμερον ὡς μία ἀπὸ τὰς κυριώτερας αἰτίας τῆς πτώσεως τοῦ Αὐρηλιανοῦ οἴκου; Ὅλοι ἤξεύρουσι τὴν ἱστορίαν τῆς κόρης ἐκεῖνης, ἣτις, μαγνητισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, καὶ ἐρωτηθεῖσα περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς Γαλλίας, ἀνήγγειλεν, ἐν τῷ Πυθικῷ αὐτῆς ὑπνω, τὴν προσεχῆ εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν τοῦ Βουρβωνίδου Ἐρρίκου Β'. Ἐπέπρωται ἄρα γε ἡ ἐν ἔτει 1848 ἐκρηγείσα ἐπανάστασις, ἡ μέχρι τοῦδε, εἰς μικροτέρας ἀναλογίας καὶ εἰς βραχύτερα διαστήματα, ἐπαναλαβούσα ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἀρχαίας καὶ μεγάλης τοῦ 1789 ἐπαναστάσεως, καὶ παραστήσασα ἡμῖν μικρὰν τινα τρομοκρατίαν, καὶ μικρὰν Ὑπατείαν, νὰ συμπληρώσῃ τὸν μικρὸν αὐτῆς κύκλον, διὰ μικρᾶς τινος αὐτοκρατορίας καὶ διὰ νέας παλινορθώσεως τῶν Βουρβωνῶν;

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν λέγομεν παίζοντες μᾶλλον· διότι ὁσαδὴ ποτε καὶ ἂν ἔχητις νὰ παρατηρήσῃ περὶ τοῦ ἐνεστώτος τῆς Γαλλίας πολιτεύματος καὶ περὶ τοῦ ἀνοικείου ἴσως κόμπου, ὅστις ἐνίοτε ἐπιφαίνεται εἰς τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεώς της, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ σημερινὸς τῆς Γαλλίας ἀρχὼν ἔσωσεν αὐτὴν μὲν ἀπὸ ἐσχάτων κινδύνων, τὴν δ' Εὐρώπην, ἀπὸ συρράξεως φοβεράς. Τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ φαίνεται τῶν ὅτι θέλει ἐπὶ τέλους παγιωθῆ διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος· περίεργος μάλιστα εἶναι ἡ ῥαχδαία ἀλλοίωσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ τίτλος του ἐντὸς τῶν 9 μηνῶν, ὅσοι διήλθον ἀπ' ἧς ἐποχῆς κατέλαβεν ὁ ἀνὴρ οὗτος τὴν αὐταρχίαν τῶν πραγμάτων. Τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν σύνταγμα ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἀπλῶς πρίγκηπα· μετ' ὀλίγον ἀρχαί τινες καὶ ἐρημερίδες, ὁμιλοῦσαι περὶ αὐτοῦ, εἶπον, ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ πρίγκηψ· μετ' οὐ πολὺ συνεπληρώθη ἔτι μᾶλλον ὁ τίτλος καὶ εἶπον, ἡ Α. Αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότης ὁ πρίγκηψ. Ἐσχάτως δὲ εἰς τῶν Νομαρχῶν, πανηγυρίζων τὴν 15 Αὐγούστου, ἠγόρευσεν ὡς ἑξῆς εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ δοθὲν ὑπ' αὐτοῦ γεῦμα, πρὸς τοὺς συνεστιωμένους. «Κυριοῖμου, ἐπειδὴ ἐορτάζομεν σήμερον τὴν ἐορτὴν τοῦ ἀγίου Ναπολέοντος, προτείνω νὰ πῖωμεν συγχρόνως εἰς τιμὴν τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Ναπολέοντος Α' καὶ τοῦ πρίγκηπος Προέδρου Ναπολέοντος Β'. Ἐν ὅμως τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων τὰ ὁποῖα ἐζήτησαν ἤδη τὴν ἀνόρθωσιν τῆς αὐτοκρατορίας, τὸν ὀνομάζει Ναπολέοντα Γ', διότι θεωρεῖ δεῦτερον, ὡς φαίνεται, τὸν υἱὸν τοῦ μεγάλου ἀνδρός, καὶ τοι μὴδέποτε ἄρξαντα. Ὁ δὲ στρατηγὸς Ἐσπινάσιος, ἀγορευῶν δημοσίᾳ τὴν 15 Αὐγούστου ἐν Ἀλγερίῳ, ὡς ἐπίτροπος τοῦ προέδρου, εἶπεν ὅτι, ὁ ἀποστείλας αὐτὸν πρίγκηψ ἐπιθυμεῖ ὥστε ἡ εὐημερία τῆς Ἀλγερίας ν' ἀποτελέσῃ ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα καυχήματα τῆς βασιλείας αὐτοῦ (car le prince qui m'envoie veut faire de la prospérité de l'Algérie une des principales gloires de son règne). Ἐπὶ πᾶσιν, ἕτερός τις Νομάρχης ἐν τῇ φωταφίᾳ ἦν παρεσκεύασε τῇ 15 Αὐγούστου, ἐπέθηκεν ἐπιγραφὴν βεβαιούσαν, ὅτι «Ὁ Θεὸς ἐποίησεν τὸν Ναπολέοντα καὶ ἀρεπαύθη.» (Ἐφημερ. τῶν Συζητήσεων τῆς 23

Αυγούστου, 5 στήλη τῆς 2 σελίδος.) Ἐστω. Ἄς ἀνα-
 παυθῶμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀφοῦ ἐγράψαμεν τὸ μικρὸν
 τοῦτο ἄρθρον.

ΒΛΑΧΟΙ—ΒΛΑΧΙΣΣΑΙ.

Ὅταν λέγωμεν σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας *Βλάχα* ἢ
Βλάχισσα, ἐννοοῦμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μετέω-
 ρα ἐκείνα, τὰ ὅποια ἐκ διαλειμμάτων ἐπιτέλλουσιν
 εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἐπι-
 ρίπτουσιν εἰς τὴν λιπρὰν αὐτῆς γῆν τὸν χρυσοῦν

πιδώστη δικαιοσύνην εἰς τὸ γένος τῶν ἡμεδαπῶν αὐ-
 τῶν Βλαχῶν, αἱ ὅποια, ἂν καὶ δὲν χορεύωσι πόλ-
 καν, οὐδὲ φορῶσιν ἱμάτια Παρισινά, εἶναι οὐδὲν ἥτ-
 τον συγγενεῖς τῶν ὁμωνύμων αὐτῶν πεπολιτισμέ-
 νων κυριῶν. Διὰ τὴν μὴ τύχην δὲ καὶ δυσχεροῦσθῶσιν
 αἱ τελευταῖαι, σπεύδουμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ κα-
 ταγωγὴ ἀμφοτέρων εἶναι ἐνδοξος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι
 κρύπτεται ὀλίγον εἰς τὰ νέφη τῆς ἀγνώστου ἱστορίας,
 ἀλλὰ ἴτις δὲν ἤξευρε ὅτι αἱ ἐπιφανέστεραι γενεαλο-
 γίαι ἔχουσιν ἀρχὰς ἀθῆλους, ἀσαφεῖς, καὶ τούτου
 μάλιστα ἕνεκα σεβαστοτέρας;

Τρώντι οἱ πολλαχοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ
 τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἐσπαρμένοι *Βλάχοι* εἶναι

Ἄ Βίδα

ὕψος τῶν περιστρίων πεδιάδων. Διημονοῦμεν δὲ,
 ὅτι πισσιέστατα εἰς ἡμᾶς, ἐν τῇ Ἀττικῇ αὐτῇ καὶ εἰς
 πολλὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς χώρας, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι
 πολλαὶ *Βλάχαι* τῶν ὁποίων τὸ γένος ὄχι μόνον ἀ-
 ποτελεῖ ἀξιολογὸν μέρος τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν
 τούτων, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα εἶναι ἄξιον πα-
 ρατηρήσεως. Ἡ Πανδώρα ἀπεφάσισε σήμερον νὰ ἀ-

οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀποικοὶ τῶν κατοίκων τῆς κυρίως πα-
 ρὰ τὸν Ἴστρον Βλαχίας. Τοῦτο δὲν ἐξάγεται μόνον
 ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὀνόματος, ἐτι δὲ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος
 τῶν *Μεγαλο-Βλαχιῶν*, τὸ ὅποιον φέρουσιν οἱ περὶ
 τὴν Πίνδον οἰκοῦντες Βλάχοι, καὶ τὸ ὅποιον ἀνακα-
 λεῖ τὴν παρὰ τὸν Ἴστρον μεγάλην Βλαχίαν ὅτι τὰ
 δύο φύλα εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, καθίσταται

μάλιστα πρόδηλον, ἅμα παραβάλη τις τὴν μορφήν, τὸ ἀνάστημα καὶ τὸν χαρακτήρα αὐτῶν. Τοῦτο τοῦλάχιστον βεβαιούσιν οἱ ἀξιοπιστότεροι παρατηρηταί.

Ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἐθνῶν ἡ καταγωγή ἀνατρέχει μέχρι τῶν ἀρχαίων Δάκων ἢ Δακῶν, οἵτινες ἦσαν Θρακικῆς φυλῆς, (τὴν ὁποίαν οἱ ἐθνολόγοι εἶπον συγγενῆ τῆς Ἑλληνικῆς) καὶ κατέφικον ἔκπαλαι εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ἰστρου ὄχθην· ἀπὸ αὐτῶν ὠνόμασαν οἱ Ῥωμαῖοι Δακίαν τὴν πολὺ ἐκτενεστέραν τῆς σημερινῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας χώραν, ἣτις περιλαμβάναν ἐκτὸς αὐτῶν καὶ τὴν νοτιοανατολικὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν. Οἱ Δάκοι αὐτοὶ, καὶ τοὶ ἠρωϊκῶς ἀγωνισθέντες ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα Δεκιέβαλον, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας. Ἄλλ' ἤδη τῷ 270 ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς ὑπεχρῆσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς Δακίας καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ τοὺς λεγεῶνάς του εἰς τὴν μεσημβρινὴν τοῦ Ἰστρου ὄχθην. Πολλοὶ ὁμῶς Ῥωμαίων ἀποικίαι ἔμειναν ἐν τῇ Δακίᾳ· καὶ μετ' οὐ πολὺ αὕτη κατεκλύσθη ὑπὸ ποικίλων καὶ πολυκρθμῶν βαρβάρων ἐθνῶν, Οὐννων, Γεπίδων, Γόθων, Μαγιάρων καὶ πρὸ πάντων Σλαύων, ἀπὸ δὲ τῆς κράσεως τῶν διαφόρων τούτων φυλῶν, τῶν Δάκων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν ἄλλων ἐπηλύδων, ἐμορφώθη τὸ νεώτερον ἔθνος τῶν Βλάχων, τὸ ὁποῖον φαίνεται σῶζον λείψανά τινα τῶν ἀρχαίων Θρακικῶν, καὶ, ἐν τῇ γλώσσῃ του, ἔχνη τινὰ τῶν ἀρχαίων Θρακικῶν γλωσσῶν.

Βραδύτερον, καθὼς πολλαὶ Σλαύων ἀποικίαι ἐπέβρασαν τὸν Ἰστρὸν ποταμὸν καὶ κατεστάθησαν πρὸς μεσημβριαν αὐτοῦ, κατὰ μικρὸν ἐξάπλωθεται μέχρι τῆς Πελοποννήσου, οὕτω ἔπραξαν καὶ πολλαὶ Βλάχων ἀποικίαι. Ἢδη κατὰ τὴν 13 ἑκατονταετηρίδα τὸ ὀρεινότερον τῆς Θεσσαλίας μέρος ὠνομάζετο μεγάλη Βλαχία· « τὰ Θετταλίας μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη Βλαχία κικλήσκεται » λέγει ὁ Νικήτας· καὶ ὅταν ὁ ἔσχατος τῶν Κωνσταντίνων, δεσπότης ὢν ἔτι τῆς Πελοποννήσου, ἐπεχείρησε νὰ ἀνοικοδομήσῃ μέγα ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι κράτος, καὶ ἐξώρμησεν ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τῆς χερσονήσου, εὗρεν ἄπασαν τὴν περὶ Πίνδον χώραν ὑπὸ Βλάχων κατεχομένην. Δὲν περιωρίσθησαν δὲ αἱ Βλαχικαὶ αὐταὶ ἀποικίαι εἰς τὴν ἀπλὴν κατάληψιν τῆς χώρας· ἀλλ' ἂν καὶ οὐδέποτε ἀνυψώθησαν μέχρι τῆς πολιτικῆς αὐτονομίας, φαίνεται ὁμῶς ὅτι στενωῶς συνέδεσαν τὴν τύχην αὐτῶν μετὰ τῶν Βουλγάρων, τῶν ὁποίων τὸ μέχρι τῆς Πελοποννήσου ἐκταθὲν βασίλειον, κατεβλήθη ἐν τῇ 10 καὶ ἐν τῇ 11 ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ δύο μεγάλων ἠρώων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τοῦ Τσιμισκῆ καὶ τοῦ Βασιλείου Β'· διότι, ὅταν βραδύτερον, περὶ τὰ τέλη τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος, οἱ Βούλγαροι ἀνέκτησαν αὐθις τὴν αὐτονομίαν, δύο Βλάχοι, ὁ Ἀσάν καὶ ὁ Πέτρος, ὑπῆρξαν οἱ ἡγεμόνες καὶ αὐτοῦργοι τοῦ νέου ἐκείνου φοβεροῦ κράτους.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι, ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἐν Μακεδονίᾳ οἰκοῦντες σήμερον Βλάχοι συμποσοῦνται, ὡς λέγεται, εἰς 600,000 ψυχῶν· εἶναι δὲ ἄνδρες εἰς ἑσπερος πεφυκότες καὶ Ῥωμῆαλεοὶ, ἔχοντες κόμην μέλαιναν

ἢ καστανὴν, φυσιογνωμίαν εὐφυῆ, ἂν καὶ ἐνίοτε ὑποῦλον καὶ ὄχι πολλὰ ἀξέριστον. Κομίζουσι δὲ μετ' ἑαυτῶν τὸ μαρτύριον τῆς ποικίλης αὐτῶν καταγωγῆς, ὡς καὶ οἱ πέραν τοῦ Ἰστρου Βλάχοι, διότι ἐνῶ βλέπεις μεταξὺ τῶν εὐεῖδῃ καὶ ἀληθῶς Ῥωμαϊκῆ ἢ Ἑλληνικῆ πρόσωπα, καὶ ἀναστήματα κομψά, εὐρίσκεις συγχρόνως καὶ πολλὰ σώματα εὐτελεῆ, φέροντα τὸν ἀλλότριον Σλαυικὸν τόπον· καὶ ἐκ τούτου ἴσως ἀπεδόθη εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν τὸ ἐμπαικτικὸν ἐπώνυμον τῶν Κουτσο-Βλάχων. Εἶναι δὲ ἐν γένει σώφρονες, συνειθισμένοι εἰς τὸν κόπον, οἰκονόμοι, ἀφελεῖς, φιλοξένοι καὶ πολλάκις ἔχουσι τὴν πεισματώδη τῶν Σλαύων ἐπιμονήν. Πολλοὶ μετέρχονται τὸ τῶν ποιμένων ἐπάγγελμα, ἄλλοι ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ὄχι ὀλίγοι, ἀποδημοῦντες εἰς Ῥωσίαν, εἰς Αὐστρίαν, εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀλλαχοῦ, κατεσκεύασαν περιουσίας, ἐνώπιον τῶν ὁποίων οἱ πολὺκροτοὶ θησαυροὶ τῆς κλασσικῆς Βλαχίας εἶναι ὡς αἱ εὐτελεῖς τῆς Ἑρμαϊκῆς ὁδοῦ οἰκίαι ἐνώπιον τῶν Βασιλικῶν ἀνακτόρων.

Αἱ γυναῖκες, αἱ Βλάχισσαι, τῶν ὁποίων ἡ παρούσα εἰκὼν παρίστησι τὴν ἐνδυμασίαν, ἔχουσι τύπους ὀγκώδεις μᾶλλον ἢ κομψούς, ἀλλ' εἶναι πολλάκις καλῶς ἐσχηματισμέναι, καὶ πᾶσαι διακρίνονται διὰ τὴν ἀνθηρὰν αὐτῶν εὐρωστίαν. Οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τῶν δὲν ἔχουσι τὴν λεπτότητα τῶν Ἑλληνικῶν προσώπων, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δὲν στεροῦνται πυρρός καὶ εἶναι ἐνίοτε, ὡς καὶ ἡ κόμη, κυανοῖ. Εἶναι δὲ ἐργατικώταται καὶ μάλιστα διαπρέπουσιν ἐπὶ τῇ χρηστότητι αὐτῶν, μετὰ καρτερίας ἀνεχόμεναι τὰς μακρὰς πολλάκις ἀποδημίας τῶν συζύγων αὐτῶν.

Ἡ Βλαχικὴ γλῶσσα τὴν ὁποίαν τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Ἰστρου ἐποικίησαντα ταῦτα φύλα ἔφερον μετ' ἑαυτῶν ἠλλοιώθη καὶ ἐφθάρη τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ οἱ Βλάχοι οὕτοι, ζῶντες ἐν μέσῳ ποικίλων ἄλλων ἐθνῶν, ἀναγκάζονται ἐκ γεννητῆς νὰ μανθάνωσι τὴν Ἀλβανικὴν, τὴν Σλαυικὴν, τὴν Τουρκικὴν καὶ πρὸ πάντων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Δὲν ὑπάρχει δὲ περὶ τῆς ἐσθαρμένης ταύτης διαλέκτου εἰμὴ τὸ ἐκ 1070 λέξεων συγκείμενον λεξικὸν τοῦ Θ. Α. Καβαλλιώτου, πρωτοπικῆ Μοσχολόου, δημοσιευθὲν εἰς Βενετίαν τῷ 1770 (εἰς 8ον., ἐξ 104 σελίδων), καὶ μετατυπωθὲν ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Thunmann εἰς τὰς περὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐρεύνας του. Ἀλλὰ ἡ διάλεκτος αὕτη θέλει βεβαίως ἐκλείψῃ· ἡ ἀκαταγώνιστος τοῦ Ἑλληνισμοῦ δύναμις ὑπήγαγεν ἤδη πρὸ καιροῦ ὑφ' ἑαυτὴν καὶ ταύτην τὴν φυλὴν, ἣτις, ἀφοῦ προσέλαθε ὑφ' ἑαυτὴν τὴν ἀρετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρας πλείστας τῶν ἀρετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, τὴν φιλοποσίαν, τὴν ἐγκράτειαν, καὶ μάλιστα τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν δεξιότητα, ὣν στερεῖται ἡ μητρόπολις αὐτῶν, ἀφοῦ πρὸ αἰῶνων συνείθισε νὰ θεωρῇ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀδελφοὺς καὶ ἀνέμιξεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς τὴν Ἑλληνικὴν, μετ' οὐ πολὺ θέλει βεβαίως ἐξελείψῃ ἀπὸ τοῦ στόματός της καὶ τὰ ἔσχατα λείψανα ἀλλοτρίας καταγωγῆς καὶ θέλει ὁμιλῆσαι τὴν καθαρὰν ἐκείνην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣτις μόνη ἔχει τὸ ἀπκράγαπτον δικαίωμα ν' ἀκούεται ὑπὸ τοιοῦτον οὐρανόν, καὶ ἐν μέσῳ τοιοῦτων ἀναμνήσεων.

ΠΕΤΕΡ ΒΟΤ. (Peter-Botte).

Τὸ Πέτερ Βότ εἶναι ὄρος τῆς ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ νήσου Μαυρικίας, ἢ νήσου τῆς Γαλλίας ὀνο-

βαθεῖα φάραξ, καὶ μετ' αὐτὴν ἀνυψοῦται τὸ ὄρος τοῦτο, τὸ ὅπολον στέφεται, οὕτως εἶπειν, ἀπὸ βράχων ἐκατόμμετρον, ὁμοιάζοντα κωδωνοστάσιον, ἕστις καὶ αὐτὸς στέφεται ἀπὸ ὀγκώδη πέτραν, εἰκοσι

μαζομένης ἀλλοτε, ὅχι τόσῳ περίεργον διὰ τὸ χιλιομέτρον ὕψος τοῦ, ἔσω διὰ τὴν πάντῃ ιδιόρρυθμον κατασκευὴν του. Μετὰ μακρῶν σειρᾶν ὀρέων ἐπέρχεται αὐτὴ μὲν κεφαλὴ, ὁ δὲ βράχος λαιμὸς, καὶ τὸ ἀνώ-

τερον μέρος του όρους *πλάτη*.

Εκ της δημοσιευομένης ένταυθα εικόνας γίνεται δῆλον πόσον δύσκολος και επικίνδυνος είναι ένταυθῶ ἢ εἰς ἐκεῖνο ἀνάβασις· διό, πολλοὶ μὲν ἐπεχείρησαν ν' ἀναβῶσιν, ὀλίγοι δὲ ἐπέτυχον. Πρὸ 15 ἐτῶν, ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος Λούδ ἀνέβη μέχρι τῆς κορυφῆς, και μετὰ τινα ἔτη δύο ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ ἀνέβησαν ἐπίσης. Αὐτοὶ ἔστειλαν εἰς τὴν πατρίδα των τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον και ἡμεῖς δημοσιεύομεν, και ὑφ' ἐνός ἐξ αὐτῶν ἐγένετο ἡ ἐπιμένη περιγραφή·

Τὴν 20 Μαΐου 1840 ἤλθομεν πλησίον τοῦ ὄρους, και τὴν ἐπίουσαν ἀπὸ πρῶτας ἀνεχωρήσαμεν, συνοδευόμενοι ἀπὸ τρεῖς μαύρους φέροντας σχοινία και τροφάς . . .

» Καὶ πρῶτον μὲν ἀνέβημεν τὸ ἀπόκρημον μέρος τῆς φράγγος διὰ πυκνοτάτου δάσους, έντός τοῦ ὁποῖου ἡ δρόσος ἦτο τοσαύτη ὥστε κατεβράχημεν ὅλοι· ὅτε δὲ διέβημεν αὐτὸ, ἐνόησαμεν τότε κατὰ πρῶτον πῶσον δυσχερῆς και κινδυνώδης εἶναι ἡ ἀνάβασις.

Ἐκ δεξιῶν ὑψούτο ἡ *πλάτη*, τὴν ὁποῖαν ἐπρεπε ν' ἀναβῶμεν πρῶτην πρὶν φθάσωμεν εἰς τὸν *λαιμόν*, ὅστις ἐκεῖτο ὄρθιος και φοβερός ἀνωθεν ἡμῶν. Ἀνεβρίχόμεθα δὲ βραδέως, διότι τὸ ὄρος ἐγένετο ἀποτομώτερον καθόσον ἐπροβαίνομεν, τὰ δένδρα και οἱ θάμνοι ἀφ' ὧν ἀνηπρώμεθα ἐξέλιπον, και μόλις εὐρίσκόμεν πού νὰ στηχθῶμεν. Πολλάκις αἱ πέτραι ἐφ' ὧν ἐπικτούμεν κατεκρημνίζοντο μετὰ πάταγον, και ἐκινδύνευον νὰ συντρίψωσι τοὺς κατόπιν ἐρχομένους· ἡμεθεα δὲ ὅλοι ὀκτώ πλην τῶν τριῶν μαύρων. Μετὰ δύο ὥρων κόπον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς *πλάτης* . . .

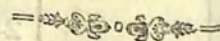
» Διευθύνθημεν τότε περὶ ὄφρων τραχεῖαν και στενοτάτην, ἔχουσαν ἐκατέρωθεν δύο κρημνοὺς εἰς ἄκρον ἀποτέμους, μέχρι τῆς βάσεως δύο βράχων καθέτων 15 περίπου μέτρων ὕψος ἔχόντων. Ἐκεῖ ὅλοι οἱ προηγηθέντες ἡμῶν περιήγηται, πλην δύο, φθιθέντες ἐπέτρεψαν. Τὸ καθ' ἡμῶν, μετὰ μακρὰν σύσκεψιν ἀπεφασίσσαμεν τὰ ἐφεξῆς· ἐθέσαμεν πρὸς τὴν σχεδὸν καθέτον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου, εἰς ἣν ἐπρόκειτο νὰ ἀναβῶμεν, περὶ κλάμου Ἰνδικοῦ τὸ ὁποῖον εἶχον μὲν μετ' ἡμῶν διὰ νὰ ὑψώσωμεν σημαίαν. Ἀναβάς δὲ μέχρι τῆς ἀνωτέρας ἄκρας αὐτοῦ, παρετήρησα εὐχαρίστως ὅτι ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁ βράχος εἶχεν ἀνωμαλίας τινὰς τὰς ὁποίας δὲν ἐβλέπομεν κάτωθεν, δι' ὧν ὄμως κατώρθωσα νὰ ἀναβῶ μέχρι τῆς κορυφῆς. Τρεῖς ἐκ τῶν συντρόφων μου μετὰ παρακολούθησαν, ἄλλοι οἱ ἄλλοι ἐπροτίμησαν ν' ἀναρτηθῶσιν ἐπὶ σχοινίον τὸ ὁποῖον, δέσαντες στερεῶς, ἐρρίψαμεν πρὸς αὐτούς. Ἡ ἐλαχίστη κίνησις τοῦ καλάμου δι' οὗ ἀνέβημεν ὡς γαλαί, ἤθελε μᾶς κρημνίσαι εἰς βράχρον βαθύ περὶ τὰ 700 ἢ 800 μέτρα.

Ἀλλὰ μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἡμισυ τῆς ὁδοῦ, και ἀπηντήσαμεν και ἄλλον βράχον πλέον ἀπόκρημον τοῦ πρώτου, και ὑψηλὸν περὶ τὰ ἐπτὰ μέτρα, τὸν ὁποῖον ἀνέβημεν μετὰ μεγίστης δυσκολίας, και μετὰ τινα λεπτά τῆς ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὸν *λαιμόν*. Ἐμνενο λοιπὸν ἡ *χερσὶν*. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ὑπερχει-

λῆς πανταχόθεν, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀναβῶμεν ἄνευ σχοινίου. Ὁ ξυλοργὸς τοῦ πλοίου μας ὅστις ἦτο μετ' ἡμῶν ἐρρίψεν ὑπὲρ αὐτὴν ὄρμιαν ἔχουσαν εἰς τὴν ἄκραν μολύβδον, και ὅταν ἡ ἄκρα αὐτὴ ἔπεσε πρὸς τὸ ἄλλο μέρος, ἐδέσαμεν σχοινίον, οὐτινος ἀνασυρθέντος, ἐκρατούμεν ἰσχυρῶς τὴν μίαν ἄκραν ἐνῶ αὐτὸς ἀνέβη διὰ τῆς ἄλλης. Μικρὸν ἐπειτα τὸν παρακολούθησαμεν και ἡμεῖς.

» Δὲν μετενοήσαμεν δὲ διὰ τὴν τῶσσην μας τὸλμην, διότι ἐθαυμάσαμεν τὸ ὠρμιότερον και μεγαλοπρεπέστερον βεβαίως πανόραμα τοῦ κόσμου τούτου· Ἀναπετάσαντες τὴν σημαίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἐπίομεν εἰς ὑγείαν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, και ἐψάλαμεν τὸν ὕμνον· Ὁ Θεὸς σώζοι τὴν Βασίλισσαν! Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου, οἵτινες μᾶς παρετήρουν κάτωθεν, ἐπευφημήσαντες ἐχειροκρότησαν ὅταν εἶδον τὴν σημαίαν κυματίζουσαν. Πρὶν δὲ καταβῶμεν, ἀπεθέσαμεν ἐντός μιᾶς τῶν σχισμῶν τῆς σεβασμίας κάρας τοῦ Πέτερ Βότ πλάκα μολύβδου, ἐφ' ἧς ἐνεχαράξιμεν τὰ ὀνόματά μας, Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἡμεθεα τρεῖς Ἀγγλοὶ, εἰς Σκῶτος, εἰς Ἰρλανδὸς και εἰς Γαλιτίας . . .

» Ἀλλὰ και ἡ κατάβασις δὲν ὑπῆρξεν εὐκολος· και ὅμως κατέβημεν χωρὶς νὰ πάθωμεν τίποτε, και κατεβροχθίσσαμεν τὸ παρασκευασθὲν δεῖπνον. . . .

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

—o—

Τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποῖαν ὑπεσχέθημεν πρὸ ἐνός και ἡμίσεως μηνός, (Φυλλάδ. ΝΖ.) πρὸς τοὺς ἀναγνώστους τῆς *Ἡαρδώρας*, ἐδυνάμεθα και τότε και πρὶν νὰ δημοσιεύσωμεν. Ἀλλ' ἡ κοινοποίησις τελείων πολιτικοῦ γραφικῶν εἰδήσεων ἐκ μέρους τῶν δημοσιογραφούντων εἶναι ἀδύνατος ἐν Ἑλλάδι, καθόσον ἡ συλλογὴ τῶν εἰδήσεων τούτων, ἥτις παρὰ μόνας τῆς Ἑξουσίας δύναται νὰ γείνη, ἀνελεύεται, ἢ και ἀν' που καταβάλλεται τις προντίς, (*) τὰ πορίσματα, ἀναγκαιότατα πρὸς τε τοὺς περὶ τὴν ἐμπορίαν και τὴν ναυτικὴν ἀσχολουμένους, δὲν φέρονται πώποτε εἰς γνῶσιν τοῦ κοινού. Καὶ ἀκριβῆς μὲν εἶναι ἡ δημοσιευομένη κατάστασις, ἀλλ' ὠφελιμωτέρη βεβαίως ἦθελεν ἀποβῆ ἂν, παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων και τῶν τόνων, ἐδυνάμεθα νὰ συμπαραβῶμεν και τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀποπλευτάντων και καταπλευσάντων πλοίων καθ' ἕκαστον ἔτος, νὰ γνωρίσωμεν πόσα εἶχον φορτία και πόσα οὐ, και ποῖον τὸ εἶδος τῶν φορτίων,

(*) Τὴν προκειμένην Κατάστασιν τοῦ Ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ ἠρρανόθημεν ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργείου, ὅπου εὐρίσκονται ἱκανῶς ἀκριβεῖς εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ.

ποιοι οί ξένοι λιμένες πρὸς οὓς διευθύνθησαν, πόσα μετῆλθον τὴν ἐντὸς τοῦ Κράτους λεγομένην ἀκτεμπορίαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Κατὰ τὰς εἰδήσεις ταύτας πολλάκις καὶ ἔμποροι καὶ νυχιλλόμενοι ῥυθμίζουσι τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, διορθοῦσι τὰς ἐσφαλμένας γνώμας, καὶ ἐπιδίδονται εἰς κερδοσκοπίας καρπιμοτέρας.

Πρὸς τὰς πληροφορίας ταύτας ἐπιθυμοῦμεν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας οὐσιωδεστάτας, ὡς πειστήρια τοῦ βαθμοῦ τῆς προόδου τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας ἐπιθυμοῦμεν, δηλαδὴ, νὰ συγκρίνωμεν τὴν κατάστασιν αὐτῆς ταύτης τῆς ναυτιλίας πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ναυτικῶν ἐπικρατειῶν, ὡς τῆς Γενούης, τῆς Αὐστρίας, τῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Ἀγγλίας. Ἄλλ' αἱ δημοῖσαι βιβλιοθήκαι, ὅσας τοῦλάχιστον ἐπ' αὐτῶ τούτου ἐπεσκεύημεν, δὲν περιέχουσιν ἀτυχῶς τοιαύτας, ἐκδιδόμενας, ὡς γνωστὸν, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐνιαυσίως ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ.

Ἦναγκάσθημεν ἄρα νὰ περιορισθῶμεν εἰς μόνην τοῦ ἡμετέρου Πίνακος τὴν δημοσίευσιν, προσθέντες ὀλίγας τινὰς ἐρμηνευτικὰς διασαφήσεις. (*)

Ἔτος	Πλοῖα α. καὶ β. κλάσ.	Τόνοι αὐτῶν.	Τὸ ὅλον τῶν πλοίων	Τὸ ὅλον τῶν τόνων.
1834	2183 708		2891.	
1835	2410 760		3370.	
1838	3269	88,502.	3269.	88,502.
1839	3345	89,642.	3345.	89,642.
1840	3184	110,690.	3184.	110,690.
1843	2220 949	15,180. 122,378.	3169.	137,558.
1844	2400 1014	15,880. 130,823.	3414.	146,703.
1845	2470 1114	17,280. 143,823.	3584.	161,103.
1848	2527 1456	17,309. 237,914.	3983.	255,233.
1850	2534 1482	18,070. 248,131.	4016.	266,201.
1851	2890 1437	20,011. 237,082.	4327.	257,093.

Ἐκ τοῦ Πίνακος τούτου ἐξάγομεν τὰ ἀξιοσημεῖωτα ταῦτα πορίσματα:

(*) Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ στήλῃ τῶν πλοίων καὶ τῶν τόνων ὁ μὲν πρῶτος ἀριθμὸς εἶναι ὁ τῶν πλοίων τῆς α. κλ. ὁ δὲ ἄλλος ὁ τῶν τῆς β'. Ἐτῶν τινῶν τὰ πλοῖα καὶ οἱ τόνοι ἀμροτέρων τῶν κλάσεων ἴδεν γράφονται κατ' ἰδίαν, ὡς μὴ ἀρθεῖσιν χωριστῶν σημειώσεων.

Ἀπὸ τοῦ 1834, ὅτε τὸ πρῶτον ἐμετρήθησαν τὰ πλοῖα, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1851, ὃ ἐστὶν ἐντὸς 18 ἐτῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων ἐδιπλασιάσθη σχεδόν, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1838, ἕως τοῦ 1850, ἦτοι ἐντὸς 13 ἐτῶν, ὁ τῶν τόνων ὑπερτριπλασάσθη, καὶ μόνον κατὰ τὸ 1851, ἔτος δυσπραγμάτευτον διαδεχθῆν ἄλλα οὐχ ἦττον δυσπραγμάτευτα, φαίνεται τις ἐλάττωσις ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀριθμὸν.

Μεταξὺ τοῦ 1838 καὶ τοῦ 1839, ἡ διαφορὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων καὶ τῶν τόνων, εἰ καὶ καταδεικνύουσα πρόοδον, δὲν ὑπῆρξεν ὅμως μεγάλη. Ἄλλ' ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ μεταξὺ τοῦ τελευταίου τούτου ἔτους καὶ τοῦ ἐπομένου (1840), καθόσον ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν πλοίων ἠλαττώθη κατὰ 161, ὁ δὲ τῶν τόνων ἠυξήθη κατὰ 21,000 καὶ ἐπέκεινα.

Τὸ 1843, ἦτοι μετὰ δύο ἔτη, ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων, ὑπάρχει κατώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ 1840. καὶ ὅμως ὁ τῶν τόνων ἠυξήθη περὶ τὰς 27,000.

Τὸ 1844 ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων ἠυξήθη ὑπὲρ τὰ 300. ὁ δὲ τῶν τόνων περὶ τὰς 9000.

Ἀξιοσημείωτος δὲ πάλιν ὑπάρχει ἡ μεταξὺ τοῦ 1844, καὶ τοῦ 1845 διαφορὰ τῶν τόνων. ὑπερβάσα κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος τὰς 14,000.

Ἄλλ' ἡ ἀληθὴς τεραστεία αὐξήσις, ἡ ὑπερτερήσασα ἀνυλόγως τῶν προόδων ὄλων τῶν προηγηθέντων ἐτῶν, εἶναι ἡ τοῦ 1848· διότι, ἐντὸς δύο ἐτῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν τόνων ὑπερέβη τὸν τοῦ 1845. κατὰ 94,130! καὶ τὸν τῶν πλοίων κατὰ 400.

Τὸ 1850. εὐρίσκομεν ὡσαύτως αὐξήσιν καὶ πλοίων καὶ τόνων, ὅχι ὅμως πολλοῦ λόγου ἀξίαν συγκρινομένην πρὸς τὴν τοῦ 1848.

Ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης ἐξάγομεν προσέτι καὶ ἄλλο συμπέρασμα σπουδαιότατον, ὅτι ἡ μεγάλη λεγομένη ναυτιλία, ἡ ἐκτεινομένη εἰς τὰς πέρας τῶν Γαδεῖρων θαλάσσης, ἀνεπτύχθη ὑπὲρ ποτε, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν τόνων ἠυξήθη, ὡς εἴπομεν, τεραστείως, ὁ δὲ τῶν πλοίων, ἡ ἠλαττώθη ἢ ὀλίγον προέκοψε.

Πρῶτην φοράν τὸ 1851 εὐρίσκομεν ἐλάττωσιν μὲν τῶν τόνων κατὰ 9000· αὐξήσιν δὲ τῶν πλοίων (τῶν τῆς α. βεβαίως κλάσεως) κατὰ 300 περίπου, καὶ τὴν δυστυχῆ ταύτην ἐλάττωσιν ἀποδιδόμεν εἰς τὰς ἐν γένει δυσχερεῖς περιστάσεις τῆς ἐμπορίας.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων τῆς α. κλάσεως εἶναι ἐν γένει διπλάσιος τῶν τῆς β', ὁ δὲ τῶν τόνων ταύτης δεκατρεῖς φορές ἀνώτερος τῶν τῆς α.

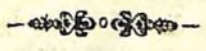
Πλὴν τῶν λιμένων τῶν Σπετσῶν, τῆς Σύρου, τοῦ Γαλαξειδίου, τῆς Ἄνδρου, καὶ τῆς Κύμης, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων τῆς β'. κλάσεως ὑπερβαίνει τὸν τῆς α., καθ' ὅλους τοὺς ἄλλους, οὗτος ὑπερτερεῖ ἐκείνου. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τὰ τῆς α. κλάσεως πλοῖα μεταβαίνουν καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων ἐξάγεται καθ' ἡμῶν τὸ γενικὸν τοῦτο συμπέρασμα, ὅτι, ἐὰν τῶντι ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων καὶ τῶν τόνων αὐτῶν ἀποτελῆ πρῶτον στοιχείον τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, τότε ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, προαδεῦσαν, ὡς ἴδομεν, γ.

γαντιζίας και κατ' ἀμφοτέρα, δὲν παρακμάζει, ὡς τινες ξένοι εἶπον και ἔγραψαν. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων και τῶν τόνων προσθέσωμεν και τὸν τῶν ναυτῶν ὄστις, ὡς ἐσημειώθη ἐν τῷ φυλλαδ. ΝΖ. συνεποσοῦτο τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1852 ἐξ 27,566, πρὸς δὲ και τὴν ἐμπειρίαν, και τὴν τιμιότητα αὐτῶν τὴν ὁποίαν εὐαρίθμων τινῶν παρεκτροπαὶ ἐζήτησαν ἄμαυρώσωσι, θέλομεν πεισθεῖ ὅτι τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος, θέλει ἀκμάσει ὑπὲρ πάντα ἴσως τὰ τῆς Εὐρώπης.

τοιούτων σαθρῶν λόγων στηρίζεται. Ἡ διαγωγή, οὐχὶ ἀπλῶν χωρικῶν, ἀλλὰ περωτισμένων ἀνδρῶν! και ἡγεμόνων, και κυβερνήσεων, και ὀλοκλήρων ἐθνῶν!

Ι. Δεκιγάλλας.

ΗΙΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, παρὰ τὰ Ἄλπεα ὄρη, ὑπάρχει κοιλάς λεγομένη Γοδμάρδη, ἐνθα κείται ἐπὶ χθιαμαλοῦ και δυσβάτου μέρους, ὡς λάκκου ἐσκαμμένου ἐντὸς βράχων, πολίχνιον τι καλούμενον Ἄνδριον (Andrieux), τὸ ὁποῖον, ἐνεκα τῆς ταπεινῆς θέσεώς του, στερεῖται καθ' ἕκαστον χειμῶνα ἑκατὸν κατὰ συνέχειαν ἡμέρας τῆς ἀφews τοῦ ἡλίου. Ἐπομένως ἐκείνη καθ' ἣν ἀναφαίνεται ὁ ἡλιος εἰς τὸν ὀρίζοντα τοῦ πολίχνιου, εἶναι ἡμέρα ἑορτῆς και ἀγαλλιάσεως. Οἱ κάτοικοι, ὀδηγοῦμενοι τότε ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτέρου γέροντος, και φέροντες ἀνὰ μίαν ὠόπητταν (omelette), συσσωρεύονται ὅλοι ἐπὶ τῆς γεφύρας παρακειμένου τινος ποταμοῦ ἢ χειμάρρου. Ἐνῶ δὲ ἡ ἡώς, διασκεδάζουσα τὰ περικαλύπτοντα τὸν ὀρίζοντα σκότη, προαναγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ περιμενομένου σελασφόρου ἀστέρου, οἱ ἐπὶ τῆς γεφύρας προεορτάζουσι τὴν ἐμφάνισιν του διὰ τερπνῶν ἀσμάτων και χεριέντων χορηγῶν, ἀμιλλώμενοι τίς πρῶτος νὰ ἴδῃ τὰς φαινὰς ἀκτίνης ἐκτοξευομένης ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ πολίχνιου των. Μόλις δὲ φανῇ, και σιωπῇ βαθεῖα διαδέχεται τὸν γλυκὺν θόρυβον ὃν ἀπετέλουν οἱ χοροὶ και τὰ ἀσματα τοῦ λαοῦ, ὄστις, ἐνῶ ἔως πρὸ μικροῦ εὐρίσκετο εἰς ἀκατάπαυστον κίνησιν ὡς κύματα ὠθούμενα ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου, ἀφνης διὰ μιᾶς και ὡς ἐκ θύματος φαίνεται σχεδὸν ἀκίνητος, ὡς τὰ γαληνιαῖα ὕδατα εὐδρου λίμνης. Οὕτω πως σιωπῶντες και ἡρεμοῦντες προσφέρουσι ἕκαστος τὴν ὁποίαν κρατεῖ ὠόπητταν με ἰρησκευτικὸν σεβασμὸν πρὸς τὸν φαινὸν ἀστέρα, πρὸς ὃν και τὰ βλέμματα πάντων εἰσὶ προσηλωμένα με βαθὴ ἀίσθημα εὐγνωμοσύνης. Τελεσθείσης δὲ τῆς μικρᾶς και ἀθῶας ταύτης προσφορᾶς ἐπανέρχονται ἄδοντες και χορεύοντες εἰς τὰ ἴδια, ὅπου, ἡνωμένοι εἰς συμμορίας, συντρώγουσι τὰς ὠόπηττας, ἐξακολουθοῦντες καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ ἐντρυφῶσι και νὰ χορεύωσιν.

Ἐὰν τις ἐρωτῶσιν τοὺς ἀπλοῦς τούτους χωρικοὺς ποῖά τις σχέσις ὑπάρχει μεταξύ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἡλίου και τῆς ὠόπηττας, κενθάνει ὅτι και οἱ πατέρες και πάντες οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐτέλουν ἀνάκαθεν τὴν τελετὴν και προσφορὰν ταύτην. Ἡ ἀπάντησις βεβαίως δὲν εἶναι πολλὰ ἰσχυρά. Καὶ ὁμως ποσάκις ἐπὶ

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—*—

Εἰς τὴν Γαλλικὴν πόλιν Αἴλλην, ὑπάρχει μία οἰκογένεια ἔχουσα κληρονομικὴν ἰδιάζουσάν τινα ἀνωμαλίαν τοῦ σώματος. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ γεννῶνται ὅλοι με ἐξ δακτύλους εἰς ἐκάστην χεῖρα, ὁ δ' ἕκτος δάκτυλος σχηματίζεται διὰ τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν ἀντιχειρῶν. Οὕτως ὁ πρόπαππος, ὁ πάππος και ὁ πατήρ, ἅπαντες ζῶντες ἐτι, ἔχουσιν ἀνὰ δύο εἰς ἐκάστην χεῖρα ἀντίχειρας. Ὁ δὲ πρὸ μικροῦ γεννηθεὶς υἱὸς τοῦ τελευταίου ἀπεφάσισε νὰ τελειοποιήσῃ τὸ ἤδη παράδοξον ἐκεῖνο φαινόμενον τῆς φύσεως, και, ἀντὶ ἐξ δακτύλων, ἔχει ἀνὰ ἑπτὰ καθ' ἕκαστην χεῖρα, δύο ἀντίχειρας, και δύο ὠτίτας.

— Ἐπειδὴ πολὺς λόγος γίνεται ἀπὸ τινος χρόνου περὶ τῶν ἀγῶνων τοὺς ὁποίους καταβάλλει ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα, διὰ φανῶν καλυτέρων ὁπώσων τῶν προὔπαρχοντων, καταστήσῃ ὀλιγώτερον ἀβάτους τὴν νύκτα τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μας, ἐνομίσαμεν περίεργον νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὀπόσον βραδεία ὑπῆρξεν ἡ περὶ τοῦ δημοσίου φωτισμοῦ τῶν Παρισίων πρόνοια τῆς αὐτοῦ κυβερνήσεως.

Πρῶτην φορὰν ἐπεχείρησαν νὰ φωτίσωσι τὴν πόλιν ταύτην τῷ 1558. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἱ Παρίσιοι εἶχον πρὸ καιροῦ πανεπιστήμιον ὀνομαστόν, πρὸ καιροῦ δὲ ἐθεωροῦντο ὡς ἡ ἑστία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, και ἐντούτοις τὴν νύκτα ἦσαν βεβουλισμένοι εἰς σκότος βαθυτάτον· διότι ἄλλοτε, ὡς φαίνεται, οἱ ἄνθρωποι ἐφρόντιζον πολὺ μᾶλλον περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν βελτιώσεως ἢ περὶ τῆς ὕλικῆς τοῦ πνεῦμα τοῦ σημερινοῦ αἰῶνος εἶναι διάφορον. Ὀπωσδήποτε ἐν ἔτει 1558, αἱ συχνάκις διὰ νυκτὸς γινόμεναι ἐν Παρισίοις ἐπιθέσεις και βιαιοπραγίαι κατέστησαν ἀπαραίτητον τὴν παραδοχὴν ἀσφαλιστικῶν τινῶν μέτρων και ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας διατάξε «νὰ τοποθετηθῶσι φανοὶ δι' ὀθόνης περιβεβλημένοι εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν.» Τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐφόβισε πολὺ τοὺς κακούργους τῶν Παρισίων, διότι μετὰ δύο μῆνας ἐξεδόθη νέα διαταγὴ παραγγέλλουσα τὴν ἀντικατάστασιν λαμπτήρων φωτεινοτέρων ὀπωσῶν τῶν ἀμαυρῶν ἐκείνων φανῶν. Ἀλλὰ και οἱ φωτεινότεραι αὐτοὶ λαμπτήρες δὲν ἐδικαίωσαν τὴν πομπώδη αὐτῶν ὀνομασίαν, διότι τῷ 1667 βλέπομεν τὸν τότε διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας ἀνευφημούμενον παρὰ πάντων, καθὸ τοποθετήσαντα εἰς ὄλας τὰς ὁδοὺς φανου

κρηροφόρους και μετάλλιον μάλιστα εξετύπωθη εις μνήμην του κατορθώματος τούτου.

Οι δ' άνταυγαστήριοι λαμπτήρες δέν εισήχθησαν εις Παρισίους ειμή τῷ 1745, και έκτοτε παρέμειναν έν χρήσει προς τόν δημόσιον φωτισμόν τῆς πόλεως μέχρι τῆς εισαγωγῆς του αερίου (γάς), τό όποιον κατώρθωσε τελευταίον νά διαχύτη φῶς ήλιορραγές εις πολλὰς όδοὺς και πλατείας τῶν Παρισίων.

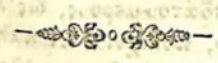
Άλλ' είναι άξιον παρατηρήσεως, ότι ή εισαγωγή του δι' αερίου φωτισμοῦ άπήντησε μεγάλας έν Γαλλίᾳ δυσκολίας. Τῶνόντι εις τήν πολύτιμον ταύτην ανάκαλυψιν συνέβη, ότι και εις πολλὰς άλλας. Πρώτος επενόησεν αὐτήν ό Γάλλος μηχανικός Λεβὼν· άλλ' έπειδή οι Γάλλοι όσον εύκολοι είναι περι τήν παραδοχήν νέων πολιτευμάτων τόσον δύσπιστοι προς τὰς χρησιμωτέρας πῶν ακαλύψεων, ή επίνουα του Λεβὼν υδραυλικῆς ετυχεν έν Γαλλίᾳ δεξιώσεως. Εξεναντίας, δέ, επειδή οι Άγγλοι, οι δυσκολώτατα περι τό πολιτευμα κκινοτομοῦντες, προθυμότατα άρχίζουσι πάντα νεωτερισμόν επαγγελόμενον θετικωτέραν τιὰ ώφέλειαν, οι Άγγλοι έσπευσαν νά μεταχειρισθῶσι τό αερίον, και τό Λονδίον εφωτιζέτο δι' αὐτό πολὺ πριν ή οι Παρισιοι διανοιξοσι τοὺς όφθαλμούς των εις τήν νέαν ταύτην αλήθειαν. Τό άστειότερον μάλιστα είναι, ότι ό πρώτος, έν έτει 1814, επηχειρήσας νά εισαγάγη εις τήν Γαλλίαν τόν διά του αερίου φωτισμόν υπήρξεν ό Άγγλος Ουίλσον. Άλλά και πάλιν τό πράγμα άπήντησε μεγάλας δυσκολίας μέχρι του 1830, ότε και μόλις ηύδοκίμησεν. Έχρησάσθη δηλαδή οι κοζίκιοι, αναχωρήσαντες από τῶν σπλάγχων τῆς Σιβηρίας, νά έλθοσι νά στρατοπεδεύσωσιν εις τὰς πλατείας τῶν Παρισίων, διά νά άρχίσωσιν οι Γάλλοι νά έννοῶσιν, ότι ανακαλύψις τις τήν όποιαν Γάλλος είχε κάμει δέν ήτο ὅλως διόλου άχρηστος· και εχρησάσθη πάλιν νά μεταβληθῆ μία δυναστεία, διά νά παύση πᾶς αὐτῶν δισταγμός περι τῆς ωφέλειας τῆς ανακαλύψεως εκείνης.

— Φαίνεται, ότι και εκ τῶν Γάλλων αρχαιολόγων τινές ελίστασαν έν τὰ υπό του Κ. Beulé έν τῇ άκροπόλει άνευρεθέντα άνήκωσιν εις τήν αρχαίαν Έλληνικήν εποχήν και ότι ιδίως ό Κ. Edouard Renaud εξέφρασεν αντίθετον γνώμην εις άρθρον δημοσιευθέν υπ' αὐτοῦ εις τῇ επιθεωρήσει τῶν ωραίων τεχνῶν τῆς 15 Αύγουστου. Ὅθεν ό Κ. Beulé ήναγκάσθη νά γράψη προς τόν Moniteur τῆς Γαλλίας επιστολήν περι τούτου, τῆς όποιας μεταφράζομεν ένταῦθα τήν υπό τῆς εφημερίδος εκείνης δοθείσαν περίληψιν.

• Ο Κ. Beulé λυπείται διότι ό Κ. Renaud, όμιλήσας περι του προκειμένου ζητήματος, δέν ελαβε γνώσιν τῶν εσχάτως περι αὐτοῦ δημοσιευθέντων εγγράφων. Άν άνεγίνωσκε τὰ εγγραρα ταῦτα, δέν ήθελεν απόδώσει εις αὐτόν γνώμας ὅλως αντίθετους εκείνων τὰς όποιας οὗτος εξέθεσεν· άλλ' ήθελε πληροφορηθῆ, ότι ό Κ. Beulé δέν απόδίδει εις τήν εποχήν του Περικλέους τήν τελευταίαν κατασκευήν τοίχου πολλακις από Λυσάνδρου μέχρι Ίουστινιανού καθαιρεθέντος και ανοικοδομηθέντος· ότι παρετήρησε πολλὰς μεταγεγεστέρας προσθήκας εις τὰ λείψανα τῶν υπό

του Ειρξου καταστραφέντων νεῶν, και ότι παρέσκησεν τήν μεγάλην τῶν προπυλαίων κλίμακα ως μεταγεγεστέραν τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, άν και ανοικοδομηθεῖσαν κατά τό σχέδιον τῆς αρχικῆς του Μνησιακλέους κλίμακος. Έν γενεί, δέ ό Κ. Beulé δέν νομίζει ότι διεκινδύνευσε τήν παρὰ τοῖς επιστήμοσι Ευρωπαϊαίς τιμήν τῆς Γαλλίας (φαίνεται ότι έπικριτή; του επί τοσοῦτον ήλεγξεν αὐτόν) διότι άνεῦρε έν τῷ αὐτῷ χώρῳ επισεσωρευμένα κτίρια Πελασγικῆς ναοὺς Πειτιστράτου, έργα τῆς Περικλείου γενεᾶς, έν δέ Ρωμαϊκά έργα, και επισκευὰς τῶν πρώτων αὐτοκράτορων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Λυπούμεθα και ήμεις ότι δέν εχομεν υπ' ὄψιν τό εγγραρα εις τὰ όποια αναφέρεται ό Κ. Beulé· έν πληροφορηθῶμεν σαφέστερον ποῦ σθησιζόμενος βεβαιῶσθε ότι ή μεταγεγεστέρα αὐτῆ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτῆσεως μεγάλη κλίμαξ τῶν προπυλαίων ανοικοδομηθῆ κατά τό αρχικόν του Μνησιακλέους σχέδιον.

Α Ν Α Κ Λ Α Υ Ψ Ι Σ.

• Ο Νομάρχης Φθιώτιδος Κ. Ζυγομαλάς περιοδοῦν εσχάτως έν τῷ νομῷ εκείνω, εύρεν επί ὄρους τινός σωρόν μέγαν ὀδόντων κολλοσιαίων, άνηκόντων προδήλως εις ζῶα προκατακλυσμαῖα. Έστειλε δέ μετά τῆς περι του εκθέσεώς του, προς τό επί τῶν Έσωτερικῶν Υπουργείον, και τινὰς τῶν ὀδόντων τούτων. Προσεχῶς ελπίζομεν νά ὀμιλήσωμεν εκτενέστερον περι του αξιολογωτάτου τούτου εύρήματος.

Λύεις του έν τῷ φυλλ. αδ. ΝΘ'. Λεξιγράφου.
Κάρα — μανία.

ΛΕΞΙΓΡΙΦΟΣ.

—ο—
Μ' ὄμμα φρικτόν και άπηγνές τό π ρ ὠ τ ὀ ν μ ὀ υ βαδίζεις
Εἰς τὰς ερήμους, ὅπου ζῆ και ἰχνη του χαράττει.
• Η δέ φωνή κ' ή ὄψις του ή τρομερὰ φοβίζει.
Φύγ' ὀδοιπόρε, μή σ' εύρη, σέ πρώγει, σέ σπαράττει.
Χώρα λαμπρὰ τό δ ε ὄ τ ε ρ ο ν, άπέραντος, πλουσία,
Κοιτίς ποτε πολιτισμοῦ, άλλ' ήδη νεκρωμένη,
• Ἰπὸ τήν βιάσδον κύπτουσα, καλλιμαίς και ὀβλία
Και τρέφουσα παντοπατὰ του πρώτου μου τὰ γένη.
Τὸ δ' ὄλον νῆσος άγνωστος, σκοπέλου είναι εἶδος,
• Ἀμφίρροτος εσχάτη τῆς γῆς τῆς Έλληνίδος.